

FEJÉR MEGYEI
KÖNYVTÁROS

XXX. ÉVFOLYAM

1990/2

FEJÉR MEGYE KÖNYVTÁROSAINAK TÁJÉKOZTATÓJA

FEJÉR MEGYEI

KÖNYVTÁROS

XXX. évfolyam

1990. 2. szám

FEJÉR MEGYE KÖNYVTÁROSAINAK TÁJÉKOZTATÓJA

TARTALOM

ESCHER ILONA	Volt egyszer egy vándorgyűlés...	3
TÖRÖK RÓZSA	Csanádi Imre gyermekköltészete, s felhasználása a nevelésben	7
SEBŐKNÉ NAGY OLGA	Könyvtárközi kölcsönzés a móri Radó Antal Városi Könyvtárban	22
Láttuk, olvastuk...		27
	Megnyilt az új agárdi könyvtár /Klausz Gábor/	
	A Könyvtári Levelező/lap-pal nekünk üzennek /H. É./	
	Gyermekkönyvhét 1990 /Némethné Felföldy Magdolna/	
	História klub	
Kövek, színek, emberek		
NAGY KÁROLY	Egy tanú, aki állta a próbákat Vázlatok Kovács Imréről	37
Legfontosabb jogszabályok 1990		60
Tájékoztató	/Mikola Katalin/	61
Könyvjelző	/Komlósi József/	69
Fitz József könyvdíj 1990		75
Krónika	1990. június 1. - december 15.	77

Fejér Megyei
Könyvtáros

Fejér megye
könyvtárosainak
tájékoztatója
/Körlevélként/

SZERKESZTI

a Szerkesztő Bizottság
Felelős szerkesztő:
Hegedüs Éva

KIADJA

a Vörösmarty Mihály
Megyei Könyvtár,
Székesfehérvár,
Bartók Béla tér 1.
Telefon: 12-684
Telex: 21351
Felelős kiadó:
Escher Ilona

KÉSZÜLT

A Vörösmarty Mihály
Megyei Könyvtár
szedésével
ALBASWISS
nyomdaüzemében
300 példányban
Székesfehérvár

ISSN 0139-2115

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI

ESCHER ILONA, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár igazgatója; HEGEDÜS ÉVA, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár osztályvezetője; KLAUSZ GÁBOR, a Gárdonyi Városi Könyvtár igazgatója; KOMLÓSI JÓZSEF és MIKOLA KATALIN, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár csoportvezetői; NAGY KÁROLY és NÉMETHNÉ FELFÖLDY MAGDOLNA, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár munkatársai; SEBŐKNÉ NAGY OLGA, a móri Radó Antal Városi Könyvtár munkatársa; TÖRÖK RÓZSA óvónő, a zámolyi községi könyvtár tiszteletdíjas könyvtárosa.

E számunkban közölt fotókat készítette:
Hegedüs Éva /4., 5., 6., 29., 33., 84. lap/
Lukács Györgyné /26. lap/ és
Nagy Károly /59. lap/.

A boritón Dési Huber István Olvasó lány című művének reprodukciója

A vándorgyűlést megnyitja
Ealsay István Székesfehérvár
Megyei Város tanácselnöke

Volt egyszer egy vándorgyűlés ...

Néhány hónapja még csak, hogy Székesfehérvár otthont adott a Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXII. vándorgyűlésének. Hétköznapjaink, sűrűsödő gondjaink közepette nekünk szervezőknek, rendezőknek - bizok benne, hogy kollégáink nagy részének is - kedves emlék marad az 1990. évi vándorgyűlés. Mint vendéglátóknak nem feladatunk az értékelés. Megtették ezt az arra hivatottak, a vándorgyűlésen résztvevő kollégák, az egyesület elnöksége és a Könyvtáros a szeptemberi számában. Az elismerő szavakat mindnyájan örömmel fogadtuk, a kritikát - mivel utólag már nem tudtunk változtatni - tanulságul adjuk át az 1991. évi vándorgyűlést rendezőknek.

Szándékunk az volt, hogy néhány tanulságos és kellemes napot szerezzünk kollégáinknak és a magyar könyvtárosok munkája iránt érdeklődő külföldi vendégeknek. Sikerült megoldani, hogy a külföldi kollégák előadásai szerves részét képezték a szakmai programoknak, a tagozatok szervezése, egymásutánisága pedig lehetővé tette az érdeklődő kollégáknak, hogy valamennyi előadást végighallgathassák. A plenáris ülésen elhangzott előadások Juhász Gyula akadémikus és dr. Hans Peter Geh, az IFLA elnökének előadásai nemcsak a szakmának szóltak, tanulságul szolgálhatnak az egész társadalomnak. Vonatkozik ez - véleményem szerint - a tagozati ülésen elhangzott előadásokra és a szekció ülések vitáira is. Ezért is volt szembetűnő, hogy a helyi és a szakmai sajtón kívül nem volt visszhangja még hiradás szintjén sem az itt elhangzottaknak. /Nem hiszem, hogy csak szakmai elfogultság szól belőlem./ Itt nemcsak két-három magyar hajolt össze, hanem több, mint négyszáz azért hogy a civilizáció nélkülözhetetlen előfeltételei a könyvtárak mit tettek, mit tesznek és mit kell tenniük a jövő érdekében. Még a szakmai tudósításokban is kevés szó esett a vándorgyűlés

kiállítóiról a 12 külföldi és a 9 magyar cégről, akik közül többen - a nem is olyan távoli jövőben általánosan elterjedő - elektronikus információ-közvetítő eszközöket, rendszereket mutattak be.

Az egyéb programokkal, - városnézés, püspöki könyvtár, színház, hangverseny, stb... - és a szakmai kirándulásokkal célunk az volt, hogy megismertessük, megszeretessük városunkat, megyénket a távolról érkezőkkel. Talán sikerült?!

Valamennyi könyvtáros kollégám, a vándorgyűlés helyszínéül szolgáló Megyei Művelődési Központ munkatársai, az egyesület elnöksége és az István Király Múzeum munkatársai összehangolt segítőképz munkájának is köszönhető, ha sikerült szándékunkat megvalósítani.

Escher Ilona

Munkában az információ

A könyvtárosok tiszteletadása a Mátyás király emlékműnél. Korabeli zenét játszik a Vagantes együttes.

A kiállítók

. Magyar Napló est,
Kukorelly Endre költő
Reményi József Tamás
főszerkesztő

2. Tanulmányi kiránduláson
Gárdonyi Géza szülőházánál

3. Szlovákiai tanulmányúton vettek
részét a vándorgyűlés szervezői
Képünk a nyitrai vár alatt
készült.

Csanádi Imre gyermekköltészete, s felhasználása a nevelésben

A témaválasztás indoklása

Török Rózsa vagyok, Zámolyon születtem, ma is ott élek. Anyám Csanádi Mária, Csanádi Imre húga. Büszke vagyok rá, hogy én is abban a házban láttam meg a napvilágot, ahol nagybátyám Csanádi Imre.

Ha hivatásomra gondolok, mint óvónő, aki kisgyerekeket nevelek, szükségesnek tartom nap mint nap új élményekben részesíteni a gyerekeket. Rácsodálkoztatni a világra, a környezetükre. Ezekhez az élményekhez nélkülözhetetlenek az irodalom eszközei, a meséken kívül a versek is. Csanádi Imre gyermekköltészetében mindehhez csodálatos verseket kapok, kapunk "segítségül". Azzal a nem is titkolt pedagógiai szándékkal, miszerint a jó gyerekvers a gyönyörködtetésen kívül természetesen tanít is. Esztétikai szempontból pedig van valami többlet a gyermekversekben.

Ami pedig a legfontosabb számomra, Csanádi Imre gyermekköltészetére pedig egyértelműen jellemző: ha gyermekkorban jó indítást kap az ember, később is csak a jót fogadja be.

Harmadsorban. Államvizsgán történt. Az elnök, miután kiderítette Csanádi Imréhez fűződő rokonságomat, "lelkemre kötötte", nekem kötelességem Csanádi Imre költészetét "hirdetni és terjeszteni". Tanácsát természetesen megfogadtam. Versei segítségével is nevelem az óvodás gyerekeket.

Mindezek a tények, valamint Csanádi Imre iránt érzett szeretetem, tiszteletem, ragaszkodásom késztetett e dolgozat megírására.

Rövid életrajz, különös tekintettel a gyermekkor meghatározó élményeire

Ósi falu Fejér megyében Zámoly. A falu kellős közepén magasodik a természetes református templom és tornya. A református templom melletti kis házban született Csanádi Imre 1920. január 10-én. "Falun születtem, parasztfiúnak, egész atyafiságom - szinte a legtávolabbakig - paraszt volt" - nyilatkozta egykoron.

Kisgyerekként kissé magányos, ábrándozásra, tünődésre hajló - emlegeti édesanyám Csanádi Mária, Csanádi Imre testvére. Korán rákapott a

rajzolgatásra, bújta a könyveket. Ezt a tulajdonságát részben anyai nagypjától örökölte, részben pedig az örökös betegeskedés is rákényszerítette. A szobában, ahol gyerekként nevelkedett, az ablak előtt állt egy pad, arra térdelve figyelte a többieket, az egészségesebbeket. Fájlalta is, hogy különösen a téli gyerekbandázásokból rendre kimaradt. Ehelyett ollóval nyirbálta ki a figurákat újságpapírból, meg rajzolgatott. Leginkább piros nadrágos, kék atillás huszárt, mert a nagyapa emléke /aki maga is huszár volt valaha/ még halála után is erősen élt a családban.

Nagyon szerette az olyan játékokat, amiben harcoltak. Édesanyja egy nagy fakardot faragott neki, s azt az oldalára kötötték. Ő mindig kuruc volt, vagy huszár, tehát hazafias érzelmei már akkor megmutatkoztak. Egyszer, az elképzelt csatában eltörött a kardja, keserves sirással tért haza. Édesanyja nem győzte vigasztalni: ne sirj kisfiam, a csatában is van győző és legyőzött. Nagy nehezen vigasztalódott csak meg ezen.

Egy füzetet telerajzolt egy elképzelt madárország jeleneteivel. Egymásra tüzel a jó ember a jó madár hátáról, a rossz ember a rossz madár hátáról. Természetesen a rajzban is a jó győzelme fejeződött ki.

A szülők természetesen dolgoztak. A kisgyereknek is volt dolga, kötelessége akkoriban. Főleg otthon az állatok ellátásában segédkeztek, Egyszer iszonyatos vihar tört ki. A kismalacokat haza kellett hajtani a legelőről. Futott a testvérével - az elég messze levő rétre -, szakadt az eső, tombolt a vihar, közben riadt testvérét is nyugtatgatta, végülis az állatokat rendben haza terelték.

Amikorra iskolás lett, már olvasott, irt újságszélekre.

Érdeklődő, kíváncsi gyerek lévén, itthon édesanyja leírta a betüket, ő pedig másolgatta.

Mégis az iskolából már az első nap kisirt szemekkel, dagadt ujjakkal tért haza. Édesanyjának elpanaszolta, megverte a tanító úr, s azt mondta: te nem tanulsz meg írni soha, belőled nem lesz semmi!

Aztán elmondta szüleinek, fordítva írta a betüket, a sorokat is hátulról kezdte írni. Persze, az érzékeny lelkű gyerekeknek nagyon fájt ez a megszegyenítés. Még később is tartott a goromba tanítótól.

Nagyon gyorsan rákapott a könyvekre is. Első olvasmánya a "Petőfi összes" volt.

Aztán írni is megtanult. Sőt már versikéket fabrikált. Nyolc éves volt, amikor a faluban pápai huszárok gyakorlatoztak. Szinte minden házban szállásoltak el egy-egy huszárt. Az ő házukban egy huszártiszt lakott. A lováról, illetve lovához költötte a következő sorokat:

Főhadnagy úr kispeljlova Emőd
Büszkén sétál huszársereg előtt,
Olyan okos, olyan kedves állat,
Kedve telik benne gazdájának.

...

Kapsz kenyeret, szénát, zabot.
Piros dinnyét, kockacukrot,
Simogatást, veregetést,
Meleghangú ölelgetést.

Néhány év múlva, 1930-ban rokonlátogatóba utaztak Csajágra /Balaton mellé/ vonattal. Nagy élmény volt a tiz éves fiúnak, hisz életében először hagyta el otthonát. A székesfehérvári állomáson átutazva már ilyen szépen irt a történelmi város és a szülőföld kapcsolatáról, a gyerekszívben együtt jelentkező szeretetről:

E város, amelyet sok ember emleget,
és hol királyaink kaptak diszshelyet,
Megszállottam én is
Megyénknek székhelyén.

Gondolatim jóanyámon röpködnek,
s egy kicsiny házon,
Három emlék van szivembe vésve,
anyám, hazám, s egy kis ház emléke.

Az iskolában ekkor már a talpig "igazi úriember", Tóth Gyula rektor úr /igazgató/ tanította. Ő fedezte fel. Bizott benne. Az akkori összevont oktatási formában amíg a rektor úr másik osztállyal foglalkozott, addig ő a saját osztályának foglalkozásait vezette. Ő ült az első padban - ez akkoriban a tanulók rangsorát is jelentette. Tóth Gyula ajánlotta a szüleinek, a jól tanuló gyereket adják felsőbb iskolába. /Ezt jó szándékból is tette, mert látta, hogy gyenge a paraszti munkára./
A szülők eleinte persze hallani sem akartak erről, mert a taníttatás rengeteg

pénzbe került. Végül is sikerült meggyőzni őket. Nyáron azonban iszonyatos jégverés pusztított, s úgy látszott, már be is fejezte az iskolát ezáltal.

Igen nagy nehézségek árán aztán végül is 1931 őszén a Székesfehérvári Állami Ybl Miklós Főreáliskolában tanulhatott.

A fehérvári iskolába kultuszminiszteri engedéllyel juthatott be, mivel túlkoros volt már azon az éven. Édesapja felkereste az akkori képviselőt, bizonyos Simon Andrást, és segítséget kérte. A képviselő elmondta az apának, hogy hamarosan a kultuszminiszter - Hóman Bálint - látogatását várják. Így is történt. És ügyes képviselői fogásként, a fiút felvették az iskolába.

Egy évig az egyetlen járatú autó busszal tette meg az utat, de ezt ő sem bírta, meg a szülei sem anyagilag. Így Fehérváron kellett szállást keresni számára, ami szintén nem volt egyszerű dolog. Első évben tandíjra havonta 20 pengőt kellett fizetni, később ez csökkent, mert tanulmányi eredményét vették figyelembe, s ő jól tanult.

A székesfehérvári reáliskolában ő volt az önképzőkör elnöke, szavazással választották meg. /Ld. a következő oldalon a gimnáziumi értesítő borítóját, s az értesítő 29. oldaláról a Vörösmarty-Önképzőkörrel szóló írás részletét./

Am az iskolán kívül, a város utcáin nem volt ekkora tekintélye.

Származásának áruló jegyeit sehogysem tudta elrejteni.

Közben otthon a faluban mást sem hallottak: "ezek a tetvesek urat akarnak a kölkükből!" Ettől kezdve aztán nem győzött bizonyítani.

A nyarakat, szüneteket végig kellett dolgoznia. Szülei minden paraszti munkára megtanították a szántás kivételével.

A kamaszodó fiú a mezei munkákhoz, a szőlőkötözéshez a szerszámmal együtt jegyzetfüzetét is magával vitte, és a kis pihenőkben meg-megállva, sorokat rótt egymás alá, gondolatait jegyezte.

Ügyesen forgatta a ceruzát és az ecsetet is. Névnapi köszöntőket írt és rajzolt. Egyszer pontos másolásával a szülét /nagyanyját/ is megtréfálta: olyan élethűen rajzolta a sublót papirterítőjére a biztosítótűt, hogy a szüle hirtelen odakapott, és fel akarta venni - kitört a kacaj.

A nem könnyű helyzetében szinte menedék volt számára a költészet.

Fiatalon, 18 évesen érett verseket írt.

A 8. osztály elvégzése és az érettségi után megrekedt.

Egy évet kihagyott, miközben otthon Zámolyon jegyzőgyakornok volt, majd Pusztavámon egy orvosnál házitanítószkodott. 1940-ben fehérvári rajz-tanára biztatására és ajánlására jelentkezett és fel is vették a Képzőművészeti Főiskolára. Így került a Győrffy-kollégiumba. Megismerkedett Erdei Ferencsel, Sipos Gyulával, Gyenes Antallal. Itt szabadult meg kintói kisebbségi érzéseitől. A kollégiumban ugyanis azok a parasztfiúk öntudattal viselték azt a sorsot, büszkék voltak származásukra.

Félév után azonban kiiratkozott a főiskoláról. Ráébredt, számára csak az irodalom az élet. Ettől fogva teljes figyelmét az irodalom felé fordította. 1941-től aztán elég szerencsétlenül alakult az élete. Behívták katonának. Fehérváron volt lovastüzér, karpaszományos őrzetű rangig vitte.

Csanádi Imre
VIII. B.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI
MIKSAÉLY MIKLÓS GIMNAZIUM
AZ V. OSZT. REÁLGIMNAZIUM, A VI-VIII. OSZT. REALISKOLA

LXXXV.

ÉRTESETŐJE

AZ 1938—39. TANÉVRŐL.

KÖZZÉTETTE:
DR. GOSCHI PÉTER
IGAZGATÓ.

8. A Vörösmarty-Önképzőkör tanárelnöke ebben a tanévben is Dormúth Árpád. Ifj. elnöke: Csanádi Imre VIII. B. o. t., főjegyzője: Horváth József VIII. A. o. t., pénztárosa: Mohai Lajos VIII. A. o. t., főlapátosa: Bogó Pál VII. B. o. tanuló. A kör 1 alakuló, 1 tiszti gyűlést és két házi ünnepélyt tartott. A tulajdonképeni munka az egyes szakosztályokon belül folyt le.

Az irodalmi kör a mai magyar irodalom gyökereit akarta tudatosítani az ifjúságban. Ezért a mai élő irodalom vezető egyéniségeivel foglalkoztak. E mellett az ifjúság saját költői termékeit mutatta be. Ezek között Csanádi Imre és Gaál Ferenc VIII. B. o. tanuló váltak ki a megszokott keretből. Előadók közül Nyáry Odön VI. o. t. emelkedett ki szorgalmával és a város ezévi Hősök-ünnepélyén a nagyközönség előtt szerepelt Radványi Kálmán egy költeményének szaválásával. A Kör tanárelnöke: Dormúth Árpád, ifj. elnöke: Csanádi Imre VIII. B. o., titkára: Gáspár László VII. A. o. tanuló. 8 rendes gyűlé-

Három évig volt katona, aztán a háború, az iszonyatos, embertpróbáló négy évig tartó orosz hadifogság Ukrajnában, ahonnan 1948 őszén térhetett csak haza.

MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA

KÖZPONTI HADIFOGOLY IRODÁJA

BUDAPEST, VI. KER., Ó-UTCA 12. SZÁM

TELEFON: 126-011, 426-913

Budapest, 1948, a postabélyeg kelte

Örömmel értesítjük, hogy szeretet hozzátartozójuk

*Csanádi Imre 1920 társaság
Kossuth d. u. 1125*

Máramarosszigetre érkezett és a napokban Debrecenen át hazautazik. A MDP mindent elkövetett, hogy hozzátartozójuk minél előbb hazatérjen a rég nélkülözött családi körbe. A régvárt viszontlátás alkalmából sok örömet és boldogságot kívánunk.

Szeretettel üdvözli Önöket
a MDP KÖZPONTI HADIFOGOLY IRODÁJA

Sziget, 1948. szept. 13.

Draga Édesanyám!

*Most már jó helyen vagyok, belülről a nagy
szegények, sokkal sokkal közelebb magukhoz.
Mire ez a levelet karácsony, jó magam, a
lőcsői úton lelik már innen is, -
most is csak azért maradtam ki, mert
az én nevem az orosz ábécé szerint a
legutolsók között van és mivel a létszám
már betelt, én is az ideiglenesen le-
maradók köré kerültem. De még valósi-
nű a mai nap folyamán én is megka-
pom a vonójegyet. Szép utunk volt
eddig, Kicvöl síkságon, után egés-
és hegyek közt, gyönyörű völgyek közt;
először orosz területen, itt egy harcban*

románok, - most már csak a magyar
újságok hírnépe, amelyről annyi jót
hallottunk, olvastunk s amelyet olyan
sép is volna már látni. Azt gondolom,
nincsen sok értelme, hogy filozófusok
igazságot magukat az élet utargatásánál. -
de ha Jehovára érek, és gyalog kell mennem,
akkor megpróbálom ürelni és ha valaki el-
jönne étem, az bizony jól esne. Lombai-
vasárnap táján énekem háza ilyenformán,
- esedez hűfőn. Arra kérem csak mind-
nyájukat, ne túlságosan kedjenek most már,
ne nyugtalanítsák magukat; ez a pár
nap nem a világ, ha annyi időt kibírtunk,
kibírjuk a hátralevő pár napot is.

Mindnyájukat fovi részével iskölszja.
addig is vesző finte Imre.

id. Csanádi Imrénék

Zámoly, Fejésm.

Egészségi állapota ugyancsak megromlott ez idő alatt, iszonyú próbára
tette a háború testileg, lelkileg.

Budapesten kezdte újra az életet. 1951-től a Szépirodalmi, majd a Mag-
vető Könyvkiadónál dolgozott. 1976-tól nyugdíjba vonulásáig az Uj Tükör
főszerkesztője volt.

Indulását meghatározták a Nyugat költői /Kosztolányi, Babits/,
később pedig a népköltészet és a magyar költői múlt.

Első verseskötetének megjelenésére 17 évig kellett várnia. A
nehéz gyerekkort követő háborús idők, majd a szabadság ígézetéből ki-
szakító négy esztendő hadifogság bőven elegendő lett volna arra, hogy
végleg ketté törje az induló költő pályáját. Csanádi Imrénben azonban volt
erő, szívós konokság, és mindenekfelett tehetség, hogy mindent újra
kezdjen, mondja amit a szive diktál.

És bár később is voltak buktatók, keserítő körülmények életében,
amelyektől meg-megtorpant, időnként el-elhallgatott, embersége és
tehetsége ezeken is átsegítette.

Zámoly és környékének szépsége, tárgyi világa a Csanádi-versek révén immár nemzeti tulajdonunk. A zámolyi táj a természetnek egyedülálló kompozíciója. A vidéket nagy hármasság uralja: északon a Vértes hegyvonulata, oldalán a napos szőlőkkel, délen a dunántúli dombok, középen pedig a legelős-rétes "lap".

Sok köze van a költőnek e tájhoz. Természeti témájú, hangulatú verseiben hol itt, hol ott bukkan fel egy-egy a tájra jellemző utalás. /Összegyűjtött pl. egy "zámolyi tájszótárt". Ezek különböző szavak csupa tájnyelvi változata. Emellett még az irodalmi alakoktól eltérőt is rendszerezte. Összegyűjtötte a falu lakosainak nevét, eredetét, a határneveket is, a különféle népköltési hagyományokat is./

Gyermekverseiben ott él, lélegzik a hamisítatlan hazai környezet, a paraszti világ. Nemcsak erős szálak fűzik a népköltészethez, hanem benne él a népköltészet levegőjében, ritmusában, a magyar tájban.

A népköltészet és a műköltészet szoros kapcsolata közismert tény. A népköltészet megtermékenyítő hatása az irodalomtörténetben már régóta bizonyított.

Ha e néhány mondatos utalás után egy konkrét világ felé fordulunk, nevezetesen a gyermekek számára szerzett költészet, azok között is első-sorban a legifjabb nemzedék, az óvodások számára irt gyermekversek felé, tapasztalhatjuk, ezeknek hatalmas a szerepe a kicsik nyelvi, érzelmi, esztétikai nevelésében. A fontosságát igazolni látszik az a tény, hogy gyermekversek születtek a műköltés megjelenése előtt is a nép ajkán, gyermekmondókáink nagy száma, szinte megszámlálhatatlan variációja, szinessége, tipusa példa is, alap is a mai gyermekköltészet számára. Nyelvi, képi megoldásaival tudatosan élnek korunk gyermekköltészetének a legnagyobbjai, közülük való Csanádi Imre is.

Munkássága tudatosan fordul a népköltés legősibb formáihoz, a mondókához. Számos gyermekversének a címe is sugározza ezt a tudatosságot: "Mókus csalogató" - nyilván játékos ígésző; "Nyármarasztó, Eső-biztató, Tavasz-ébresztő, Naphivogató, Ősz-elő, Első-hó" - ezek a címek a népi mondókák évszakot, természeti jelenségeket köszöntő, váró, vagy éppen varázsló rigmusait idézik.

Szavai játékos jelleget kapnak, és a természetes életöröm egészséges "dallamos-táncos kedvével" ejtik rabul mind a kicsinyeket, mind a nagyokat. Csanádi Imre költészete akkor él igazán, ha a paraszti munka lendületes dalát énekli. Amikor a rügyet fakasztó tavasz, a gabonát érlelő és learató nyár és a szüretelő ősz embert próbáló munkáihoz tapad, és azokhoz szolgáltat pompás kísérő zenét.

Lássuk, hogyan nyúlt az ősi hagyományhoz a költő, mit vett át belőle, miként, miért fejlesztette tovább;

Erre csörög a dió,	diófán,
arra meg a mogyoró, -	mókusfüttyös
mogyoróbokron,	domb alján.

A vers "elődje" az ismert mondóka csupán ennyi: "Erre csörög a dió, arra meg a mogyoró." Tudjuk, ismerjük, játék szövege volt ez a versike. A kör közepén bekötött szemmel állt egy gyerek, akinek a csörgés, illetve az elmondott vers hang benyomása segített, hogy a csörgetőt, vagy a versmondót elcsiphesse, és ezután levehesse szeméről a kendőt. Alig lép túl ezen a játékot intonáló, kísérő rigmuson a költő, de a továbblépés a reális teret hozza a szövegbe. "Mogyoróbokron" csörög a mogyoró, "diófán" a dió, s mindez ott történik, ahol a mókus él: "mókusfüttyös domb alján." Az átlépés a valóságból a költői képzelet világába csak egyetlen szó: "mókusfüttyös". Füttyöget-e a mókus? Ha nem is kimondottan ezt teszi, kétségtelen, hogy ad hasonló, éles hangot, amit népünk szívesen nevez füttynek; - de nem ez a lényeg. A vidámság szeret füttyörészni, s ez a tényező elég ahhoz, hogy költőnk bővítse a népi játék kísérőszövegét. Alapjában véve vidám hangulatú a vers, mégis komolyság árad belőle. Miért érezhető ez? Mert jellemző a visszafogottság, a ritmus kordában tartása. Ez nem valamiféle szegényesség, hanem tudatos, és jól érezhető tartózkodás. Ez a vers mintegy kísérlet, tágitani igyekszik a népi szerzemények világát, "költőiesíteni" akarja a népi alkotást.

Eső-biztató

Összehasonlítva egy népi esővarázsló mondókával, mely így szól:

Ess, eső, ess!

holnap délig ess!

Búza bokrosodjon!

Az én hajam olyan legyen,

mint a csikó farka,

még annál is hosszabb,

mint a Duna hossza,

még annál is hosszabb,

mint a világ hossza.

Imre Csanádi Imre Eső-biztatója:

Ess, ess, eső

szomjas a mező!

Zab szaporodjon,

búza bokrosodjon,

fű zöldüljön,

kasza alá düljön.

Itt is megjelenik a vetés, az esőt a "búza bokrosodásához" igézi a vers, de ez csak ürügy, a hajnövekedést van hivatva a ráolvasás segíteni.

A vers realitásvágyát, s egyben realitásértékét is megrövidíti a költő, s ezt igen tudatosan teszi. Két területre hívja a mondóka az esőt: a vetésre és a lány hajára. A mondóka tehát lényegében szebbet, jobbat kér, s ezt egyaránt kívánja a természetre is, és magára a mondogatóra is.

Csanádi ökonomikusabb, az ősi paraszti féltést hagyja csak a versében. Megváltozott a varázslás szándéka, ugyanakkor céltudatosabban koncentrált is. Ez a különbség a népi mondóka /az előbbi/ és a ma óvodásainak szánt költői állásfoglalás között. Mondhatnánk: a népi reális világ a költő tollán a paraszti realitás világává változott, a

a parasztság vágya a hazát féltő magyar óhajává vált. A népi mondóka formai elemeit megtartva és megritkítva a népi mondanivalót fejlesztette tovább, gondolati gazdagságát őrizte meg.

Hasonló módszerrel él a Hangverseny című versében is:

Csibe mondja: csip, csip, csip!
Jön a kánya, nyakon csip!

Tyúk mondja: kotkodács!
Ha koplaltatsz, nincs tojás!

Lúd mondja: gigágá!
Gyalog megyünk világgá!

Ruca mondja: háp, háp, háp!
Hová lett a tele zsák?

Pulyka mondja: rut, rut, rut!
Aki kapzsi, mindig rút!

Kecske mondja: mek, mek, mek!
Jól vigyázz, mert megböklek!

Eorjú mondja: mu-u-ú!
Minden sarkon újkapu!

Disznó mondja: rőf, rőf, rőf!
Hun egy tócsa? hadd fürdök!

Nyolc háziállat hangja és legjellemzőbb vonása jelenik meg a versben, ami aztán egy kicsit állatcsúfolóvá is válik ezáltal. Ennek is megvan az "őse", egy fogó-gyarapodó gyermekjáték kísérője ez a dal: "Én elmentem a vásárra félpénzen". Örök emberi, népi vágy: vásárolni, a pénzt mégis megőrizni, megtartani - ez hiú ábránd. Nem is ezen van a hangsúly, hanem az állatok hangjának utánzásán. Csanádi Imre ezt veszi át, ezt a remek hangutánzós nyelvi játékot. /Óvodában roppant élvezetes, szórakoztató a gyerekek számára./

A költő reálissá teszi a mondókákban rejlő realitást, s ez a hangutánzós, a hihetlent mellőző vers kitűnő bizonyítéka.

Az előzőekben elsősorban a népi mondanivalót veszi át, és alakítja a tudatos költői szándék szerint. Szívesen alkalmazza a formai elemeket. A következő versben a ritmussal játszik nagyszerűen, bár a tudatos tartalmi fejlesztésről sem mond le:

Üllő,	csillag csapkod
kalapács, -	ezrivel;
ki kongatja?	ablak alá
két kovács!	éj oson,
Cseng, cseng	hajnal pirul
messzire,	a vason.

Néhány ritmus csupán az eltérés a mondókától:

Kicsi kovács
nagy kovács
Kip-kop, kip-kop
kalapács.

A ritmus és a tartalom csodálatos egységére példa a Doromboló:

Fagy kinn, fagy,
hó van nagy, -
most ideje
most fagyjon,
akár bele
szakadjon,
csak a kályha mormoljon,
vén cirmos doromboljon:
elnyugszunk
esténként
édesanyánk
meséjén.

A ritmizálás számtalan variációjával találjuk magunkat szemben. Teljes rimek erősítik a zenei kötést, mely a tartalmat igyekszik kiemelni.

/fagy-nagy jon-jon; a fagy nagy; fagyjon hát annyira, akár bele-
szakadjon. /

A ritmus egysége, azonossága, a két remek hangutánzó összerimeltetése, nagyszerű költői lelemény.

/csak a kályha mormoljon,
vén cirmos doromboljon. /

A népi kiszámolókra jellemző, a végére lelassul, hogy a gyerek koncentrálhasson, figyelhessen, ki lesz a fogó, kiszámolt stb., de az utolsó előtti sor meggyorsul, mintegy jelzésként, figyelnie kell, mindjárt meglesz a kiszámolt személye. A Csanádi vers is követi ezt a formát, sőt ezzel eléri, hogy a befejezés a nyitó ritmusra hasonlítva zártabbá tegye a költeményt. A többféle formai elem remek összehangolása a szöveget szolgálja, virtuóz költői megoldást eredményezve.

Nagyon szép, szintén a tartalom és forma egységére példa a Hólabda:

Csing, ling, ling, ling -
az utcán
csilingel a rakott szán,
kocog vele két ló,
szikrázik a szép hó,
fiúk labdát gyúrhatnak,
piros lányok jujgatnak, -
csing, ling, ling, ling -
az utcán
csilingel a rakott szán.

Az első kiadású Négy testvér című verseskötetben csing, ling, ling található,

később, a Kergetőző négy testvér-ben, meg másutt is így találkoztam vele: csing-lang, ling-lang. Ez érdekes a ritmus szempontjából. Az előbbi esetben egy pergőbb, gyorsabb ritmus érezhető /a magas hangrend miatt/, míg a második esetben ez megtörik /hisz váltakozik a magas és mély hangrend/. Szinte érezni a versben, ahogy nekiiramodik a szán, aztán kissé lassúbb az iram, majd újra felgyorsul. Ez a ritmus, hangsúly, hangok összhatása, zenéje. /Akaratlanul is Vivaldi Négy évszak-jából a Tél című darab jut eszembe a csilingelésről, aztán egy hasonló csodálatos vers Weöres Sándortól, a Száncsengő./

Tartalmilag szintén a régi falusi életbe pillanthatunk be, illetve egy népi szokás elevenedik meg a sorokban.

Visszatérve a tartalmi elemzéshez. Lássunk példát a tartalmi mondani-
való érdekében megjelenő formai elemek sokaságára, összehangolására.

Ime egy népi mondóka: Süss föl nap,
fényes nap,
kertek alatt
a kisbárány
majd megfagy.

/Ezt a szöveget Kodály is feldolgozta./

Csanádi Imre ezt a Naphivogató-ban így írta:

Süss föl, nap,
fényes nap,
kis kakas kukorékol,
megvirrad.
Csillagok kialusznak,
kósza ködök szakadoznak,
arany ajtók hasadoznak, -
süss föl, nap!

A régi naphivogatónak nagyszerű modern variánsa a vers. Nyolc sor mind-
össze, de költői vizsgadarab is lehetne. A népi szerzemény csupán
egyetlen jelzőt használ - nem jellemző a népköltészetre a jelzőhasználat
- "fényes nap". Csanádi azonban tudatos költő, ő nemcsak átveszi azt az
egyet, hanem "kis kakas", "kósza ködök", "arany ajtók" szerkezetekkel
gazdagítja versét. A két első jelző, a "fényes" és a "kis" még köznyelvi,
a "kósza" már nagyon is költői; az "arany ajtók" pedig a népi látásmódot
idézi. Mesterien egységes a képanyag. A napkeltéhez tartozik a kakas-
kukorékolás, a csillagok eltünése - ezek természeti képek. "Kósza ködök
szakadoznak" - az álom távozik szemünkről, új napra, öröme nyílik ajtó
/talán ezért vannak aranyból/. Minden nap kincs, ajándék, melyen
teremthetünk valamit.

Megejtő a vers ritmusa is.

Tökéletesen érzi a népdal sajátosságait: nem részletezi az egyes képeket,
hanem tömör és érzékletes megfogalmazásukkal kíván hatni. Nem engedi
szabadjára fantáziáját, érzelmeit, pompásan érzi a szerkezeti zártság
követelményeit. Nagyszerűen bánik a kép- anyaggal, csakis annyit használ
fel, amennyit feltétlenül szükségesnek tart a teljesség érzetéhez, az
egységes népi hangulat megteremtéséhez.

Ficánkoló
Felleg szakadoz,
friss fű fakadoz,
bolyhos a barka, -
boci, boci, tarka
nagyot ugrik, ficánkol,
nem marasztja a jászol.

Nemcsak az értelmi tartalom, hanem a formai elemek is lényegesek. A kép, és a mögötte meghúzódó tartalom és érzelem egysége. A vers megejtő kedvessége, vidám hangulata a természet lágy szépségeit felfedező gyermeki örömből fakad.

A vers, akár a népdal, természeti képek sora. Felépítése művészi. Ahány sor van a versben, annyi tavaszi szépségében fogant kép tárul elénk. A sorindító alliteráció pedig csak fokozza a kellemes hangulatot. Közel áll a gyerekekhez, mert igazodik a gyermeki gondolkodásmódhoz, a tárgyi-képi világhoz. Ha nem is a konkrét tavasz fogalom alakul ki bennük, hanem a tavasz kedves, kellemes hangulata, érzése, jókedve, mozgásvágya, már ez is nagyszerű. Ehhez még társul a vers ritmusa, zeneisége, lendületessége. A pompás képek, a tiszta csengésű sorok tökéletes élményt nyújt az óvodáskorú gyerekeknek, a költészet csodás ereje sugárzik feléjük.

H e s s e g e t ő
Héja, héja, höss, höss, höss,
fejünk fölött ne körözz!
Lakomát itt nem csaphatsz,
csibét, libát nem kaphatsz,
se csibét,
se libát,
jobb lesz hordd el az irhád!

Tartalmában is a népi világba vezet a vers. Mégis, mint az ősi hiedelemvilágban, a bűvös varázslatokkal, ráolvasókkal, üzőkkel tartaná távol a félelmetes ragadozót.

Érdekes a vers építkezése. A soronkénti tiltásokkal fokozza a vers hangsúlyát, de a hangulatát is, az utolsó sor azért a reményt sejteti.

Kis kutya - nagy kutya	
Kicsi kutya,	Öreg kutya,
vekk vekk vekk,	vakk vakk vakk,
csihöl-csahol,	ha nem muszáj,
bereked.	nem ugat.

Egyik kedvenc óvodai versem ez a kedves, tréfás, apró nyelvi játékként is felfogható kis vers. Két rövidke kis szakaszban írja le a költő a két állatról szóló verset. Vajon miért? A játék kedvéért, hogy rögtön tudjuk mi is, az első a kicsi kutya, a második az öreg kutya, mert nem a méretére vonatkozik a kis és nagy jelző, hanem korára, ebből adódóan hangjára.

/Kedves emlékem, hogy egyszer egy kislány azt mondta az óvodában, azt a

mélyhangú, meg magas hangú kutyás verset mondjuk el. /

Tehát a gyerekek nagyon jól érzik miről van szó.

Nyelvi játék szempontjából is érdekes.

A vekk, vekk, vekk a vakk mintájára írta a költő, mert így olyan, mint a kiskutya hang. A vakk-kal együtt pedig mint egy felelgetés. A csahol szóhoz egy ikerszót ragasztott, a csihöl-t, így lett csihöl-csahol. A vidám kis versnek nagyszerű a ritmusa is. Alkalmazza a népi mondókázás ritmusát.

Első hó

Hó, hó, friss hó,
angyalváró,
gyöngyen hulló
gyöngyvirág-hó, -
csupasz bokrok
csipkézője,
fák fodros
fejkötője,
kerítések
keszkenője,
hegyek-völgyek
ünneplője.

A másik kedves versem. /Hosszabb ideig óvodában nem illett mondani, azt gondolom, az "angyalváró" jelző miatt./ Én ennek ellenére minden első hónál elmondtam /a gyerekek, meg a magam örömeire is/, mert csodálatos, megragadó a vers hangulata. Ezt a hangulatot talán nem is lehet tovább fokozni. Mindehhez hozzájárul a sorok alliterációja, ami az emelkedettséget fokozza.

Az alkalmi versekről

Nem állhatom meg, hogy le ne irjam még a következőket.

Csanádi Imre egyik nyilatkozatában olvastam, mi szerint: jó költő alkalmi versre nemigen kapható.

Azt hiszem, néha kivételt tehetünk - legalábbis Csanádi Imre esetében -, mert az óvodákban a mai napig tanítjuk a Mi van ma? kezdetű verset anyáknapjára, az A karácsony akkor szép című karácsonyra, a Búcsú az óvodától pedig az iskolába menők búcsúzó verse.

Befejezés, összegezés

Ugy vélem, e gondolatokat bizonyíthatnám Csanádi Imre többi versével is, de nem biztos, hogy a sok több. A bemutatott versek tanúsítják, hogy a költő mondanivalóját a forma tökéletes egységében fejezi ki. Verseiben tudatosan építi be a népi mondókákat, rigmusokat, játékokat, a nyelv változatos elemeit. Így lesznek gyermekversei az egész magyar költészet közkincsévé.

Befejezésül, megköszönöm Csanádi Imrének, hogy ilyen verseket adott az óvónők, a szülők kezébe.

Ezekkel a versekkel öröm nevelni a gyerekeket, és a gyerekeket is elbűvöli mindaz, ami szép és jó.

Felhasznált irodalom

1. Csanádi Imre: Négy testvér. /Versek./ Ifjúsági Könyvkiadó, 1956. 46 l.
2. Csanádi Imre: Vázlat a szülőföldről. = Kortárs, 1975. 1. sz. 70-82. l.
3. Elek László: Gyermekversek elemzése. /Óvónők modern kis-könyvtára./ 1972.
4. F. Kovács Ferenc: Csanádi Imre. = - - : Mondóka, gyermekvers, esztétikum. Tankönyvkiadó, 1986. 133-147. l.
5. Palovecz János: Csanádi Imre: "A valóság tündérisége..." = Könyv és Nevelés, 1966. 3-4. sz. 11-13. l.
6. Szakolczay Lajos: Harminc év - és egy nap Zámolyon. = Kortárs, 1975. 1. sz. 56-64. l.
7. Vati Papp Ferenc: Csanádi Imre: "Vállalom hát hűséggel a gyermekkori örökséget..." = ---: Forrásvidék. Írók, költők gyermek- és ifjúkora. Tankönyvkiadó, 1989. 47-55. l.

Török Rózsa

Csanádi Imre ballagási képe, első sorban közepén.
Székesfehérvár, 1938.

Könyvtárközi kölcsönzés

a móri Radó Antal Városi Könyvtárban

A könyvtári rendszerben a könyvtárközi kölcsönzés a könyvtárak kölcsönösségén alapuló együttműködési forma. Adott könyvtáron belül a beiratkozott olvasónak jogában áll az ország valamennyi könyvtárának állományához hozzájutni, tehát ezáltal tagja lesz a magyar könyvtári rendszernek. Hozzáférhet külföldi kiadványokhoz is a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés útján.

Sok olvasó a könyvtárközi kölcsönzésről azonban nem tud, ezért beiratkozáskor erről a lehetőségről tájékoztatni kell. Nagyobb könyvtárakban jó, ha megbizunk valakit, aki a könyvtárközi kölcsönzéssel foglalkozik. A szolgáltatások rendszerében ez a kölcsönzési mód - az előjegyzéssel és /legtöbbször/ a másolatkészítéssel együtt - az azonnal ki nem elégíthető kérések között szerepel.

A könyvtárközi kölcsönzést ma a 19/1981. XII.8. MM sz. rendelet (Művelődési Közlöny, 1981/24. sz.) szabályozza. Eszerint a megyék összehívásával kialakított régiókban a régióközpont - amely kötelezpéldány joggal rendelkezik - illetékes biztosítani a könyvtárközi kérések teljesítését, továbbítását a megfelelő helyre. A mi régióközpontunk a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár.

A kérőlap elküldésekor bizonyos szolgálati utat kell betartani. A múlt év júniusi - Szombathelyen rendezett - regionális értekezleten örömmel hallottam, hogy nem csak én nem tartom be a szolgálati utat. "Szabálysértésünk" oka: az olvasó minél gyorsabb kiszolgálása.

Móron abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy Székesfehérvár közelsége, s az ott lakó kollégánk révén a kért dokumentumokat személyesen, kérőlap nélkül elhozhatjuk. Ehhez a kéréseket osztályozni kell: mi az, ami valószínű, hogy meglesz a megyei könyvtárban, és mi az, ami szinte biztosan nem.

Ha a kért könyv nincs meg az állományukban, akkor a segédeszközként használt kiadványokból igyekszem behatárolni, hogy melyik könyvtárba érdemes elküldeni a kérőlapot.

Ujabb magyar kiadványokat nem szoktam kérni Szombathelyről, mert azokat a székesfehérvári megyei könyvtárban is megtalálom.

Az országos feladatkörű könyvtárak gyűjtőkörének ismerete elősegítheti a kért kiadvány gyorsabb átkölcsönzését.

Ehhez és a többi, könyvtárközi kölcsönzéssel kapcsolatban felmerülő

kérdéshez főként három kiadványt használok:

Fejes Józsefné - Karácsonyi Rózsa: Könyvtárközi kölcsönzési útmutató. Bp. OSZK, 1982.

Könyvtárakról - könyvtáraknak. Szerk.: Pallósiné Toldi Márta. 2. átd. kiad. Szombathely, Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, 1988.

Tájékoztatás a szakmai tájékoztatásról. Szerk.: Csengődy Lászlóné. 4. bőv., átd. kiad. Bp. OMIKK, 1989.

Sok esetben nem a kiadvány átkölcsönzésével segítünk legtöbbet az olvasónak, hanem egy információval. Pl. melyik könyvtárba menjen a keresett könyvért, az a könyvtár milyen nyitvatartási idővel működik és milyen szolgáltatásokat nyújt, stb. Ezzel főként a főiskolásoknak, egyetemistáknak segíthetünk. Jó tudni például, hogy a szombathelyi tanárképző főiskola könyvtára folyóiratokat is kölcsönöz - csak azt kell ki-deríteni, hogy milyen periodikumot járatnak.

A k ér ő l a p k i t ő l t é s e k o r m i n d i g ü g y e l n i k e l l , h o g y a z á l t a l u n k m e g a d o t t a d a t o k h e l y t á l l ó a k l e g y e n e k .

Fontos a bizalom az olvasó iránt, de azért ellenőrizzük le a hozott adatokat!

Az a tapasztalatom, hogy az olvasók többségének nem jelent különbséget egy adott könyv vagy egy tanulmánykötet egyetlen tanulmányának kérése. Amikor nem néztem utána az adatok helyességének, csak az mentett meg, hogy olyan tapasztalt kollégához került a kérésem, aki tudta, hogy valójában olyan tanulmányt kértem, ami kötetben található.

Az adatokat az Uj Könyvekből, a Magyar Nemzeti Bibliográfia Könyvek Bibliográfiájából vagy a Magyar Könyvészet köteteiből ellenőrzöm /ez utóbbi sajnos nálunk hiányos/. Minden bizonytalan esetben ki kell faggatni az olvasót hogy honnan szerezte információit, honnan tudja, hogy létezik ilyen könyv, stb.

Azt tapasztaltam, hogy a főiskolai oktatóktól kapott irodalomjegyzékek igen sokszor pontatlanok. Könnyű a dolgunk, ha forrásként bibliográfiát, könyv jegyzetanyagát, kiadói tájékoztatót jelöl meg az olvasó.

A k ér ő l a p r a é r d e m e s r á i r n i a f o r r á s t , f e l t é v e h a t u d j u k v a g y s i k e r ü l t m e g - á l l a p i t a n i . E z z e l s o k a t s e g i t h e t ű n k a k é r é s s e l f o g l a l k o z ó k o l l é g á n a k .

A küldő könyvtárak kérése, hogy írjuk a k ér ő l a p r a , m i a z a h a t á r i d ő , a m i g m é g s z ű k s é g v a n a k ö n y v r e / p l . v i z s g a e s e t é n / .

Ilyen esetben - ha rövid a határidő - a kért művet nem jegyzik elő, ha nincs bent, hanem továbbítják más könyvtárhoz.

A határidő hosszabbítására mi magunk készítettünk formanyomtatványt. A könyvtárközi kölcsönzések nyilvántartásához egy nagy alakú füzetet használunk. Ebbe a kérésekkel kapcsolatos minden adatot beírunk: sorszám, az igénylő neve, a kért mű adatai és annak forrása, honnan kértük meg a művet, /ha máshonnan érkezett meg az igényelt dokumentum, akkor ezt is jelezzük, ugyanigy az adatokat is pontosítjuk a megérkezett dokumentum alapján/, a kérés elküldésének dátuma, határidő, a visszaküldés dátuma.

A nyilvántartó füzet jó, ha a kölcsönzőpult közelében van, hogy a többi kolléga is informálódni tudjon belőle.

Könyvtárközi kölcsönzéskor az olvasó tasakjába nemcsak a könyvvel visszaküldött kísérőlap kerül, hanem egy házilag készített kartoncsik KK felirattal. Ezzel a megkülönböztető jelzéssel a határidőt is tudjuk figyelni.

A nyilvántartások évekre visszamenőleg megőrizhetők, de a füzetekben elég körülményes a visszakeresés. Ezért most egy cédula-nyilvántartást készítetek a könyvtárközi kölcsönzés útján kért és kapott könyvekről, dokumentumokról.

A cédulán egyszerűsített cimleirással szerepelnek dokumentum adatai, s ráírom a küldő könyvtár nevét és címét is a lapra. A nyilvántartás betürendes, egy dokumentumról két cédula készül, amit a szerző nevéhez és a címhez is besorolok.

Mivel az azonos kérések sokszor ismétlődnek, az újabb kéréshez ez a katalógus nagy segítséget nyújt. Ha időközben beszereztük a művet, ezt is rávezetem. Ilyen volt pl. A külkereskedelem technikája és szervezése c. könyv, amit azóta beszereztünk. Ez a cédulanyilvántartás tehát egyben dezideráta katalógus szerepét is betölti!

A kéréseket figyelve vettük észre, hogy milyen nagy a kereslet Moody, R.A.: Élet az élet után. Gondolatok a halál utáni életről című, az Ecclesia kiadónál megjelent könyv iránt, - s egyáltalán az egyházi kiadók kiadványai iránt, amikhez eddig elég nehezen jutottunk hozzá. A könyvből először fénymásoltunk, de később szerepelt az Uj Könyvek jegyzékén, s akkor megrendeltük.

A fénymásolást máskor is alkalmazzuk, ha úgy gondoljuk, hogy egy sűrűn keresett és megkért könyvet mi már nem tudunk beszerezni. A Szent István Társulat által megjelentetett Kecskés Pál: Filozófiatörténet is szinte minden évben a megkérendők listáján volt csakúgy, mint Kant műve, A gyakorlati ész kritikája - ez utóbbit is fénymásoltuk. Buda Béla: Az empátia - a beleélés lélektana című munkájából csak egy példányunk van, s ez természetesen nem elégíti ki az igényeket. Sokszor kell megkérnünk könyvtárközi kölcsönzéssel, s így helye van a dezideráta-katalógusban is.

A Gyógypedagógiai Főiskolán továbbtanulók számára fontos olvasmány Popper Péter: A kriminális személyiségzavar kialakulása című könyv, amit eddig mindig sikerült kölcsönkapnunk az MTA Központi Könyvtárából és a FSZEK-ből. Idén erről is fénymásolatot készítettünk, s ezt a példányt adjuk olvasóinknak. /Természetesen az általam készített cédulára rávezetem azt is, ha az eddig könyvtárközi kölcsönzés útján megkért művet időközben megvásároltuk vagy fénymásoltuk. / Régóta szerepel a beszerzendők között Guiot: Szervezetek és magatartásuk című műve. Ezt könyvtárközi kölcsönzésben is mindig nehezen tudtam beszerezni. Bizonyára más könyvtárakban is kívülről fújják a kollégák Gordon pedagógiai munkájának címét: A tanári hatékonyság fejlesztése: A T.E.T.-módszer. Annak idején a beszerzésnél nem is gondoltuk volna, hogy sok pedagógusnak lesz rá szüksége. A többszöri könyvtárközi kölcsönzés és előjegyzés után örömmel láttuk a könyvet egy készlettájékoztatón, s mindjárt rendeltünk is belőle. De nyugodt igazán akkor lennék, ha Szabó Zoltán - Csury István - Hidegkuti Gyula: Élelmiszeripari műveletek és gépek című

művét végre a saját állományunkban látnám. /Ha ezzel segíthetek: eddig még mindig sikerült megkapnom a Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet könyvtárából. / *

Amint az a példákban is kitűnik, sok főiskolásnak, egyetemistának segítünk beszerezni ily módon a kötelező olvasmányokat. A legtöbb ezek közül pedagógiai és pszichológiai tárgyú munka, s ezek beszerzése sok gondot okoz vizsgaidőszak környékén. A kérőlapokkal ilyenkor felesleges az OPKM-et és az OPI Könyvtárát "bombázni", mert ők sem győzik a kérések teljesítését. Ezért feltérképeztük a városban levő iskolai könyvtárak és a körzetben levő községi könyvtárak állományát.

Összeállítottunk egy listát a leggyakrabban keresett pedagógiai és pszichológiai kötelező irodalomról /olyat is felvettünk a listára, ami nekünk nincs meg/. A visszaküldött listán a könyvtárosok megjelölték, hogy a felsoroltak közül mely könyv található meg könyvtárunk állományában és odairták könyvtárunk címét és nyitvatartásuk idejét is. Majd ezeket összesítettük, sorszámokkal ellátva felsoroltuk a könyvtárak nevét, címét és nyitvatartási idejét, ezután a könyvcímek mellé beirtuk annak a könyvtárnak a sorszámát, ahol az illető könyv megtalálható. A lista alapján közelebbről és rövidebb idő alatt is megoldható a könyvtárközi kölcsönzés. Természetesen ezt a szolgáltatási formát nemcsak főiskolások, egyetemisták veszik igénybe, hanem olyanok is, akik nem továbbtanulók. Ez utóbbi olvasók többnyire speciális érdeklődését saját állományunkból már nem tudjuk kielégíteni. /Ilyen pl. a vadászat vagy a lótenyésztés témaköre. /

Ezért merült fel bennünk, hogy nemcsak konkrét műveket szerzünk be könyvtárközi kölcsönzés útján, hanem irodalomkutatásokat Szombathelyről és bibliográfiákat más könyvtárakból. Pl.: A vadászat szakirodalma, magyar írók elbeszélései hazai vadászkalandokról. A megkapott irodalomjegyzékeket összegyűjtjük és felhasználjuk a tájékoztatásban.

Az utóbbi időben nagy a kereslet a közgazdasági témájú és a szervezéssel-vezetéssel kapcsolatos munkák iránt. Ezeket azonban ritkán vesszük fel a dezideráta katalógusba, mert nagyon speciális kérések.

Közgazdasági témában az utóbbi időszakban inkább cikkmásolatokat kérnek. Ennek oka, hogy a könyv már megjelenésekor elavult lehet, a folyóirat viszont hamarabb közli az aktuális, friss információkat. Ez a tendencia ma már szinte minden tudományágra jellemző, ezért is ugrott meg a xerox-másolatok kérésének a száma.

A másolatkérést saját helyismereti gyűjteményünk gyarapítására is igénybe vettük, pl. a Wekerle és Zimmermann - anyag összegyűjtésekor. A könyvtár által kiadott kis ismeretterjesztő füzetek /pl. A móri csata, A Lamberg-kastély története/ alapja is az az anyag volt, amit könyvtárközi

* A szerző által felsorolt példák a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár állományában is megtalálhatók. A példányszám azonban nem mindig elégséges a könyvtárközi kölcsönzéshez. /A szerk. /

kölcsönzés útján szereztünk be.

A megkért dokumentumok felhasználási célját tekintve megállapíthatjuk, hogy zömével ismeretterjesztő irodalmat kérnek olvasóink, míg a szép-irodalmi művek kérésének száma elenyésző.

Sebőkné Nagy Olga

A gyermekkönyvhét Sárbogárdon

Füzesi Zsuzsa dedikál

LÁTTUK, OLVASTUK

MEGNYILT AZ ÚJ AGÁRDI KÖNYVTÁR

1988 nyarán gyakorta verte fel hangos kopácsolás az agárdi Márvány utca csendjét. Seregnyi általános iskolás kalapálta a maltert a lebontott gárdonyi művelődési ház tégláiról. S a jókedvű /bár nem mindig szakszerű/ munka közben maguk elé képzeltek egy épületet, ami majd az övék is lesz, ahova olvasni, zenét hallgatni, nyelvet tanulni, szórakozni járhatnak. Két évvel később, 1990. július 2-án fogadta első vendégeit a Közösségi Ház. A szemre is igen tetszetős épület /Somogyi Tamás tervezte/ végre méltó környezetet biztosít a városrész könyvtárának. A sátoztetős megoldás jól beleillik a környezetbe, a bekerített udvar pedig további bővülési lehetőségeket nyújt. A házba belépve egy előtérbe érkezünk, ahol hirdetőtablán

hívják fel a látogatók figyelmét a ház szolgáltatásaira. A folyosóról nyílik a 60 m² alapterületű klubhelyiség. Ez a terem fogadja be a városrész művelődési közösségeit, itt zajlanak a különböző közhasznú tanfolyamok, itt próbál a vegyeskar, itt gyűlnek össze hetente a társaságra vágyó nyugdíjasok. Az elkövetkező időszak tervei között szerepel a társastánc tanfolyam és a virágkötészeti tanfolyam beindítása is.

Az épület kétségek kivül legszebb része a könyvtár. A tágas belső tér, a korszerű berendezés, a függönyök, a sok virág nagyon barátságos hangulatot árasztanak. Különleges megoldású a födém kialakítása, tetőablakokon kapja a terem a természetes világítást. Tudomásom szerint /legalább is a megyében/ egyetlenként a könyvtárhoz fedett terasz is tartozik, ahol kerti bútorokkal berendezve "szabadtéri olvasótermet" lehet kialakítani. A nagy összefüggő teret négy oszlop és a hozzájuk csatlakozó teremközéppolcok osztják három részre. A középső térben van a zenehallgatásra és a folyóirat lapozgatásra lehetőség, a baloldali tér a felnőttek, a jobboldali a gyerekek birodalma. A

zenei szolgáltatást hat helyre öt-féle program biztosítja, a rendszer kialakításakor már a CD lemez-játszó beépítésére is megteremtették a lehetőséget.

Az állomány elhelyezésében újdonság az ismeretterjesztő irodalom elrendezése. A kifejezetten gyerekeknek szóló sorozatok /Bölcs Bagoly, Búvár, Kolibri, stb./ kivételével az ifjúsági és a felnőtt állomány egységes szakrendben van. Így a mintegy 3000 kötetnyi anyag könnyebben áttekinthető. Irigylésre méltóan "szellős" a szépirodalom, az ifjúsági irodalom és a mesekönyvek polca. Külön polcon népszerűsítik az új könyveket, s egy helyre csoportosították a krimiket és a fantasztikus regényeket.

A könyvtárban jelenleg egy fő-foglalkozású és egy rész munkaidős kolléganő dolgozik. Lepsényi Sándorné /Gizike/ immáron 10 éve az "agárdiak könyvtárosa", Kis Edit pedig idén augusztus közepe óta a könyvtár munkatársa napi 4 órában.

A könyvtár nyitvatartása heti öt napon 32 óra. Természetesen inkább a délutáni időszak a forgalmasabb. Sokan járnak ide az iskolások közül azért, hogy együtt, nyugodt körülmények között írják meg a leckéjüket. Gyorsan kialakult a "törzsközönség" azokból a környékbeli gyerekekből, akik minden szabadidejüket a könyvtárban töltik, olvasgatnak, lemezt hallgatnak, beszélgetnek. A forgalom emelkedésére jellemző, hogy a július hónapi /681 látogató, 413 kölcsönző, 1 614 kölcsönzött dokumentum/ több volt, mint a régi könyvtárban egy negyedévi.

Az agárdi iskola és az óvoda örömmel él az új lehetőséggel, az eltelt közel fél esztendőben 36 alkalommal fogadta csoportjaikat a könyvtár. Itt tartották a LITERATURA-hét több rendezvényét /könyvtárhasználati vetélkedő alsós és felsős csapatoknak, irodalmi verseny stb./ . A gyermekkönyvhéten pedig Különös állatok címmel Karádi Ilona tartott dia-vetítéssel egybekötött előadást. Havonta új rejtvény készül a fali-újságra, egyre növekvő érdeklődést kelte. Szerdánként Lutra matricákat csereberélnek a gyerekek.

Természetesen a könyvtár sem marad ki a közösségi életből. Itt gyűlnek össze a bélyeggyűjtők, itt alakult és tartja összejöveteleit a PÁTRIA művelődési és közéleti egyesület, /amely 4 képviselőt juttatott be az önkormányzati testületbe/.

Agárdon megvalósulni látszik egy "álom". Bár bőven van még tennivaló a könyvtár állományának bővítésével, a változó igények kielégítésével, úgy tűnik végre méltó körülmények közé került a művelődés. S talán azok a gyerekek és felnőttek, akik 1988-ban időt és energiát nem kimélve "teremteni vágytak", most otthont találnak a Közösségi Házban.

Klausz Gábor

Az új agárdi Közösségi Ház a Márvány utcában.
Könyvtári részlet, balra a zenehallgatásra
kialakított ülőhelyekkel.

A KÖNYVTÁRI
LEVELEZŐ/LAP-PAL
NEKÜNK ÜZENNEK

Havonta jelenik meg, s levélként érkezik az előfizetőkhez. Nem harsog a külsejével, de mégis el kell olvasni az első sortól az utolsóig, úgy, mint a levelet.

Sokszor itt juthatunk a szakmánkkal kapcsolatos legfrisebb információkhoz. Itt kapunk választ aggódó kérdéseinkre. Itt kapunk biztatást idősebb kollégáinktól, akik a Halló, még itt vagyunk! rovatban nekünk üzennek. De írhatunk, üzenhetünk mi is. Például a Közhirre tétetik - Postánkból rovat a könyvtárosok leveleit közli.

Mi mindenről irt már a Levelező/lap? Szó volt a könyvtári díjak felemeléséről, a könyvtárak érdekeinek helyi képviseléről, a közművelődési könyvtárak számítógépesítési helyzetéről, az új könyvtári szoftverekről, a hangosfolyóiratokról, hangoskönyvtári szolgáltatásokról, a KMK továbbképző tanfolyamairól, a tárolókönyvtárakról. Több számon keresztül számítógépes alapismerteket is közölt. A Levelező/lap rendszeresen tudósít az anyaintézmény, az OSZK KMK, műhelytitkairól, a mindannyionknak fontos nemzeti könyvtárunk életéről.

A Könyvtári Levelező/lap 1990-ben már II. évfolyamát élte, s még mindig vannak kollégák, akik nem ismerik. Pedig intézményi és egyéni előfizetése egyaránt lehetséges. Mindössze 25,- Ft egy szám, amiért 24, 28, 36 oldalas "levelet" is kaphatunk.

H. É.

A Könyvtári Levelező/lap

a könyvtárosközösség
üzenőfüzete

Ha baj éri,
ha gondja van,
ha kérdezni szeretne valamit...

Írjon a
Könyvtári Levelező/lapnak!

Ha öröm éri, ha sikere van,
ha véleményt szeretne nyilvánítani...

Írjon a
Könyvtári Levelező/lapnak!

A Könyvtári Levelező/lap
az összetartozás,
a szakmai érdekvédelem
segítője

Beszélgünk nyíltan,
beszélgünk röviden!

Legyen munkatársunk,
legyen előfizetőnk!

Címünk:
Országos Széchényi Könyvtár
Könyvtártudományi és Módszertani
Központ

Budapest, I.
Budavári Palota,
F épület
1827

GYERMEKKÖNYVHÉT

1990

Tizenharmadik alkalommal került sor november utolsó és december első napjaiban a gyermekkönyvek ünnepére. Ebben az évben minket székesfehérvári könyvtárosokat kerestek meg a Móra Ifjúsági Könyvkiadó munkatársai, hogy az országos megnyitó Székesfehérváron legyen. Így került sor a XIII. Gyermekkönyvhét országos megnyitójára 1990. november 30-án Székesfehérváron a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárában. Dr. Varga Gyuláné a gyermekkönyvtár vezetője köszöntötte az ifjú olvasókat, és a felnőtt vendégeket - a Móra Kiadó igazgatóját és munkatársait, írókat, pedagógusokat és a kollégákat.

Bernáth Imre a székesfehérvári Vasvári Pál Általános Iskola 6. osztályos tanulója nyitotta meg a könyvhétet. Elmondta hogyan találkozott a könyvvel, hogyan tanult meg olvasni, milyen könyveket szeret, mit szeretne karácsonyra. Jó válogatást kívánt az ünnepi könyvvásáron, és átadta a szót Sziládi Jánosnak a Móra Kiadó igazgatójának. Rövid köszöntő után a kiadó igazgatója öt "szorgalmas" könyvtárlátogatót ajándékozott meg könyvcsomaggal.

Majd sorsolás következett. Beiratkozási díj helyett könyvjelzőket vásárolhattak a gyerekek évközben a "könyvtárért". Közülük sorsoltak ki 13-at, akik később személyükre összeállított nyereménykönyvcsomagot kaptak a könyvtártól. A sorsolás után műsor következett. Karácsonyi Violetta előadóművész és Lovrek Károly zenetanár szórakoztatta a gyereksereget. A Móra Kiadóból érkezett vendégek a megnyitó után találkoztak a városban, és a megyében dolgozó gyermekkönyvtárosokkal, iskolai könyvtárakban dolgozó kollégákkal egy kis beszélgetésre.

Sárbogárdon a gyermekkönyvhét egy nappal az országos megnyitó előtt kezdődött. November 29-én Marék Veronika volt a vendége délelőtt a sárszentmiklósi klubkönyvtárnak, délután a Madarász József Városi Könyvtár gyermekkönyvtárának. A gyerekek nagy öröme csodás rajzok kísérték az író-nő beszélgetését, meséit. Az író-olvasó találkozó után "Ki olvasott többet a nyáron?" című verseny értékelésére került sor, a legügyesebbek jutalmat kaptak. A következő héten is hangos volt a gyermekkönyvtár, jutott program minden napra. Könyvkiállítás, könyvvásár,

video-mozi, december 3-án a tini olvasókat várták. A vendégek között volt Szabó Attiláné kozmetikus, és Hegedüs Csilla fodrász. "Nézz a tükörbe és ne csüggedj!" címmel sok jó tanáccsal látták el a gyerekeket a bőr és hajápolásról. December 7-én nagy izgalommal várták a gyerekek a találkozást Füze si Zsuzsával, az ismert könyvillusztrátorral. A vendég sok kérdést jutalmazott illusztrációival.

December 3-án délelőtt 10 órakor a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár olvasótermében a megye főfoglalkozású könyvtárosainak továbbképzésén is a gyerekeknek szóló irodalom volt a téma. Először Sziládi János a Móra Kiadó igazgatója beszélt a gyermekkönyvkiadás örömeiről és gondjairól, majd Tóth Gyuláné a miskolci II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárának vezetője adott alapos tájékoztatást a Magyarországon megjelenő gyermeklapokról.

Ezen a napon volt vendége Székesfehérvárnak V á s á r h e l y i Tamás biológus, először a Széchenyi utcai városi fiókkönyvtárban, majd a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárában. Nagy táskájában nemcsak diaképek sorakoztak, hanem rengeteg szemléltető eszköz is, érdekesen beszélt a rovarokról, amiket tulajdonképpen nem is szeretünk. Nincs kedvenc kabócánk, szúnyogunk, vagy kullancsunk. Móron ezen a napon nyitották meg a Radó Antal Városi Könyvtár gyermekkönyvtárában a gyermekkönyvhét ünnepét. B. Horváth István előadóművész volt a vendégünk Szamárful/es/ című

szórakoztató show műsorával. December 4-én Karácsonyra várás címmel, téli népszokásokról, karácsonyi ünnepekről tartott foglalkozás után fenyődiszket készítettek a gyerekek. December 7-én videó-kivánságműsorral zárult a könyvhét.

Ugyancsak december 3-ától 7-ig tartott a kislángi könyvtárban a gyermekkönyvheti rendezvény-sorozat. A lóvátett király című mesejáték várta a kisebbeket, vetélkedők, szavalóverseny a nagyobbakat. Volt olvasóverseny, Mikulás-ünnepség, és 7-én játszótérház. A nemezelés fortélyaival ismerkedtek a gyerekek, vendégük Kövesi Krisztina segítségével. Karkötőt, labdát, bábokat készítettek. Egész héten könyv vásár várta az érdeklődőket.

December 4-én Berkes Péter érkezett Székesfehérvárra. Sok sikeres gyermekkönyv, folyóirat, rádió és televízió műsor szerzője, szerkesztője. A Budai úti városi fiókkönyvtárban, majd a Királykút könyvtárban találkozott olvasóival. Délután Enyingen a Vas Gereben Nagyközségi Könyvtár vendége volt. Martonvásáron Kertész Lilla előadóművészt várták a gyerekek. Hóember című verses-zenés összeállítását mutatta be.

December 5-én ismét íróvendéget vártunk. Petrovác z I s t v á n - n a l Székesfehérváron a Sziget utcai városi fiókkönyvtárban, délután Mezőfalván a Móricz Zsigmond Nagyközségi Könyvtárban volt vele találkozó.

Karádi Ilona, a kedvelt Búvár zsebkönyvek szerkesztője, december 7-én volt a vendégünk. A sorozatban megjelent Különös állatok című kötet szerzője, szép diaképek

Bernáth Imre tanuló, aki megnyitotta a könyvhetet, Sziládi János a Móra Kiadó igazgatója, dr. Varga Gyuláné a gyermekkönyvtár vezetője.

A XIII. GYERMEKKÖNYVHÉT ORSZÁGOS MEGNYITÓJA SZÉKESFEHÉRVÁRON

A KÖNYVTÁRÉRT könyvjelzők vásárlói közül Árkovics Miklósné könyvtáros vezetésével kisorsolják a 13 szerencsés nyerőt.

Vásárhelyi Tamás
biológus
a megyei
könyvtárban

mellett különös állatokról mesélt, különös történeteket. Nagy élményben részesültek a gyerekek először a Velinszky László Városi Könyvtárban, majd a Mészöly Géza úti városi fiókkönyvtárban Székesfehérváron. Az utóbbiban nagy megtiszteltetés is érte, felkérték a gyerekek, hogy legyen a Búvár szakkörük tiszteletbeli tagja. /Boldogan vállalta, várja a meghívó levelet/. Gyönyörű hóesésben érkeztünk Agárdra, az új könyvtár teljes díszben várta az ünnepi eseményt. Rögtön a bejáratnál szép plakát hívta az érdeklődőket a rendezvényre. Hófehér papírból óriási hópelyhek, téli táj hóemberrel, szánkózó gyerekekkel - díszítették az ablakokat. /Mind később megtudtuk, a könyvtárosok voltak az ügyes kezű varázslók!/ Az előadás ezen a napon itt sikerült a legjobban, biztosan a hóesés, a gyönyörű környezet, a szép könyvtár is segített ebben.

A Székesfehérváron élő Balajthy Ferenc volt az utolsó íróvendégünk. December 14-én a Videoton Oktatási Központ gyermekkönyvtárában mutatta be a 77 vers az állatokról című

kötetét, amit a helyszínen meg is lehetett vásárolni. A találkozót dedikálással ért véget. Ebben az évben a gyermekkönyvhét főszereplője tényleg a könyv volt, mindenhol volt kiállítás, vásár. Az országos megnyitóra és a külön rendezvényekre készült meghívó, bár több könyvtár csinált "házi" is propaganda anyagot. Idén is a móriaké tetszett a legjobban.

Némethné
Felföldy Magdolna

HISTÓRIA

K L U B

A Videoton József Attila Művelődési Ház és Könyvtár előadás sorozata ez év őszén tovább folytatódott. Szeptember 24-én Ölvédi Ignác hadtörténész tartott előadást Magyarország belépéséről a II. világháborúba; október 30-án Kossuth Lajos politikai pályájával foglalkozott Simon V. Péter előadása; november 15-én "1956 mai szemmel" című előadásra került sor, amit Király Péla az 1956-os Forradalmi Nemzetörség főparancsnoka tartott. Még két előadás következett decemberben: 3-án az európai felvilágosodásról Poór János, az ELTE tanára beszélt, 12-én pedig Átélttem a kiugrási kísérletet címmel Kéri Kálmán - volt vezérkari ezredes - emlékezett az 1944-es évre.

A História Klubban elhangzott előadások szövege kazettákról a könyvtárban meghallgathatók, illetve kazettára átmásolhatók. /Az időtartam kb. 90 perc, a másolás díja percenként egy forint. / Az alábbi előadások kérhetők, az elhangzás sorrendjében:

SZABAD György: Miért folyt a küzdelem 1848-ban? NAGY László: Erdély a Habsburg-ellenes

függetlenségi harcok élén.

GALÁNTAI József: Ausztria-Magyarország útja a világháborúba. URBÁN Aladár: Batthyány Lajos miniszterelnöksége. BAKAY Kornél: Adalékok és érdekességek Magyarország XI-XII. századi történetéhez. GERGELY Jenő: A Katolikus egyház története Magyarországon 1945 után. RÖTTLER Ferenc: Szekfü Gyula és Székesfehérvár /Ami a Szekfü évforduló kapcsán kimaradt. / RÁZSÓ Gyula: A török elleni felszabadító háború. SZAKÁLY Ferenc: A mohácsi csata a legújabb kutatások tükrében. VERESS D. Csaba: Végvárak a Bakonyban. MENYHÁRT Lajos: A sztálinizmus, mint politikai jelenség. BUZINKAY Géza: Kő se mutatja helyét /A székesfehérvári királysírok pusztulása/ CSIFFÁRY Gergely: A két Lenkey /Lenkey János és Lenkey Károly az 1848/49-es szabadságharcban/ CSOMOR Lajos: Szent István koronája nyomában. BERTÉNYI Iván: A Császár fél évszázada. /Zsigmond 1387-1437/ BARTA Gábor: Az Erdélyi fejedelemség születése. ZINNER Tibor: Konceptciós perek Magyarországon. DIÓSZEGI István: A Párizs környéki békék. BORSI-KÁLMÁN Béla: Magyarok és románok a Kárpát-medencében. VERESS D. Csaba: A sokat szenvedett város. HEGYI Klára: Istolni Belgrád, mint a török félhold előretolt bástyája. VARGA J. János: Székesfehérvár eliberata. FÜR Lajos: Nemzet-tudatunk zavarai történelem szemmel. VARGYAI Gyula: Magyarország és Románia a második világháborúban. MÓZES Mihály: Az USA, mint fejlődésmodell. KISZELY István: Az ős-

haza nyomában Kőrösi Csoma
Sándor útján. SZÁSZ Zoltán:
Erdély a királyi Romániában.
DÜMMERTH Dezső: A pogány
magyarság ősvallása. ERDŐS
Ferenc: Székesfehérvár
1848-1849. VARSÁNYI Péter: A
nemzetiségi kérdés 1848/49-ben a
történelmi Magyarországon. KUN
Miklós: Sztálin és Trockij.
TOBAK Tibor: Fejezetek a
magyarországi légi harcok
történetéből. GALLYAS Ferenc:
A történelmi igazság nevében.
/Stomm Marcell tragédiája/
FEKETE Sándor: A Petőfi
rejtély nyomában. VARGA László:
1956 alapkérdései. BALOGH
Margit: A Kádár-korszak egyház-
politikája. LIPCSEY Ildikó:
Románia nemzetiségi politikája
1945 után. ÖLVEDI Ignác: Magyar-
ország belépése a II. vilá-
háborúba. SIMON V. Péter:
Kossuth Lajos politikai pályája.

Nagy László

Erdélyi fejedelmek
a Habsburg-ellenes harcok élén

Adalékok a Habsburg-kérdés
újraértékeléséhez

História klub füzetek

Megjelent a HISTÓRIA KLUB
FÜZETEK sorozat 6. kötete.

KÖVEK, SZÍNEK, EMBEREK

Egy tanu, aki állta a próbákat

Vázlatok Kovács Imréről

Kovács Imre író, szociográfus, politikus életpályája nélkülözhetetlen adalékokkal szolgálhat a legújabbkori magyar társadalomfejlődés feltérképezéséhez. Munkássága, magatartása jól példázza a sorsfordító megalkuvásokat és erkölcsi tévesztéseket felkináló korszakokban a maga választotta belső törvényeihez - a nemzet felemeléséhez, a demokráciához, a függetlenséghez - való mindenkori hűségét, következetes helytállását.

A határainkon belül megtalálható közel ezer könyvekben, újságokban publikált írása és a róla szóló irodalom nehezen hozzáférhető, az utóbbiak között néhány az objektivitás hiánya mellett pontatlanságoktól sem mentes.¹ Gondot jelent, hogy az emigrációban irt cikkeinek, tanulmányainak jelentős részét még nem ismerhetjük.

Ez azért is sajnálatos, mert a "kora ifjúságától kezdve radikális forradalmár, de nem marxista² népi író, a politikai technikákat ösztönösen ismerő homo politicus méltó a figyelemre. Kovács Imre "az irott münél érdemesebb élnivalónak tekinti a politikai cselekedetet",³ a jövőt nem a múltból, hanem mindig a jelenből formáló politikai emigráns, "aki akkor sem habozik vizsgálódásainak eredményeit közzétenni, véleményt mondani és itélni, ha ez ellentmond az uralkodó emigrációs közvéleménynek, szivünkben melengetett illúzióknak, vagy belénk gyökerezett konvencióknak."⁴

Harmincnégy évet élt Magyarországon, harminchárom évet önként vállalt száműzetésben, de "életének két tragikusan különböző, más-más féltéken lejátszódott felvonásai nem tükröznek két felemás aktust, összeköti őket a szelleme, illetve annak fejlődése. A szegény parasztfiúból lett a nemzet egyik szószólója, aztán magyar politikusból lett amerikai állampolgár, de ott sem állt meg géniuszának növekedése: magyar volt, amerikai, európai. A tanyavégről Budapestre, onnét New Yorkba küldte a sors; a puszta fiából lett városi ember Budapesten s Európához tartozó magyar Amerikában."⁵

Felsőgöböljárástól a georgiai Columbusig

Kovács Imre 1913. március 10-én született Fejér megyében, József főherceg birtokán, az Alcsut melletti Felsőgöböljárás pusztán, ahová

apja Gyomárról szegődött uradalmi kulcsárnak. Édesanyja a pusztai bognármester lánya volt. "Nagyon mélyről indultam el... Anyagi helyzetünk ki-elégítő, társadalmi helyzetünk ellenben meglehetősen bizonytalan volt" - írja önéletrajzi vallomásában.⁶ Nehézzé vált a helyzetük, mikor 1922-ben el-húnyt édesapja. Kiemelkedését annak köszönhette, hogy rá két évre, 11 éves korában - a református pap közbenjárására - Budapestre került a Protestáns Országos Árvaházba, és onnan polgári iskolába, később különözeti vizsgálával a budai Toldy Ferenc Főreáliskolába járhatott.⁷ 1932-ben érettségizett, majd tudatosan a Közgazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági Fakultására iratkozott be, mert érdeklődése az agrárszegénység és a parasztság sorsa felé fordult.⁸ "Ezzel egyidőben beköltözött a Pro Christo Keresztyén Evangéliumi Diákszövetség Hársfa utcai internátusába."⁹

Az 1930-as évek közepe fontos állomása Kovács Imre életének. Gyermekkori emlékei, szünidei élményei - egyrészt a dunántúli uradalom cseléd-, másrészt a gyomai rokonság református szabadparaszti világából -, az árvaházi megaláztatások, a polgári- és reáliskolai lázadások, majd a horizontját szélesre táró egyetemi diákkörök egyszerre biztosítják számára - tehetsége révén - akár az úri középosztályba emelkedés, akár a bal- vagy jobboldali szélsőségek lehetőségét. A két világháború közötti társadalom ezen szakaszában ugyan fölerősödhet a polgári radikalizmus, de a hatalom képviselői is igyekeznek partnereket találni óvatos reformjaikhoz.

Döntése egyértelmű. Konceptióját mindvégig a tudományos elemzésekre alapozta, ez a szemlélet a "húszévesek" nemzedékeként /Szekfü Gyula elnevezése/ és az emigráns "negyvenhetesek" tagjaként is megóvta a szélsőségektől. Népből, nemzetben gondolkozva hűségesen szolgálta azokat, akik - mint ahogy később írja - 1938. március 15-én a Múzeum-körúton a vállukra emelték. "Éreztem, áthatított rajtam, hogy belém sűrítették hitüket, emberségüket és magyarságukat; tőlem várják a drámai órában, amikor a magyar sorsot kihívta a végzet, hogy mindannyiunkért, a nemzetért helytálljak. Mondjam el azt, amit most el kell mondani! Kiáltsam a világba, hogy szabadságot akarunk, függetlenek akarunk lenni!"¹⁰

Utja fontosabb állomásai szinte egymásból következnek. A Diákok Háza Falukutató Munkaközössége 1935-ben Kemse község életét vizsgálja, a tapasztalataikat összegző szociográfia 1936-ban jelenik meg.¹¹ A csoport vezéregyénisége Kovács Imre, a demográfiai fejezet szerzője. 1937. március 15-én részt vesz a Márciusi Front létrehívásában, a nevezetes 12 pontot ő olvassa fel a Nemzeti Múzeum lépcsőjén. Pár héttel később megjelenik A néma forradalom című könyve. Megdöbbenő látlelet a parasztság tehetetlen lázadásáról, önmaga ellen fordulásáról, amely az egykézésben, a kivándorlásban és a szektázásban nyilvánul meg. A könyvnek több kiadását szétkapkodják, országos visszhangja támad. A Budapesti Kir. Ügyészség szerzőjét osztály elleni izgatás és a magyar állam megbecsülése ellen irányuló vétség önkényesen értelmezhető bűnében marasztalja el, és három havi börtönbüntetésre ítéli; egyetemi tanulmányait - utolsó szigorlata előtt - felfüggesztik.

Alig múlt 24 éves, felkészült politikus, aki a megírt elképzelései gyakorlati megvalósítására készül. Még ez év őszén részese a Makói Kiáltvány megfogalmazásának. A mozgalom helyett a pártalapítást szorgalmazza, ennek érdekében 1938 végétől az előkészítő munkának fórumot teremtő Szabad Szó szerkesztőségében, majd 1939. június 29-én, Péter-Pál napján a Nemzeti Parasztpárt megalapítójaként a marosi dereglyén találjuk, ahol főtítkárrá választják.

Folyamatosan jelennek meg tanulmánykötetei.¹² Megközelítési módszerére jellemző, hogy egy-egy kérdéskör feldolgozásakor először közgazdászként a termelési, gazdasági viszonyok sajátosságait tárja fel, ezt történelmi összefüggésbe helyezi, majd társadalmi érvényesülését bontja ki - amelynek a kulturális összetevői is fontosak a számára -; de valamennyi tanulmánya középpontjába az embert állítja, kutatásai az embert szolgálják. Minden idejét az aktív politizálásnak szenteli. Központi programja továbbra is a nagybirtokrendszer felszámolása, tudva azt is, hogy a parasztság polgárosodásához a munkásság és az értelmiség helyzetének megváltoztatása is szükséges. "Két pogány közt" egy olyan háború utáni társadalmi változásra készül, "amelyben - független állami keretek között - a magyarság demokratikus módon, önmaga dönthet saját sorsáról."¹³

1942-ben tagja, majd Szekfü Gyula visszalépése után elnöke a Magyar Történelmi Emlékbizottságnak, még ebben az évben angol kapcsolatai miatt letartóztatják. 1943-ban ott van a szárszói találkozón.

1944. március 19-e után illegalitásba kell vonulnia. "A Magyar Frontban ő képviseli a Nemzeti Parasztpártot, tagja az intéző bizottságnak, majd részt vesz a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadítási Bizottságában, amelynek már megalakulásában is fontos szerepet játszik."¹⁴

1944 decemberében elindul, hogy összeköttetést keressen az orosz főparancsnoksággal - szovjet katonai börtönbe kerül. Megszökik, majd "élményei" ellenére radikális baloldali politikusként kezd hozzá pártja szervezeteinek kiépítéséhez.

Egyre több konfliktusa támad a "totális demokráciát" meghirdető kommunista vezetőkkel, amely "szűkülő kör, amiben végülis majd egyetlen vélemény és akarat érvényesülhet", míg az általa óhajtott "globális demokráciában" elfér az egész nemzet... minden vélemény kifejthető."¹⁵

1947 februárjában Kovács Béla letartóztatását követően kilép a Parasztpártból. A Balogh-párt jelöltjeként a választásokon képviselői mandátumot szerez, majd mielőtt még a Független Kisgazdapárt vezetőjének sorsára jutna, november 17-én elhagyja Magyarországot.

Két évig Svájcban él, ahol megírja első emigrációs könyvét.¹⁶ Franciaországon át 1949. október 27-én hajnalban érkezik az Egyesült Államokba. November 20-tól már a washingtoni Szabad Európa Bizottság munkatársa. Bevásztják a volt koalíciós pártok képviselőiből megalkotott - emigrációs kormányként működő - Magyar Nemzeti Bizottmányba. 1951 júliusától a SZEB New York-i központjában dolgozik.¹⁷ Szeptember elején egy félreértett levél miatt¹⁸ kiteszik állásából. Egy Boston melletti birtokra kerül kertésznek, a Harvard egyetemen tanul, megismerkedik

második feleségével. Visszaköltözik New Yorkba, ahol másfél évig egy villanygyárban vasesztergályos. Ekkor születik lánya. "Negyvenéves voltam. Két öcsém, Endre és László után az Andrea - Leslie nevet kapta."¹⁹ Küzd az asszimilálódás ellen, nem akar elveszni azok számára, akik miatt az emigráns politikus hányatott életét vállalta.

1954 nyarán visszakerül a SZEB kutató intézetéhez, ahol megújult erővel egészen haláláig dolgozik.

Alapító tagja az 1957 márciusában létrejött Magyar Írók Szövetsége Külföldön elnevezésű írószervezetnek és az 1958-ban létrehívott emigrációs csúcsszervnek, a Magyar Bizottságnak. A SZEB egyik osztálya segítségével meglátogat több ázsiai és dél-amerikai országot, kormányfőkkel találkozik, agitál Magyarország semlegessége mellett.

1961-től két évig SZEB intézeti igazgatóként "kutatásokat folytat arról, hogy miként lehetne megfelelő szociális intézkedésekkel átalakítani a dél-amerikai országok mezőgazdasági termelésének elavult szerkezetét".²⁰ A kolumbiai földreform szervezését - az eukaliptuszos tájban is valami magyaros, kelet-európai vidéket látva - ugyanolyan lelkesedéssel és hivatástudattal végzi, mint valamikor a falukutatást Teleki és Magyar professzorok vezetésével.²¹

Az amerikai állampolgári esküt csak 1973. június 12-én teszi le. Sokat foglalkoztatja az emigráció szomorú metamorfózisa, "egyesek - írja - könnyen hátat fordítanak magyarságuknak, sokan magukban őrzik: másoknak csak átjáróház volt Magyarország: nagyapjuk még nem tudott, unokájuk már nem tud magyarul".²²

Idézzük ide a Kolontó című regényéből a szerzőt mintázó Takács Endre uradalmi gyakornokot, aki a nagybirtokon szerzett keserű tapasztalatai súlya alatt valamikor a 30-as évek végén "kiáll az ajtóba és bele bámul az alföldi éjszaka ismeretlen mélységeibe. Augusztus vége van, sok a hulló csillag, sorsokat, emberi sorsokat jelképezve.

A puszta ilyenkor már csendes: ember, állat egyformán alszik. Vágyakozva tekint a messzeségbe, szeme nem tud áthatolni a sötétségen és csak a távolság utáni örök nosztalgia marad meg benne. Szeretne minél messzebb elkerülni. Kisgyerek korától izgatja a távoli városok, országok, földek, népek sorsa. Milyen jó volna egyszer kiszakadni a magyarságból és nyomtalanul elmerülni az emberiség végtelen tengerében. Talán az volna a megoldás...

De aztán erősödnek a szálak, melyek ehhez a földhöz és ehhez az országhoz kötik. Az anyja, testvérei, barátai, vágyai, problémái és mindaz, ami benne magyar és ami emberré teszi."²³

Az Amerikában élő Kovács Imre a 70-es évek közepén mintha erre válaszolna. "A rokonok és barátok exkluzivitásában sokszor tetten érem magam, amint számítgatom a távolságokat, nemcsak mérföldben, de benyomásokban is, Felső-Göböljárás, az alcsuti főhercegi uradalom egyik pusztája, ahol születtem, és Columbus, Ga. között, ahol valószínűleg befejezem életemet... miközben végzem a számadást, minduntalan Bethlen János tételét mormolom: azt tettük, amit lehetett, noha tudtuk, hogy mit kellett volna tenni."²⁴

Európai körútja során észleli gyógyíthatatlan betegségét, élete utolsó heteiről barátja, Borbándi Gyula tudósít. 1980. október 27-én este fél kilenckor halt meg New Yorkban, pontosan azon a napon, amelyen 31 évvel azelőtt az Egyesült Államokba érkezett. Az október 30-i gyászünnepeket követően a Georgia állambeli Columbusban özvegye, harmadik felesége városában helyezik örök nyugalomba.²⁵

A Magyar Szemléből az Új Látóhatárig

Első írása ugyan a polgári liberális Pesti Naplóban jelent meg,²⁶ de publikációs tevékenységét a Magyar Szemlében olvasható "A gazdasági cselédek kereseti és megélhetési viszonyai" című tanulmánya közlésétől is számíthatjuk,²⁷ amely a maga nemében különös és bátor tettnek minősült egy mentalitásának sajátosan megfelelő lapban, a rá jellemző téma közgazdász tudományosságú és lélekbemarkolóan szenvedélyes megfogalmazásával. "Szekfü Gyula még 1934-ben felkérte az akkor másodéves egyetemi hallgatót, hogy legyen a Magyar Szemle munkatársa."²⁸

1934 és 1937 között - ha lehet erőszakoltan szakaszolni, hiszen a "továbbélő" lapokban ezt követően is publikált - legtöbb írása a népi mozgalom fórumaiban jelent meg.²⁹ Ilyen volt a jobb- és baloldaltól egyaránt bíralt nemzeti és radikális Válasz, amely elsősorban a földreformmal, és 1937-től - mikortól szerkesztője is a lapnak - a Márciusi Fronttal kapcsolatos írásait /19/ közölte. A protestáns világnézetű, fiatalokat is felkaroló Magyar Ut a sorskérdésekkel foglalkozó cikkeinek /17/ adott helyet. A nemzeti radikális Szabadság /11 cikk/ zömmel a nagybirtokrendezést sürgető, a Kelet Népe, amely a Válasz megszűnése után próbálta a népi mozgalmat összefogni, a mezőgazdaság korszerűsítését taglaló írásait /8/ adta közre. A kormányhü liberális Magyarországon /5 cikk/ többek között a falukutatások meghamisítása ellen, saját lapjában, az egyetemi ifjúságnak szóló Hidban /12 cikk/ a Márciusi Frontról ír.

A konzervatív-liberális szellemiségű, társadalmi problémák iránt érzékeny Magyar Szemlében a mezőgazdaság és a parasztéletforma problémáit feltáró tanulmányai /8/, az öregcserkészek reformkonzervatív Fialat Magyarországában - amelynek 1936-tól szerkesztőbizottsági tagja és amely az egyetemi körökben tette nevét ismertté - a falukutatásról szóló írásai /10/ jelentek meg.

Publikált vallásos világnézetű lapokban, a haladó szellemű katolikus Korunk Szavában, majd ennek megszűnése után a Jelenkorban; valamint a Református Életben.

A teljességet nélkülöző felsorolásban még megemlíthető, hogy a polgári újságok mellett olyan baloldali, népfrontpolitika jegyében működő lapok is közlik cikkeiket, mint a kommunista szemléletű debreceni diáklap, a Tovább, a kolozsvári Korunk, az ostravai Magyar Nap, vagy a Csehszlovákiai Népszava. Olvasható írása a Magyar Szemle ellensúlyozására életrehívott szélsőjobboldali Egyedül Vagyunkban, bár ott is a saját hangján, nézeteiktől elszigetelődve szólal meg.³⁰

Életének következő periódusa, 1938-tól 1947-ig, a helyzetfeltárást gyakorlati munkára váltó író-szociográfusé, publicisztikájában az újságírást a társadalmi változások szolgálatába állító politikusé.

1938-ban a mezőgazdaság és a parasztság helyzetének megreformálása foglalkoztatja, ehhez ke reszi a megjelenési lehetőségeket. Ir erről a Makói Független Ujságban /5 cikk/ és a Kisgazdapárt Független Kisgazda című lapjában /15 cikk/, ahol nyilasellenes írása is megjelenik. A megfelelő fórumot 1938 decemberétől 1947-ig a Szabad Szó /166 cikk/, a népi mozgalom és a Parasztpárt lapja jelenti számára, amelynek munkatársa, majd 1940-től szerkesztője. Érdemes néhány címet - megjegyzések nélkül is - kiemelni az ott olvasható gazdag kínálatból. 1938-ból: "Kié legyen a föld." ³¹ 1939-ből: "Gazdasági szervezkedés." ³² "Makó elé." ³³ 1940-ből: "Az igazi szövetkezeti gondolat." ³⁴ 1941-ből: "Parasztok és munkások sorsközössége." ³⁵ "Felkészülni és várni." ³⁶ "Az elvi győzelem után, a döntő harc előtt." ³⁷ 1942-ből: "Viszonyunk a Parasztszövetséghez." ³⁸ 1943-ből: "A magunk útján." ³⁹ "Hüség - függetlenség." ⁴⁰ 1944-ből: "A harmadik oldal vagy a politika elefántcsonttornya." ⁴¹ 1945-ből: "Béke a Duna-völgyében." ⁴² "Rendületlenül." ⁴³ 1946-ból: "Nemzet, nemzeti." ⁴⁴ 1947-ből: "Bús-Magyarország a történelem szintje alatt." ⁴⁵

A másik fontos orgánum, amelynek munkatársa a polgári konzervatív liberális szemléletű, népi írásoknak is helyet adó, fasizmus- és hazai szélsőjobb ellenes Magyar Nemzet. Az itt közölt írásainak /68/ nagy része is a háború utáni helyzetre való felkészülést, a parasztok, munkások, polgárok társadalmi szövetségéből alakuló új nemzet születésének előkészítését szolgálja.

Az 1940-es évek első felében publikált még a Magyar Csillagban, a Magyar Életben és a Független Magyarországnban. Ebben az időben - sokszor a megkérdése nélkül - a szociáldemokrata Népszava is átvette írásait. ⁴⁶ A háború után a Paraszt Ujságban, a Képes Világban és Boldizsár Iván külpolitikai hetilapjában, az Uj Magyarországnban jelentek meg cikkei.

Kovács Imre írói, újságírói tevékenységére gyakorta volt jellemző, hogy írásait cikk-sorozatok követték, problémafelvetése pro és kontra komoly vitákat kavart. A moszkvai Uj Hang, a Szocializmus, a Gondolat, később az Igaz Szó, a Szabad Nép az egyik oldalról, a Magyarországn, az Uj Magyarországn a másik oldalról szállt szembe vele, a szombathelyi Irott Kő félreértette. A jobb- és baloldali támadások, értetlenkedések a hazáján kívüli életében is végigkísérték.

1947-től írásai az emigrációs sajtóban jelentek meg, tallózó áttekintésükre Borbándi Gyula könyvei ⁴⁷ és a Látóhatár, Uj Látóhatár folyóirat és repertórium ⁴⁸ segítségével vállalkozhatunk.

Lapalapítóként, szerkesztőként több újság létrehívásában közreműködött /pl. Korszerű Magyar Világposta, Parasztszövetségi Értesítő, SZEB-Magyarországi Hírek, The Hungarian Quarterly/, írásai jelentek meg pl. a Nyugati Hirnökben, a kanadai Magyar Hírlapban, az Irodalmi

Ujságban, sokszor szerepelt a Szabad Európa Rádióban, de irásos tevékenysége elsősorban a Látóhatárhoz /Egész Látóhatár, Uj Látóhatár/ kapcsolódik, amelynek 1957-1972-ig főmunkatársa volt.

A népi szellemben és a kint élő népi írók közreműködésével 1950-ben indított folyóiratban 1981-ig 90 publikációja jelent meg, a róluk és a róla szóló cikkek száma is meghaladja a félszázat. A sok nevezetes írása között nehéz válogatni. A helyszüke miatt csak néhány cím: "A szellem szuverenitásáért. /Üzenet Európába/",⁴⁹ "A lélektani hadviselés problematikája",⁵⁰ "A kijózanult emigráció",⁵¹ "Sóbálványok az emigrációban",⁵² "Párbeszéd kikkel és miről?",⁵³ "Elindultam szép hazámból - onnét-e? És hova jutottam?"⁵⁴

"A hajdani szociográfus - írja Borbándi - voltaképpen száműzetése alatt lett igazi politikai gondolkodóvá és íróvá, itt alakult ki és alapozódott meg az a széles nemzetközi látóköre, amely a magyar emigráció leg-tájékozottabb és legnagyobb távlatú politikai esszéírójává avatja."⁵⁵ A tájékozottság mellett egy másik írásában a realitások iránti érzékét és a politikai kompromisszumkészségét is hangsúlyozza, amelyek hozzá-segítették ahhoz, hogy népi írói magatartását hazáján kívül is megőrizze.⁵⁶

Kultúra, műveltség, művelődés

"A népi írók igazi újdonsága az volt - írja Némedi Dénes -, hogy a parasztságot... nem mint gondoskodásra szorulókat, mint más társadalmi erők függvényét fogták fel, amelynek sorsa rajta kívül dől el, hanem ezt a sorsot mintegy belülről mutatták, a paraszti társadalom sajátos fejlődés-tendenciáit próbálták feltárni; ez a romantikus, népies gondolat sajátos átalakítását jelentette, a kulturális romantikát alárendelték a valós társadalomkutatás vizsgálatának, s ezzel legalábbis túl is léptek ezen a szemléleten."⁵⁷

A kultúrát Kovács Imre a társadalmi, gazdasági folyamatok szerves részének tekinti, komplex módon vizsgálja, de számos írása külön is tárgyalja az oktatás, a művelődés és az izlés kérdéseit.

A történelmi összefüggések tükrében szerinte az európai parasztságot útja a 16. században vált szét: a nyugati és északi országokban polgárosodtak, keleten megmaradtak jobbagynak. A gazdasági és ebből adódó társadalmi-politikai erők miatt a "feudális rendből nem tudtak idejében kilépni, sorsuk most már összeforrt a feudalizmussal és olyan imperialista törekvések ütközésébe kerültek, melyek nem képviseltek magasabb társadalmi és művelődési formát, politikájuk nem szolgálta a haladást..."⁵⁸ Példaként említi erre egy másik könyvében, hogy a "törökkel ránkjött Ázsia minden veszedelme, és a ... magyar történelem az elpusztított dunántúli és alföldi kultúrtájakon aláhúllt a kereszt és a félhold kétszázötven éves küzdelmében. Magyarország lassan lemaradt Európától: annyira nem volt erős, hogy egymagában védőpajzsa lehetett volna Európának; magasabb európai műveltsége pedig megakadályozta abban, hogy fenntartás nélkül alávesse magát - mint a balkáni népek tették - Ázsia rabszolgatartó nagyhatalmának."⁵⁹ Nyugat-Európában a városiasodás "megtörte a feudalizmus

hatalmát és polgárainak szabadságot: szabad életet, szabad gondolkozást és szabad munkát biztosított. A városok szabadabb levegője a környező falvakban is megindította azokat a folyamatokat, amelyek a társadalom felbomlásához, s a paraszti tömegek felszabadulásához vezettek".⁶⁰ Mivel ez nálunk nem következett be, így az 1900-as évek elejére véleménye szerint a nagybirtok és a parasztság feudális képletét tekintve Európa történelmi anakronizmusa, "Nemzeti Parkja"⁶¹ lettünk. Annak érdekében, hogy a helyzet megváltozzon, az 500 hold fölötti nagybirtokok felosztását és 15-50 hold közötti parasztgazdaságok kialakítását szorgalmazza.

Elemzi a feudális gazdálkodásnak megfelelő mezőgazdasági szakoktatás helyzetét. Véleménye szerint a nagybirtok jobb termelési eredménye - az egészségtelen birtokmegosztás ellenére is - annak köszönhető, hogy a nagybirtoknak "egyetem, gazdasági akadémiák, középfokú mezőgazdasági szakiskolák szállítják a gazdatiszteket; földmives iskolák a gazdasági szakatiszteket: a kisbirtokot ellenben csak hat elemit, legjobb esetben téli tanfolyamot, vagy gazdasági ismétlőiskolát végzett parasztgazdák vezetik".⁶² Javasolja, hogy létesítsenek a kisüzemi igényeket jobban kielégítő népfőiskola-jellegű mezőgazdasági szakiskolákat, ahol a gazdálkodás tudománya mellett "az állampolgári jogok és kötelességek megismerésétől a paraszti szemlélet tudatosításáig, a paraszti életforma kiműveléséig és a parasztság osztályhelyzetének politikai, társadalmi és gazdasági vonatkozású felismertetéséig" mindent el-sajátíthatnak.⁶³

Foglalkozik a szovjet-orosz példával, ahol a "parasztok felcsigázott érdeklődéssel várták a traktorokat, amelyek majd dolgozni fognak helyettük... A traktorok meg is érkeztek, de nem volt, aki értett volna a kezelésükhöz. A gyorstalpaló tanfolyamokon kiképzett vezetők ültek a volánhoz és nagy pusztitást vittek végbe a traktorállományban."⁶⁴ Beszámol arról is, hogy a szövetkezeti alapból kultúrházakat építenek, népkönyvtárakat szerveznek, újságokat, folyóiratokat járatnak, tanfolyamokat és előadásokat szerveznek. Érdekesnek tartja, hogy "a volt földmunkások inkább a kulturális, a volt gazdák inkább a gazdasági befektetés hívei".⁶⁵ Itt is érinti, hogy az orosz kolhozokban ugyanúgy, mint az amerikai farmokon milyen előnyös lehet az Adorján János-féle koncepció, amely szerint a belső üzemi körben a gazda intenzíven gazdálkodik /zöldség, gyümölcs termesztése, háztáji állattenyésztés/, a külső üzemi körben pedig önkéntes szövetkezeti társulás keretében industrializálja a termelést. "Ahhoz, hogy ide eljusson a magyar paraszt - írja - az elemi iskolától kezdve a mezőgazdasági szakiskolákon és népfőiskolákon keresztül nevelni, tanítani kell... Fel kell szabadítani a parasztságot a nehéz fizikai munka alól, hogy gazdálkodni, olvasni, tanulni, sőt még az ország dolgaiba beleszólni is legyen ideje és alkalmá..."⁶⁶

És hogy mi a valóság? Saját pusztai iskolájára is gondolva ír a sőregi tanítóról, akit lehúz magához a nép, melyet felemelni akart. Az osztályteremben, ahol egyszerre száz gyereket tanít a "szegényszag sokszor kibírhatatlan és az arcok sápadtsága, az éhezés lázrózsáival ernyedtté teszi őt is. A nyomorúság már elvégezte a magáét a kis magyar

koponyákban.⁶⁷ Az oktatás költségei magasak, így a felsőfokú iskolákba - főleg papnak, tanítónak - csak minden 1320. fiatal jut el a szegény-parasztságból,⁶⁸ pedig fontos lenne, "hogy népünk politikai, gazdasági és más szellemi vezetői is a népből jőjjenek".⁶⁹

Sokat tesz a népfőiskolák meghonosítása érdekében, országjáró körútjain előadásokat tart - módszereit későbbi latin-amerikai munkája során is hasznosítja -, de tudja azt is, hogy csak akkor hozhatnak eredményt, ha a "neveléssel párhuzamosan mindazokat a gazdasági és szociális feladatokat is elvégezzük, melyek nélkül parasztságunk új életformába való átvezetése nem képzelhető el".⁷⁰

Szándékai szerint a politikailag leszerepelt középosztály helyébe a kiművelt parasztságot kell emelni. Elitéli a politikai kultúra hiánya miatt szaporodó jelszavak, frázisok hangoztatóit, az "idegenek" előtérbe nyomulását⁷¹, ami miatt Gábor Andor a moszkvai Uj Hangban⁷² élesen támadja. Véget kíván vetni az igazi magyar kultúra szélesítésével "az idegen szellemiség elhatalmasodott uralmának", amelyen "középosztályunk... részegszik le az álmagyar kultúrára: müdalok, olcsó romantika és általános olvadozás jellemzi őket".⁷³

"A magyar nép jó politikus, s jó izlése van: nyelve, művészete, kifejezési formái választékosak, intelligensek, kultúráltak"⁷⁴ - fogalmazza meg a népdalokra és -balladákra, a néptáncra, a népviseletre hivatkozva az izlését megrontók ellen. Több helyen, az Illyés Gyulát méltató cikkében is leírja, hogy a "nagyközönség csak idillikus képekből, a parasztromantika csábító bűvöletéből ismerte meg a heje-hujás, piros-pruszlikos, bőgatyás, árvalányhajas parasztságot, am elyről azt hitte, hogy nagyon boldog s teljesen meg van elégedve a sorsával".⁷⁵ A mélyenlátók viszont tudták, hogy a szinpadra állított Gyöngyösbokréta kifelé, az egykéző Sárköz szinpompás lakodalmai befelé altatták el a lelkiismeretet, és "mindegyiknek a szereplői a görög sorstragédiák álarcát viselték".⁷⁶

Jó érzékkel veszi észre, hogy a "rotációs gép, a rádió és a film óriási távlatokat nyújtott az emberi gondolat terjesztésére, de ezekkel a nagyszerű lehetőségekkel inkább visszaélt mint élt az emberiség".⁷⁷ Bartók Bélára és Kodály Zoltánra hivatkozva utasítja vissza Tolnai Klári művésznő "pesti aszfalton született parasztnótáit".⁷⁸ A kritika függetlenségét és az írók felelősségét hiányolva emel szót az olyan könyvek ellen, amelyekben "a parasztok és a földbirtokosok jól megvannak egymással, néha a nagy bográcsból együtt kanalazzák a gulyást, a bajt elhessegetik, a Pirik, Lilik, Ilyk és egyéb szerelmes gépirólánykák továbbra is karriert csinálnak, a jampecek sikert sikerre aratnak"...⁷⁹ Hivatkozik a valamikori régi írókra, akik a városokat, falvakat járva földre terített ponyváról árulták a könyveket és tanították a népet. "Ebből a heroikus szokásból - írja elkeseredve - megmaradt a ponyva, mint az izgalmos könyvek, a filléres regények formája, a népbutítás intézményes eszköze ... Tűrhető-e - kérdezi -, hogy az üzlet nevében a betüre éhes nép izlését is megrontsák⁸⁰ "Népünk szomjas a betüre, a könyvre, a képre, a hangra, a beszédre s nagy szomjúságát a jó bor,

aszú helyett vízzel hamisított, rossz vinkóval, sziruppal, vagy limonádéval kénytelen oltani."⁸¹ Birálja Gárdonyi Gézát a parasztokat kigúnyoló, a faluról torz képet rajzoló Göre Gábor sorozatáért,⁸² de az emigrációban sem türi el a politikai mázzal leöntött giccses ponyvát /Ruff Lajos: The Brain/⁸³, vagy a pontatlanságot, a parasztromantikára építő sorokat /Tibor Meray: Imre Nagy and The Hungarian Revolution/.⁸⁴

Többször ír a mozi hatásmechanizmusáról, a mozgóképipar szerepéről. Egyrészt elítéli az illuzionista és romantikus magyar filmgyártást, amiért az üzleti szellemnek és a közönségigénynek kiszolgáltatja a művészi lehetőségeket. Az történik ugyanis, hogy amikor "a mai emberiségnek a közösség-keresés a legjellemzőbb vonása... Időnként bejárja a világot egy-egy dal, akkord, tánc vagy könyv és minden nép, nemzet társadalmonkivüli elemei hirtelen egy áramkört alkotnak. Az a mozi-közönség, amelyiknek a magyar filmeket gyártják, részese ennek a nemzetközi áramkörnek s amikor élvezi filmjeinket tulajdonképpen árulást követ el a tiszta közösségi formák ellen."⁸⁵ Másrészt - utal óvatosan a hasznára is - a filmmel a munkáskülvárosok népe és az agrárproletárok előtt "feltárul a zárt világ: ott áll előttük kiszolgáltatva az úriember és az úri társadalom, hogy kendőzetlen vágyaival, érzéseivel, büneivel és gyarlóságával felborítsa a róla alkotott eddigi véleményyt".⁸⁶ A rádió és a mozi rohamosan tágítja a zárt paraszti "glóbust", egyre több hír jut el hozzájuk a fölöttük lévő világ kultúrájából, gazdagságából; igyekeznek szabadulni a paraszti viselettől és a hozzá tapadó megkülönböztető bánásmódtól, a lakáskultúrát nélkülöző parasztháztól, az anakronisztikus életformától.⁸⁷ És talán közeledik az az idő - reméli Kovács Imre - amikor Magyarországon is élnek majd olyan emberek, mint a Szolnok megyéből Amerikába kivándorolt summás munkás, aki ott "úgy mozog, úgy ruházkodik és úgy viselkedik, hogy egy magasrangú budai miniszteriális öregúr, egy méltóságteljes államtitkár sem különben".⁸⁸

Szépirodalmi tevékenységével a népi írók valóságghűségét megtartva még közvetlenebb kulturális szolgálatot vállal. A Kolontó című regénye - amelyet Édes István igaztalanul felszinesnek, apolitikusnak talál⁸⁹ a nehézsorsú cselédekről szól és egy fiatal, szegényparaszti származású gazdatiszt-gyakornokról, aki megütközik uraikkal. Megdöbbenő leírást olvashatunk benne a magára hagyott, iszonyú kinok között haldokló öreg béres, Máté János szenvedéseiről. "A falon kifakult, bepizskolódtott olajnyomatok lőgnak. Az egyiken Petőfi esküszik, mögötte nagy csatajelenet. Egy másikon az első felelős magyar minisztérium borostyánágak között. Elmosódott képről Jézus szelid arca néz le... Ősz fejét leejti a földre, könnyei sűrűn áztatják az agyagot és hangosan zokog... Jézus szelid arcába néz, az szánakozva figyelmeztetését, de nem ad választ... A képek elmosódnak, csak Petőfi szikrázó szeme világít. Hozzá fordul segítségért, de a nagy költő nem tud segíteni. Esküre emelt kezével a felelős minisztérium felé mutat: talán azok... A negyvennyolcas kormány azonban elhárít magától minden felelősséget; a miniszterek komoran néznek maguk elé és a legkisebb gondjuk is nagyobb annál, hogy Máté Jánoson segítsenek."⁹⁰ Egy másik helyszínen egy gerinces, iskolázott paraszt,

Kovács Ferenc "fojtott hangon sorolja fel a vétkeket, a bűnöket, a mulasztásokat, amelyek miatt a magyar parasztság pusztul, sorvad, szenved. A szobában indulatosan visszhangoznak a szavak, a falról Dózsa képe tekint le, egy fiatal forradalmár fametszete, Kovács Ferenc fenyegetően mutat a képre: - Egyszer még feltámad, mert közeleg az idők teljessége és a fejsze a fáknak gyökerére vettetik."91

Az emigrációban irt *The Nineti and Nine*⁹² című ideológiai regényében, a Rákosi rezsim alatti koholt vádakról, politikai perekről ad képet, ráismerhetünk belőle a koalíciós időszak jellegzetes szereplőire. Különösen érdekes a közös cellába zárt kommunista vezető, Rab László és a magyar jezsuita rend főnöke, János atya kivégzés előtti utolsó éjszakája. Az előbbi feloldozást kér és kap a paptól, hogy "emberként állhasson az akasztófa alá", az utóbbinak "nincs szüksége támaszra, hite mártírrá emeli".⁹³

A Magyarország megszállása⁹⁴ című műve életének 1942-től 1947-ig terjedő időszakát és történelmi háttérét vázolja. A könyv legmegdöbbentőbb lapjai arról a víziószerű lelki-fizikai pusztulásról szólnak, amely a két, kultúrájának különböző fokán álló nép sajátos találkozásából elkerülhetetlenül bekövetkezik. Ebben az esszéregényben idézi az 1947-es nemzetgyűlési választásokon mondott egyik kortesbeszédének a túlélésről szóló váteszi szavait: "Ha másként nem megy, terítsük magunkra kultúránk, magyarságunk bölénybőrét, mint prérítüzben az indián, a frissen ejtett állatét, s ha kérgessé is merevedik rajtunk, a tűz elmúltával kibújhatunk belőle: élve maradtunk, túléltek történelmünk legújabb megpróbáltatásait is."⁹⁵

Kultúránk kérdései iránti fogékonyságát haláláig megőrizte, előadásokat tartott, sorra látogatta a nyugati magyarság központjait. Nemcsak a kint élő írók műveit szemlélte rendszeresen, hanem érzékenyen reagált a Magyarországon megjelenő fontosabb könyvekre, írói évfordulókra is. Otthonában - írja az őt New Yorkban meglátogató Bokor Péter - a fontos külföldi sajtótermékek mellett "magyar, vagyis túlnyomórészt Magyarországon kiadott folyóiratok, könyvek, hetilapok, napilapok hevernek, még vidéki napilap is akad közöttük... több magyar nyomdaterméket forgat, mint a hazulról jött vendég".⁹⁶

A Szabad Szó és könyves akciói

A negyvenedik évfolyamában járó Szabad Szó történetében fontos változást jelentett 1938 decembere, amikor a szegényparasztokhoz is eljutó mezőgazdasági, politikai hetilap Mezőfi Vilmostól a népi írók egy csoportja irányítása alá került. A laptulajdonossá lett Szabó Pál mellett "Féja Géza, Farkas Ferenc és Kovács Imre tevékenykedett még a lap újjászervezése körül".⁹⁷ Az új szerkesztőbizottság rövid beköszöntő szövege a következőket tartalmazta. "A Szabad Szó független és szabad. Nem tartozik egyetlen párthoz sem. Minden pártot, kormányt és politikust örömmel támogat, ha az illető párt, politikus, vagy kormány valóban nekilát a magyar nép sorsának megjavításához. Ha jogot, földet és kenyeret ad a népnek. Ha fölkarolja az elesett magyar falut. De mindenki ellen küzdünk, aki a népi gondolatot egyéni érvényesülésére használja fel, és visszaél a nép bizalmával."⁹⁸

Kovács Imre - akinek egyéni felfogásával, elképzeléseivel összhangban álltak ezek a célok - két fontos cikket is irt az őrsváltást követő első számban. Az egyik a Táj- és Népkutató Központ nevezte tes kiállításáról szól, amelyet gr. Teleki Pál nyitott meg. Leírja az előkészületeket, melynek során fiatal írók, egyetemi hallgatók "elmentek a falvakba, benéztek a házakba, tanulmányozták a lakosság helyzetét és megélhetési viszonyait, elmentek a könyvtárakba, kikutatták a múltat, előszedték a hivatalos adatokat és éjjel-nappal dolgozva, megcsinálták ezt a kiállítást, amelyhez hasonlót még nem látott az ország". Térképek, számok vallanak "a magyar nép szomorú helyzetéről, nyomorúságáról, elesettségéről és a magyar föld súlyos kérdéseiről".⁹⁹ Másik cikkében, végigtekintve a parasztmozgalmak ötszáz éves történetén Budai Nagy Antalról ír.¹⁰⁰ Itt már a "példakép nem Dózsa tehát, mint a Márciusi Front indulásakor, hanem a mindenre elszánt, de az okos szóra megegyezésre is kész paraszt".¹⁰¹

1938-at követően folyamatosan sok írása jelenik meg a lapban. Kivétel 1940 és 1942, amikor betegség, börtönbüntetés, vagy "egyéb számüzetés" miatt csak kevesebb cikket publikál. 1940 októberétől a felelős szerkesztő Szabó Pál mellett szerkesztője a lapnak. A szintén októbertől főszerkesztő Bajcsy-Zsilinszky Endre így ajánlja az olvasók figyelmébe: "Kovács Imre falukutató, paraszt mentő, paraszt védő nagyértékű munkássága is, noha fiatalember, hosszú esztendőkre nyúlik vissza, a 30-as évek elejére, s minden ízében ismerős lapunk olvasói előtt."¹⁰² 1944 januárjában a radikalizálódás jegyében ismét átszervezték a Szabad Szó szerkesztőségét, "és a szerkesztő bizottság tagjainak nevét mintegy politikai állásfoglalásként kiírták a lap fejlécére".¹⁰³ A főszerkesztő Bajcsy-Zsilinszky, szerkesztő Kovács Imre, a szerkesztőbizottság tagjai: Darvas József, Erdei Ferenc, Illyés Gyula, Nagy István és Veres Péter. 1945 tavaszától a Szabad Szó mint a Nemzeti Parasztpárt központi napilapja jelenik meg, a főszerkesztője Darvas József, szerkeszti Boldizsár Iván; Kovács Imre a szerkesztőbizottságban kap helyet.

"1939 januárjában - írja Kovács Imre - 300 parasztdelegátus jött az ország minden részéről Budapestre Szabó Pál 10 éves írói jubileumára, ez alkalommal kibontottuk a Néppel a népért mozgalom zászlaját."¹⁰⁴ A találkozó, az "ünnepi vacsora" egyben a lap és az olvasók közötti kapcsolattartás hatékony módszerét is megteremtette. A szerkesztők, újságírók mellett ülő mezőgazdasági munkások, parasztok a lapszerkesztés aktív közreműködői lettek, a terjesztésben és sokszor az írásban is komoly részt vállaltak. "A pártvezetőségi értekezleteket - mondta Kovács Imre - a Szabad Szó szerkesztőségi értekezletek pótolták. Két-három hónaponként összehívtunk 80-100 embert az ország különböző részéből... Minket tájékoztattak a vidék, a falu hangulatáról, de szét is vitték a mi ideáinkat. A Szabad Szó volt a Parasztpárt »nukleusza«. Valamiféle »atommagja«"¹⁰⁵ A közreműködői kör szélesítése érdekében a lap levelezői és olvasói számára pályázatot hirdetett, amelyre egyre több cikk, riport, beszámoló érkezett. Kovács Imre, mint szerkesztő 1942-ben így összegzi a folyamat tapasztalatait: "Hosszú beszélgetések és vitatkozások után alakult ki a Szabad Szó jelenlegi formája. Komoly cikkeket közlünk a népi íróktól és

azoktól a tollforgató parasztoktól, akik egy-egy falu vagy járás viszonyait jól ismerik, a lakosság bizalmát élvezik, s akik úgy tekinthetők, mint a parasztság szóvivői, képviselői. Ezekben a cikkekben tanítjuk is a parasztságot."¹⁰⁶ Tehát a radikális szellemű politikai tájékoztatás mellett kulturális nevelőmunkát is végzett a lap; elsősorban a Falukönyvtár és a Faluszínpad Szövetkezet létrehozásával.

Mielőtt ismertetésükre rátérnénk, érdemes Kovács Imre néhány könyvvel, könyvtárral kapcsolatos véleményét idézni, és a két világháború közötti időszak falusi könyvtári viszonyaira utalni.

Önéletrajzi írásából következtethetünk arra, hogy az olvasás szeretetét szüleitől örökölte. "Apám a tanyán - írja - minden kezeügyébe kerülő könyvet, újságot, nyomtatványt, stb. elolvasott... Amikor anyagi helyzete javult, a rendszertelen olvasást felváltotta a válogatott könyvek iránti érdeklődés; Pestről minden héten hozott valamilyen jó könyvet a posta."¹⁰⁷

Első, nagy megdöbbenést kiváltó tanulmányában leírja, hogy pl. Fejér megyében az uradalmi cselédek egy főre jutó évi átlagkeresete egy napra a legnehezebb fizikai munka ellenértékeként 0,29 pengő, egy villamos átszállójegy ára. "Ennyi esik egy cselédcsaládtag napi élelmezésére, ruházkodására, fűtésre és általában az elementáris szükségleteinek kielégítésére. Hol marad a kulturigények kielégítésének lehetősége, egy megnyugtató könyv, egy újság, egy kis szórakozási lehetőség a folyamatos munka közben."¹⁰⁸ Nem feledkezik meg erről később sem, lehetőségei szerint próbál segíteni a helyzetükön. 1936. szeptember 1-én kelt levelében a következőket írja Kner Imrének: "Még Alcsút-Göböljárásról a levente főoktató leveléhez mellékeltem pár sort, amelyben kértem Kner Urat, ha lehetséges a cselédek számára küldjön könyveket. Most megismétlem ezt a kérésem és ne haragudjon, hogy elárultam a levente-főoktatónak, hogy esetleg kaphatnak Gyomárról könyveket. Barom sorban élnek azok az emberek, könyvhöz nemigen jutnak, és azt hiszem, örökké hálásak lesznek Kner Urnak, ha kérésüket teljesíti. Én itt Pesten is házalok és megpróbálok valamit összehozni számukra. Legyen egyszer már fény sugar az ő életükben is és érezzék azt, hogy azért törődnek velük."¹⁰⁹ A levelezésüket közlő Erdész Ádám a megjegyzésekben, a tanulmány végén utal rá, hogy "Kner Imre 24 kötetet, az ún. északi írók - részben paraszt tárgyú - sorozatát ajándékozta a göböljárási leventeotthonnak".¹¹⁰

Könyvszeretetét az emigrálásáról irt mondata is példázza. "November 17-én elbúcsúztam anyámtól és öcsémtől, megragadtam a bőröndjeimet, egyikben Balassi, Csokonai Vitéz, Arany, Petőfi, Vörösmarty, Ady, József Attila összegyűjtött munkái (...), a másikban egy öltöny és váltás fehérnemű."¹¹¹

Visszatérve a harmincas évekhez, 1938-ban azt kifogásolja, hogy talán a könyvtárak hiánya miatt sincs a magyar íróknak rendszeres olvasótábora, szemben mindazzal, ami külföldön tapasztalható. "Olaszországban mozgó népkönyvtárak járnak rendszeresen faluról falura. Franciaországban könyvtárakat ajándékoznak a jeles diákoknak. A nyilvános könyvtárakban pedig roppant figyelmes kiszolgálásban részesítik az olvasót. A könyvtáros

igazi segítőtársa az olvasónak, s nemcsak a könyveket készíti elő, hanem akár fényképmásolatokat is kiad a fontos részekről és a segítő szolgálata meglepően sokoldalú."¹¹²

Az akkori magyar könyvtárakról Hóman Bálint kultuszminister is kénytelen volt beismerni: "Elhanyagolt terréruma még a kultusztárcának a könyvtári kérdés ... ezen a téren ... nagy visszaesés mutatkozik a háború előtti évekhez viszonyítva."¹¹³ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium irányításával ugyan megkezdődött 1927-ben a népkönyvtárak újjászervezése, és a Földművelésügyi Minisztérium is létesített gazdakönyvtárakat, de az országosan egységes irányítás hiánya miatt a "községek csaknem kétharmadában egyáltalán nem volt könyvtár".¹¹⁴ Ahol létezett is, kevesen használták, hiszen a "többnyire ládába zárt állományt az iskolában, községházán, népházban, parókián, vagy a tanító lakásán helyezték el".¹¹⁵ Megosztottságuk - a népkönyvtárak a szépirodalmat, a gazdakönyvtárak a szakkönyveket gyűjtötték - korlátozta a hatékonyságukat, és sehol sem fordult elő, "hogy iskolázott, vagy nem tanult, de értelmes, olvasott parasztemberre bízta volna a falusi könyvtárak kezelését".¹¹⁶ A gazda- és olvasókörök könyvtárainak a Faluszövetséghez nem tartozó része volt az értékesebb, közülük több adott otthont a népi íróknak, falukutatóknak. "Politikában baloldaliabbak és radikálisabbak voltak ... később sok közülük csatlakozott a Nemzeti Parasztpárthoz ... Demokratikusabbak voltak, az általuk terjesztett kultúra közelebb állt a kultúrához is, a néphez is."¹¹⁷

A Szabad Szó Falukönyvtár Szövetkezetét 1939. február 21-én a lap köré tömörült 24 író, újságíró, paraszt-politikus alapította. Céljuk az volt, hogy egyelőre 200 falut ellásson könyvtárral és könyvvel.¹¹⁸ Az alapítók között ott van Kovács Imre is, akiről szerepét kiemelve - kivételesen és az ügyet a saját szája.íze szerint magyarázva - a jobboldali Magyarországi Utja is elismerő sorokat ír.¹¹⁹ A kezdeményezést lelkes olvasói levelek üdvözölték. Hozzáálltak a könyvek összegyűjtéséhez - Kner Imre 1500 kötetet adott - és szétküldéséhez. "De már a szövetkezeti részjegyek szétosztására nem került sor; a Cégbiróság a Falukönyvtár Szövetkezet bejegyzését - nyilván politikai okokból - elutasította."¹²⁰ Ennek ellenére - mint ahogy a Szabad Szó következő években megjelent számai hivatásából következtethetünk rá - egészen 1943-ig több könyvtár az általuk elképzelt módon alakult. 1941 tavaszán Könyvszakosztály jött létre a lapnál, amely magára vállalta a könyvek beszerzését, tanácsadással segítette a könyvtárak létesítését és könyvajánlásként hirdette a népi írók náluk megrendelhető műveit.¹²¹ A felsorolásban Kovács Imre két könyvével is szerepel, az egyik A paraszteleforma csődje, a másik a Szovjet-oroszország agrárpolitikája. 1942-ben könyvtári állományokat állítottak össze és juttattak el a falvakba, vándorkönyvtárak működését szervezték. A gyűjteményekhez elsősorban a szakszervezetek járultak hozzá, de küldött könyvet Szekfü Gyula, Ságvári Endre, a Győrffy-kollégisták, sőt a Békés megyei kubikusok is elküldték agyonolvasott könyveiket.¹²² "A több ezer összegyűjtött könyv mintegy száz faluba jutott el és sok ezren olvasták."¹²³ A mozgalmat a közreműködő és érintett írók szerzői estjei, előadásai kísérték; közöttük pl. a tiszaladányi rendezvény, amelyről több helyen is

olvashatunk.¹²⁴ Az 1943. november 28-i számban jelent meg "A vándorkönyvtár" című vezércikk, amely az akció lezárását jelenti be azzal, hogy "erre a lépésre az elmúlt hetek, hónapok eseményei készítettek a Szabad Szó szerkesztőit."¹²⁵ A név nélkül publikált cikket feltételezhetően Kovács Imre írta. Előzménye pedig az volt, hogy a Békepárt röpcéduláit a vándorkönyvtárak útján is terjesztette, ezért a rendőrség közbelépett, és mindenhol elkobozta a vándorkönyvtárakat.

A Faluszínpad Szövetkeze tek munkájába "szintén írók, előadóművészek kapcsolódtak be, részben mint szerzők és előadók, részben mint falusi színjátszócsoporthoz irányítói, rendezői."¹²⁶

A Szabad Szó mindkét vállalkozása a népi írók és a hozzájuk kapcsolódó baloldali érzelmi segítők közreműködésével igényes művelődési lehetőséget biztosított a paraszti lakosságnak, bátor szerepvállalásával a lehetetlenné váló politikai szerveződést helyettesítette mindaddig, míg a hatalom rendőri intézkedésekkel a közvetettebb kulturális tevékenységet is betiltotta.¹²⁷

Befejezésül . . .

Kovács Imréről, az emberről kell még - egyéniségéhez hűen, kimérten és röviden - néhány mondatban szólni. Borbándi Gyulát idézem, aki szerint "egyaránt otthon volt egyszerű parasztházakban, jómódról tanúskodó polgári lakásokban és választékos izléssel berendezett főúri palotákban. Jó modora volt, választékosan öltözködött, ismerte a társasági szokásokat és elfogadott érintkezési formákat. Tudta, milyen alkalomra, milyen ruhát illik viselni, a társasági összejövetelek jellege milyen beszélgetési formákat enged meg, milyen húshoz milyen italt szokás inni és az italok keverésében mi mivel vegyülhet. . . Nyugalmát és türelmét csak nagyon-nagyon ritka esetekben vesztette el, soha nem dühödött fel, nem lett durva, vagy goromba. Pedig bírálatban volt elég része. Nagyságának ékes bizonyítéka, hogy elviselte."¹²⁸

Idén - szinte észrevétlenül - halálának tizedik évfordulójára emlékeztünk.

Jegyzetek

1. Tévesen szerepel halála dátuma, 1942-es letartóztatásának időpontja, stb. Van olyan katalógus, amely a "népi író, politikus Kovács Imre" írásait a "más Kovács Imrék" művei között tartja számon, vagy olyan bibliográfia, amely regényei között "A pogány" címűt is szerepelteti, amelyet nem ő írt.
2. Pomogáts Béla: A Néma forradalom írója. Kovács Imréről. = Új Forrás, 1984. 5. sz. 46. p.
3. Erdész Ádám: Társadalomkutatás, modernizáció, politika. (Kovács Imre magyarországi pályája.) = Életünk, 1989. 1-2. sz. 111. p. Itt Szabó

Zoltán véleményét idézi.

4. Borbándi Gyula: Bethlen Gábor unokája. Kovács Imre, a politikai író. = Uj Látóhatár, 1963. 2. sz. 150. p.
5. Lukács János: Kivételes férfi. = Uj Látóhatár, 1980. 4. sz. 427. p.
6. Kovács Imre: Utam. = - - : A parasztéletforma csődje. Bp. 1940. Bolyai Akadémia. 5-6. p.
7. Kovács Imre: A Márciusi Front. New Brunswick, 1980. Magyar Öregdiák Szövetség - Bessenyei György Kör. 43-44. p.
8. Huszár Tibor: Beszélgetések. Bp. 1983. Magvető. 67. p.
9. Erdész Ádám: Utószó. = Kovács Imre: A néma forradalom. A néma forradalom a parlament és a bíróság előtt. 1989. Cserépfalvi - Gondolat - Tevan. 288. p.
10. Kovács Imre: A Márciusi Front. i. m. 59. p.
11. Elsüllyedt falu a Dunántúlon. Kemse község élete. Bp. 1936. Sylvester. 158. p.
12. Kovács Imre: A kivándorlás. Bp. 1938. Cserépfalvi. 199 p.
Kovács Imre: A parasztéletforma csődje. Bp. 1940. Bolyai Akadémia. 213 p. A folyóiratokban megjelent társadalomtudományi tanulmányait tartalmazza.
Kovács Imre: Szovjet-orszország agrárpolitikája. Bp. 1940. Cserépfalvi. 118 p.
Kovács Imre: Magyar feudalizmus - magyar parasztság. Bp. 1943. Cserépfalvi. 142 p.
Kovács Imre: Elsüllyedt ország. Bp. 1945. Cserépfalvi. 254 p. A szárszói találkozó után készített, főleg vidéki tapasztalatait megörökítő riportjait gyűjti össze.
Kovács Imre: Agrárpolitikai feladatok. Bp. 1947. Misztótfalusi. 64 p. A Szabad Szóban megjelent cikk-sorozata.
13. Tóth Pál Péter: Kovács Imre és a magyar parasztság jövője. = Életünk, 1989. 1-2. sz. 101. p.
14. Hovanyecz László: Kovács Imre. (Politikus pályák.) = Társadalmi Szemle, 1983. 6. sz. 92. p.
15. Kovács Imre: A Márciusi Front. i. m. 93. p.
16. Kovács Imre: Im Schatten der Sowjets. (A Szovjetúnió árnyékában.)

Zürich, 1948. Thomas Verlag. 331 p. A könyv ném etről francia nyelvre fordított, bővített változata: D' une Occupation a L' autre, la Tragedie Hongroise. (Egyik megszállástól a másikig, Magyar Tragédia.) Paris, 1949. Calman - Lévy Editeurs. 297 p.

17. Tóth Pál Péter: Önvád és remény. Kovács Imre az emigrációban. = História, 1989. 6. sz. 23. p.
18. Az ominózus levelet Pap Istvánnak írta Zürichbe. Ellopták a címzettől, és az emigráció jobbszárnya felhasználta ellene. Vitatott mondata: "Ha bemondásotokra egy vasúti hid vagy gyár felrobban, nagy fiúk lehetnétek." Ami nem felszólítás a robbantásra.
Kovács Imre: Elindúltam szép hazámból - onnét-e? És hova jutottam? = Uj Látóhatár, 1980. 4. sz. 459. p. ;
Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945-1985. 1. köt. Bp. 1989. Európa. 317-319. p.
19. Kovács Imre: Elindúltam szép hazámból... i.m. 461. p.
20. Pomogáts Béla i.m. 47. p.
21. Kovács Imre: Nem feledhetsz... = Uj Látóhatár, 1962. 5. sz. 505-508. p.
22. Kovács Imre: Elindúltam szép hazámból... i.m. 463-464. p.
23. Kovács Imre: Kolontó. Bp. 1939. Cserépfalvi. 231. p.
24. Kovács Imre: Elindúltam szép hazámból... i.m. 473. p. Bethlen János Jókai: Török világ Magyarországon című regényének szereplője.
25. Borbándi Gyula: Szembe a sorssal. Kovács Imre utolsó hetei. = Uj Látóhatár, 1980. 4. sz. 427-446. p.
26. Huszár Tibor: i.m. 70. p.
27. Kovács Imre: A gazdasági cselédek kereseti és megélhetési viszonyai. = Magyar Szemle, 1935. 3. sz. 211-222. p.
28. Erdész Ádám: Utószó. i.m. 293. p.
29. Publikációit és a róla szóló irodalmat elsősorban Varga Rózsa - Patyi Sándor: A népi írók bibliográfiája. Művek, irodalom, mozgalom. 1920-1960. Bp. 1972. Akad. Kiadó. 940 p. című fontos könyve tartalmazza, valamint a kor társadalomtudományáról, irodalmáról szóló könyvek, tanulmányok bibliográfiái, hivatkozási jegyzékei.

30. Huszár Tibor i.m. 140. p.
31. dec. 25. 52. sz. 3. p.
32. febr. 5. 6. sz. 2. p.
33. júl. 2. 27. sz. 1. p.
34. nov. 17. 46. sz. 3. p.
35. máj. 11. 19. sz. 1. p.
36. aug. 10. 32. sz. 1. p.
37. szept. 7. 36. sz. 1. p.
38. ápr. 5. 14. sz. 1. p.
39. aug. 15. 33. sz. 1. p.
40. okt. 3. 40. sz. 1. p.
41. jan. 2. 1. sz. 3. p.
42. máj. 6. 34. sz. 1. p.
43. szept. 16. 141. sz. 1. p.
44. jan. 6. 5. sz. 1. p.
45. jan. 26. 22. sz. 5. p.
46. Huszár Tibor i.m. 134. p.
47. Borbándi Gyula: A magyar emigráció életrajza 1945-1985. Bp. 1989. Európa. 1. köt. 526 p., 2. köt. 333 p.
48. Uj Látóhatár Repertórium 1950-1975. (1950-1952 Látóhatár, 1952 Egész Látóhatár, 1953-1958 Látóhatár, 1958-1975 Uj Látóhatár.) = Uj Látóhatár, 1976. 1-2. sz. 183 p.
Uj Látóhatár Repertórium pótkötet: 1976-1987. = Uj Látóhatár, 1988. 3. sz. 152 p.
49. Látóhatár, 1951. 1. sz. 5-9. p.
50. Látóhatár, 1953. 3. sz. 169-174. p.

51. Látóhatár, 1956. 1. sz. 4-11. p.
52. Látóhatár, 1956. 3. sz. 184-186. p.
53. Uj Látóhatár, 1969. 6. sz. 526-534. p.
54. Uj Látóhatár, 1980. 4. sz. 466-473. p.
55. Borbándi Gyula: Bethlen Gábor unokája. i.m. 150. p.
56. Borbándi Gyula: Ha Kovács Imre megérte volna... = Magyar Nemzet, 1990. okt. 27. 252. sz. 10. p.
57. Némédi Dénes: A népi szociográfia 1930-1938. Bp. 1985. Gondolat. 142. p.
58. Kovács Imre: Magyar feudalizmus - magyar parasztság. i.m. 83. p.
59. Kovács Imre: A kivándorlás. i.m. 114. p.
60. Kovács Imre: Magyar feudalizmus - magyar parasztság. i.m. 61. p.
61. Uo. 5. p.
62. Kovács Imre: A kivándorlás. i.m. 169. p.
63. Uo. 167. p.
64. Kovács Imre: Szovjet-orszország agrárpolitikája. i.m. 76. p.
65. Uo. 84-85. p.
66. Uo. 110. p.
67. Kovács Imre: A néma forradalom. A néma forradalom a parlament és a bíróság előtt. 1989. Cserépfalvi - Gondolat - Tevan. 124. p.
68. Kovács Imre: A parasztság iskolázottsága. = Magyar Nemzet, 1943. szept. 5. 9. p.
69. Kovács Imre: Helyet a népnek a felsőbb iskolákban. = Szabad Szó, 1940. okt. 13. 41. sz. 3. p.
70. Kovács Imre: Népfőiskola. = Szabad Szó, 1941. okt. 26. 43. sz. 3. p.
71. Kovács Imre: A politikai kultúra hiánya. = Magyar Nemzet, 1940. jún. 29. 10. p.

72. [Gábor Andor] Mettly Mihály: A politikai érzékről. = Uj Hang (Moszkva), 1940. 7-8. sz. 33-35. p.
73. Kovács Imre: A kivándorlás. i.m. 193-194. p.
74. Kovács Imre: A magyar nép izlése és annak megrontása. = Magyar Nemzet, 1943. jún. 6. 7. p.
75. Kovács Imre: Illyés Gyula. = Szabad Szó, 1943. ápr. 4. 14. sz. 1. p.
76. Kovács Imre: A néma forradalom. i.m. 92. p.
77. Kovács Imre: A magyar nép izlése és annak megrontása. i.m.
78. Kovács Imre: A művésznő sérelme. = Szabad Szó, 1943. szept. 12. 37. sz. 1. p.
79. Kovács Imre: A magyar írók fekete karácsonya. = Magyar Nemzet, 1941. jan. 1. 5-6. p.
80. Kovács Imre: Áll a vásár. = Magyar Nemzet, 1943. jún. 2. 4. p.
81. Kovács Imre: A magyar nép izlése és annak megrontása. i.m.
82. Kovács Imre: A Márciusi Front. i.m. 19. p.
83. Kovács Imre: Emigráns ponyvatermékek. = Uj Látóhatár, 1960. 1. sz. 64-65. p.
84. Kovács Imre: A forradalom és tanúi. = Uj Látóhatár, 1959. 6. sz. 463-471. p.
85. Kovács Imre: A mozgóképipar. = Magyar Nemzet, 1944. jan. 12. 4. p.
86. Kovács Imre: A parasztéletforma csődje. Gyoma. = - - : A parasztéletforma csődje. i.m. 147. p.
87. Kovács Imre: Kávéház és szmóking. = Magyar Nemzet, 1943. nov. 25. 5. p.
Kovács Imre: Levél a teniszező parasztokról. = Jelenkor, 1941. júl. 15. 14. sz. 8. p.
88. Kovács Imre: Magyar feudalizmus - magyar parasztság. i.m. 139. p.
89. Édes István: A szociográfus mint regényíró. = Népszava, 1939. júl. 23. 145. sz. 20. p.

90. Kovács Imre: Kolontó. i.m. 126., 129., 130-131. p.
91. Uo. 167. p.
92. Kovács Imre: The Nineti and Nine. (A kilencvenkilenc.) New York, 1955. Funk and Wagnalls Co. 343 p.
Olasz nyelven: Le Novantanove. Róma, 1956. Edizione Paoline. 416 p.
93. Kovács Imre: Elindúltam szép hazámból... i.m. 463. p.
94. Kovács Imre: Magyarország megszállása. Bp. 1990. Katalizátor Iroda. 361 p. Előző kiadása: Torontó, Ont. 1979. Vörösváry Publ. Co. 399 p.
95. Uo. Bp. 94. p.
96. Bokor Péter: Végjáték a Duna mentén. Interjúk egy filmsorozathoz. Bp. 1982. RTV-Minerva-Kossuth. 275. p.
97. Tóth István: A Nemzeti Parasztpárt története 1944-1948. Bp. 1972. Kossuth. 9. p.
98. [Beköszöntő.] = Szabad Szó, 1938. dec. 4. 49. sz. 3. p.
99. Kovács Imre: Beszédes számok... A Táj és Népkutató Központ Kiállítása. = Szabad Szó, 1938. dec. 4. 49. sz. 4. p.
100. Kovács Imre: Budai Nagy Antal az első parasztvezér. = Szabad Szó, 1938. dec. 4. 49. sz. 8. p.
101. Varga Rózsa: A népi írók Szabad Szó c. lapjának történetéről. = Irodalomtörténeti Közlemények, 1962. 4. sz. 442. p.
102. Bajcsy-Zsilinszky Endre: Beköszöntő. = Szabad Szó, 1940. okt. 13. 41. sz. 1. p.
103. Tóth István i.m. 16. p.
104. Kovács Imre: Levél a Márciusi Frontról. = Kelet Népe, 1940. márc. 15. 6. sz. 14. p.
105. Bokor Péter i.m. 279. p.
106. Kovács Imre: Levél előfizetőinkhez. = Szabad Szó, 1942. febr. 8. 6. sz. 1. p.
107. Kovács Imre: Utam. i.m. 6., 8. p.

108. Kovács Imre: A gazdasági cselédek kereseti és megélhetési viszonyai. = - - : A paraszttéletforma csődje. i.m. 128. p.
109. Erdész Ádám: Kovács Imre pályaképéhez. Kovács Imre és Kner Imre levelezése 1936-1937. = Levéltári Szemle, 1986. 3. sz. 53. p.
110. Uo. 66. p.
111. Kovács Imre: Elindúltam szép hazámból... i.m. 449. p.
112. Kovács Imre: Elvész a nép, amely tudomány nélkül való... = Szabadság, 1938. okt. 8. 41. sz. 10. p.
113. Idézi Déri Miklósné: Könyvek és könyvtárak a két világháború között. = Könyvtáros, 1966. 10. sz. 578. p.
114. Kovács Máté: Könyv és könyvtár a magyar társadalom életében 1849-től 1945-ig. Bp. 1970. Gondolat. 387-388. p.
115. Csapodi Csaba - Tóth András - Vértesy Miklós: Magyar könyvtár-történet. Bp. 1987. Gondolat. 393. p.
116. Kiss István: Népkönyvtárak a két világháború között. = Népművelési Értesítő, 1961. 1. sz. 118. p.
117. Kiss Jenő: Gazdakörök és olvasóköri körök a két világháború között. = Népművelési Értesítő, 1963. 3-4. sz. 194. p.
118. Féja Géza: Könyvtárakat adunk a magyar falunak. = Szabad Szó, 1939. febr. 26. 3. sz. 1. p.
119. Bodnár István: Ószinte szavak. = Magyarság Utja, 1939. márc. 5. 4. p.
120. Varga Sándor: A Szabad Szó könyves akciói 1939-1944. = Könyvtáros, 1966. 9. sz. 512. p.
121. Varga Sándor: A Szabad Szó című hetilap könyves akciói 1939-1943. Adalékok a könyvkultúra falusi terjesztésének történetéhez. = Magyar Könyvszemle, 1964. 4. sz. 311. p.
122. Uo. 316. p.
123. Borbándi Gyula: A magyar népi mozgalom. i.m. 284. p.
124. Uo. 123-124. p.

Bényei Miklós: A népi írók hatása Tiszaladány olvasási kultúrájára. = Könyvtáros, 1967. 1. sz. 41-42. p.

Kovács Imre: Pünkösöd Tiszaladányban. = Szabad Szó, 1940. máj. 19. 20. sz. 3. p.

125. Varga Sándor: A Szabad Szó könyves akciói ... i.m. 1939-1944. 516. p.

126. Varga Rózsa i.m. 453. p.

127. Uo.

128. Borbándi Gyula: Szembe a sorssal. i.m. 435., 429. p.

Nagy Károly

Alcsut-Göböljáráson

1989. június 29-én d.u. 3 óra 15-
kor, az A.G. ebédhelyiségében

TÖRTÉNETI KONFERENCIÁT TARTUNK

a Nemzeti Parasztpárt megalakulásának 50. évfordulója alkalmából, az alapítók egyikének, Kovács Imrének születési helyén.

A konferenciára tisztelettel meghívjuk

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Fejér Megyei Szervezete,
Alcsutdoboz Község Tanácsa,
a Csákvári Állami Gazdaság

- 0 -

A konferencia levezető elnöke:
Pap László, a TIT megyei titkára

Megnyitót mond:
Nagy Lajosné
a községi tanács elnöke

Előadást tart:

Dr. Farkas Gábor: Két választás Magyarországon és megyénkben, /1935 és 1939-ben/

Dr. Dani Lukács: Az alcsuti kulcsár fia./Kovács Imre indulása, 1935 - 1939/

Dr. Erdős Ferenc: "Ki szelet vet, vihart arat."/A "Néma forradalom" 1937./
cimmal.

Felkért hozzászólók:
Dr. Lencsés Ferenc és Pásztóhy Domonkos

Zárószó: Gulyás György

Az előadásokat követően az uradalmat bemutatja: Pap István /Kovács Imre kortársa/

A Történeti Konferencia résztvevői között testvérei:
Endre és László

LEGFONTOSABB JOGSZABÁLYOK 1990-BEN

Határozat az Állami Gorkij Könyvtár nevének megváltozásáról. =
Művelődési Közlöny. 1990. 10. sz. 942-943. l. /Országos
Idegennyelvű Könyvtár/

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium állásfoglalása a közművelődési
intézmények eladásával kapcsolatban. = Művelődési Közlöny.
1990. 15. sz. 1241-1242. l.

1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról. = Magyar Közlöny.
1990. 80. sz. 1637-1664. l.

1/1990. MüM rendelet a munkabérek legkisebb összegéről. = Magyar
Közlöny. 1990. 90. sz. 1806. l.

1990. évi LXXXIII. törvény a helyi önkormányzatok megalakulásával
összefüggő kiegészítő és átmeneti szabályokról. = Magyar
Közlöny. 1990. 117. sz. 2305-2310. l.

4/1990. MüM rendelete a munkabérek legkisebb összegéről szóló
1/1990. IX.14. MüM rendelet módosításáról. = Magyar Közlöny.
1990. 130. sz. 2547-2548. l.

T. Kiss Tamás: A közművelődési intézmények és az önkormányzat. = 360°. 1990. 2. sz. p. 29-40.

Az önkormányzati törvény előkészítő munkálatainak előrehaladtával, a közművelődésben dolgozók kezdték magukat egyre bizonytalanabban érezni. A félelmek egyelőre tapasztalások nélküli általánosítások, s kiváltójuk az utóbbi négy évtized politikája, amely nem győzte nyomatékosítani, hogy a kultúra, a művelődés csupán "eltartottja" az államnak. /Egyébként a jelenlegi kormány első, kultúrát is érintő intézkedése a kulturális vállalatok adókedvezményének megszüntetése volt, amely erősítette a népművelők szorongásait/. Érthető, ha a szakterület napjaink egyik alapkérdésének azt tekinti, hogy bekövetkezhet-e pozitív irányú változás a művelődés társadalmi helyének és szerepének megítélésében, a közművelődésben az önkormányzatokról szóló törvény hatására. Találgatások helyett felvázolható néhány alapvetőnek látszó tendencia, amelyekből kiinduló folyamatok a közművelődés szerkezetében és tartalmában idővel lényegi változásokat idéznek majd elő.

1. Szerkezetileg a kultúra, amely eddig a gazdaság és a politika közvetítője lehetett csupán /kiváló példa erre a közművelődésről 1976-ban hozott törvény/, most az önkormányzatokról szóló törvény kapcsán a társadalom új szervezőerejeként is megjelenik. Ám az önkormányzatok és szervezeteik jogi törvénybe iktatásával nem jön még létre "tiszta lap" sem az emberek életében, sem a kapcsolataikban, sem a kulturálódás mikéntjében. Tudomásul kell venni, hogy a Kádár-korszak rögzült magatartásformái is nagymértékben jelen lesznek az új rendszer építésében.

2. Az elmúlt időszakban hozott törvények és a kultúra viszonyának áttekintése arra a kiszolgáltatottságra is rátereli az érdeklődő figyelmét, amelybe az állami támogatások kialakított mechanizmusa belekényszerítette a szakterületeket. Az állam által ilyen vagy olyan mértékben eltartott intézmények elsődleges megrendelője, a programok sugalmazója a központ volt, a kulturális életet, tekintet nélkül a régiók, települések hagyományaira, sajátosságaira egyetlen kultúrpolitika szabályozta. Az önkormányzatok esetében a "mindenkié, ezért senkié" megfoghatatlan állami tulajdonú

kulturális intézmény behatárolt és konkrét tulajdonosi köré lesz. A "felsőbb elvárásokhoz igazodás" helyett a helyi igények, szükségletek válnak dominánssá. Az önkormányzatoknak alapvető érdeke, hogy az adott intézmény a kultúrát ne juttatásként továbbítsa, a művelődést ne vezérelje a lakosság köreiben, hanem a helyi társadalmat szolgáló közösségi térként működjön.

3. Kétségtelen, hogy a legnehezebb helyzetben a megyei intézmények érezhetik magukat. Mi lesz a feladatuk? Mi lesz a helyük és szerepük a megyében? Mindegyik megyei központ közös jellemzője, hogy infrastruktúrájuk általában jobb és korszerűbb, mint a megyében működő művelődési intézmények többségéé. Részint ennek tudható be, részint a megyeszékhely központi szerepéből következett az, hogy szakmai koncentrációk itt alakulhattak ki, s ezen szakmai koncentrációk a jövőben nagyon fontos bázisait jelenthetik a kulturális területeknek.

4. A helyi önkormányzati törvény nyomán talán legtöbbet megfogalmazott kérdés; mi lesz az intézmények sorsa? Melyek maradnak meg, alakulnak, át esetleg szűnnek meg? A törvény lehetővé teszi, hogy a települések maguk dönthessék el, hogy a művelődés vonatkozásában milyen intézménytípusok felelnek meg leginkább az igényeknek és a lehetőségeknek.

Hogy ez a törvény által körvonalazott tendencia milyen folyamatokat indukál a közművelődés területein, csupán sejtéseink lehetnek. Az azonban biztos, hogy ha valóságos kulturális érdekvédelmi szervezetek léteznének, melyek hatékony, cselekvő programokkal és nem csupán tiltakozó jegyzékekkel állnának ki a kultúra értékei, a művelődési infrastruktúra és a szakemberek mellett, kevésbé kellene aggódni.

Nagy Attila: Iskola és könyvtár a rendszerváltás küszöbén. = Könyvtári Figyelő. 1990. 1-2. sz. p. 54-63.

Köztudottan súlyos válságba került az oktatást, a közéleti demokráciát, a művelődést és a tudományos kutatást eddig hatékonyan szolgáló köznevelési és könyvtári intézményrendszerünk. Az elmúlt évtizedekben a hagyományos humán értékrend pusztulásában, a közösségi- és személyiségértékek devalválódásában sikerült óriási "eredményeket" elérnünk.

Ennek tudatában az "Iskola és könyvtár az ezredforduló küszöbén" című konferencia megrendezésének célja kettős volt:

- számbavenni a legsürgetőbb tennivalókat
- felhívni a hatalomátvételre készülő pártok illetékeseinek figyelmét a kérdés fontosságára, hisz e veszélyes tendencia folytatódása esetén szükségszerűen csak sikertelen lehet minden a gazdaság élénkítését és a politikai rendszer gyökeres átalakítását célzó beavatkozás.

Elsőként Juhász Gyula /OSZK/ vázolta fel röviden olvasási kultúránk általános helyzetét. Az olvasási szokásokat, az olvasás képességét illetően nem annyira az átlagos mutatók ismertén alacsony szintje ad okot igazán az aggodalomra, mint inkább ezek nagyfokú, sőt egyre növekvő szóródása. Egy vizsgálat szerint például az aktív dolgozók 31 %-ának munkája során sem

irnia, sem olvasnia, sem számolnia nem kell; a szakmunkások 44 %-a számára pedig az olvasást a munka sohasem igényli.

Bendik József /OPI/ elmondta, hogy az UNESCO 1985-ben kezdeményezte az "Írásbeliség Nemzetközi Évének" meghirdetését, miután kiderült, hogy a Föld minden negyedik lakosa /960 millió/ analfabéta, s ez a szám azóta csak növekszik. Már nyilvánvalóvá lett, hogy az írástudatlanság nem oktatási, hanem társadalmi-gazdasági fejlettségbeli, kulturális probléma, hiszen az írástudatlanok 98 %-a a harmadik világban található. A nagyszabású alfabetizációs kampányok bebizonyították, hogy ha az írásbeliség érvényesüléséhez nincsenek meg a társadalmi-gazdasági feltételek, azaz ha erre a gazdaságok, társadalmak alulfejlettsége miatt nincs is igény, akkor a jelentős erőfeszítések árán alfabetizált tömegek rövid időn belül újra visszaesnek az írástudatlanok sorába.

Szente Ferenc /OSZK/ véleménye szerint ha az újjáéledő közép-európai társadalmakban a legfontosabb irányváltás nem a kultúra, nem a műveltség, nem a szellemi értékek felértékelésével jár együtt, akkor ez megint csak rossz célválasztás lehet. Példaként a frissen módosított törvényt említette, amiben nyoma sincs könyvtáraknak. Nem elégedhetünk meg azzal, ha a klasszikus intézmények környékén épülnek csak ki könyvtárak, mert szükséges az állampolgárok kezeügyébe helyezni azokat a könyvtári gyűjteményeket, amelyekben keresztül saját elhatározásukból behozhatnak olyan hátrányokat, amelyeket a körülmények mértek rájuk.

Az utóbbi szükös esztendőök nem csupán a felnöttek könyvtári ellátását sodorták veszélybe, de félő, hogy a hazai gyermektársadalom több mint fele sem a családi környezetben, sem pedig lakóhelyén nem találja meg azt a legszerényebb választékot sem, amivel tankönyveit kiégészíthetné, iskolai feladatait megoldhatná.

Johnson Dale, a Nemzetközi Olvasáspedagógiai Szövetség /IRA/ elnöke elmondta, hogy ma több mint 100 millió gyermek számára az elemi oktatás sem elérhető éppen azokban az években, amelyek az ismeretszerzés, a tanulás alapozását szolgálják. Világunk ugyanakkor ijesztő problémákkal küszködik. Ilyen a gazdasági stagnálás és hanyatlás fenyegetése, a gyors népességnövekedés, a nemzetek közötti és a nemzeteken belüli szélesedő egyenlőtlenségek, a háború brutalitása, a polgári lakosság belviszályai, a bünözés, valamint a környezet széles körü károsodása. Ezek egyfelöl visszaszoritják annak lehetőségét, hogy ki-elégítsük a tanulás elemi szükségleteit, másfelöl az alapvető oktatás hiánya akadályozza az embereket e problémák megoldásában, s abban, hogy a következményeikkel megbirkózzanak.

Kaján László /Fővárosi Pedagógiai Intézet/ "Iskolafejlesztés és könyvtár" című előadásában rámutatott, hogy mind a szakfelügyeletben, mind a továbbképzésben olyan oktatástechnológiai felfogás terjesztését kell szorgalmazni, amelyben a könyvekkel és más forrásokkal való munkának kiemelt szerep jut.

Kádárné Fülöp Judit kifejtette, hogy az írásbeliség csak akkor működik, ha az írott szónak érvényt lehet szerezni. Ha az iskolákban mást

mondanak, a tankönyvekben más van, mint ami a valóság - akkor ez is az írásbeliség hitelét teszi tönkre. Például a pedagógusképzés gyakorlatilag tankönyv nélkül maradt, mert a frázisszavakkal leöntött jegyzeteket nem lehet elolvasni többé.

A szellem a fizikai erővel szemben nem nő meg magától, hanem azt a kultúra terjedésének útján közvetíteni kell - ez a nyugati demokráciák egyik legfontosabb felismerése századunkban. Óriási állami beruházásokat tettek ott, ahol korábban túlnyomó részt magániskolákban folyt az oktatás, mert általánosan elfogadottá vált, hogy az oktatás nemzeti érdek, tehát szükség van állami beruházásra és ingyenesnek kell lennie. /Miközben mi most éppen visszakozzunk az ingyenes oktatástól és mindent kezdünk pénzért adni. /

A konferencia zárásaként a legfontosabb pártok illetékesei beszéltek "Írásbeliségünk túlélési esélyei"-ről.

■ Gereben Ferenc: Olvasás és könyv a családban. =
Stádium. 1990. 3. sz. p. 56-64.

Noha a család kultúraközvetítő szerepét vizsgáló tanulmány sajnálatosan későn látott napvilágot - hisz tényanyagát egy 1978-ban és egy 1985/86 fordulóján végzett országos reprezentatív felmérés szolgáltatta -, az olvasás- és könyvkultúra alakulásában itt jelzett tendenciák minden bizonnyal ma sem érdektelenek.

Számos felmérési tapasztalat bizonyítja: Magyarországon az elmúlt egy-két évtizedben az olvasás presztízse csökkent, amit különösen jól mutat az új elektronikai és audiovizuális eszközökkel egyre jobban ellátott ifjúság olvasói magatartása.

A családok 15 %-ában egyetlen könyvolvasót sem találunk, a 7 éven felüli magyar népességnek 14 %-a pedig semmiféle sajtóterméket nem olvas. Az egyáltalán nem olvasó családok 60 %-a inaktív felnőtt családtagokból áll, további 33 %-a pedig mezőgazdasági vagy nem mezőgazdasági fizikai munkásokból. A nem olvasó családok kétharmada falun él. A vizsgálatokból kitűnik, hogy az olvasási aktivitás a mezőgazdasági fizikai foglalkozású rétegből a munkásokon át a szellemi foglalkozású rétegek felé; valamint a kisebb településektől az egyre nagyobb települések felé haladva egyértelműen és folyamatosan növekszik.

A társadalmi előbbrejutás és az olvasás a hetvenes és a nyolcvanas évek Magyarországnak gyakorlatában még erősen összefonódni látszik, ugyanakkor a társadalmi tudatban az érvényesülés könyv nélküli formái egyre nagyobb szerepet kapnak.

Nem lebecsülendő a családok belső szerkezetének, generációs összetételének hatása a családok olvasói magatartására. A vizsgálatokból kitűnik, hogy a legalacsonyabb intenzitással a gyerek nélküli családtípusok olvasnak. Ugyanakkor a gyerekek jelenléte nem jelent automatikusan sokat olvasó családot, hisz a csonka családok olvasási teljesítménye alacsonyabb, mint a gyerekes kiscsaládoké. Befolyásoló tényező a gyermekek száma is: a sokgyerekes családok rossz szociokulturális helyzete hátráltathatja, sőt meg is akadályozhatja a gyermekek meglétéből fakadó olvasási előnyök

kibontakozását.

Mindent figyelembe véve elmondható, hogy a gyerek/ek/ jelenléte a családban alapvetően mégiscsak a család olvasási aktivitását növelő tényező; egyfelől azáltal, hogy a gyerekek az átlagosnál többet olvasnak, másfelől olyanképpen, hogy felnőtt családtagjaikat is motiválják valamelyest az olvasásra.

A két vizsgálat a 7 éven felüli népesség 27, illetve 25 %-át találta könyvtári tagnak /a legmagasabb tagsági arányt mindkét esetben a 11-14 éves korcsoportban tapasztalták/. A könyvvásárlás lényegesen elterjedtebb a könyvtárhasználatnál: a 7 éven felüli népesség 56 %-a állította 1985/86-ban, hogy szokott könyvet venni, főleg a huszon- és harmincévesek. Összesen a magyar családok 47 %-ában található legalább egy könyvtárhasználó és 80 %-ában legalább egy könyvvásárló.

Az utóbbi évtized a könyvtárhasználat némi mérséklődését: a felnőtt könyvtári taggal/is/ rendelkező családok visszaszorulását hozta; a könyvvásárlás terén viszont egyértelmű a javulás. Ebből következik, hogy nőtt a házikönyvtárak jelentősége: a könyv nélküli családok aránya 9 %-ra csökkent, míg a családi könyvgyűjtemények átlagos kötetszáma az eltelet időszakban 167 kötetről 261 kötetre emelkedett.

A családtípusokkal, a fiatal generációk családon belüli jelenlétével kapcsolatos korábbi tapasztalatok itt is megisméltődtek: az olyan családban, amelyben gyerek vagy tizenéves fiatal élt, nagyobb eséllyel találtak könyvvásárlót és könyvtárhasználót, s a házikönyvtárak kötetszáma is nagyobb volt. A gyerekek tehát nemcsak "olvastatják" családtagjaikat, hanem nagyobb könyvéhségükkel, információ-igényükkel intenzivebb könyvvásárlásra, sőt valamelyest még intenzivebb könyvtárhasználatra is inspirálják felnőtt családtagjaikat. Ezt a szituációt a család struktúrájának megbomlása, valamint a sokgyermekes családok hátrányos helyzete - akárcsak az olvasás esetében - jelentősen deformálhatja.

Különböző nevelési értékelvek rangsoroltatásával az 1985/86-os felmérés a könyvolvasás gyakoriságának az értékválasztásra való hatását is vizsgálta. Eszerint a könyvközeli élet jó lehetőséget teremt az információk, a másfajta vélemények, a művészeti-esztétikai értékek iránti nyitottságra, hajlamosít a nonkonformizmusra és bizonyos, a társadalmi visszhangtól függetlenül tudó, individuális önértéktudatra is. Ugyanakkor a válaszokból az is kitűnik, hogy a társadalmi tudat - nyilván a szellemi munka alábecsülésének több évtizedes állami gyakorlatából tanulva - az olvasást egyre kevésbé tartja a társadalmi előbbrejutás nélkülözhetetlen eszközének.

Skaliczki Judit: A megyei könyvtárak zenemű- és hangtári részlegeinek fejlődése 1978 és 1988 között. = Könyvtári Figyelő. 1990. 1-2. sz. p. 94-100.

A tanulmány két vizsgálat tapasztalatainak egybevetésével az elmúlt

10 év változását követi nyomon. A felmérés mindkét esetben a kérdőíves módszer és a személyes látogatás ötvözetén alapult.

Az összegyűlt adatok szerint 1978-ra három intézmény kivételével /Kecskemét, Pécs, Szentendre/ a zenei részleg polgárjogot nyert a megyei könyvtárakban. Bár általában az olvasószolgálat részeként jött létre, mégis különgyűjteményként kezelték az állománygyarapítás, a nyilvántartás és a feldolgozás tekintetében. A szakmai álláspont szerint a zenei részlegekben egyaránt kell gyűjteni a kottákat, hanglemezeket, zenei szakkönyveket és folyóiratokat, ám ezek mégis a hanglemezeket gyűjtötték nagyobb arányban /két megyei könyvtár hozzá sem kezdett a kottaállomány kialakításához/. A hanglemezek gyűjtése ugyanakkor nem csupán zenei felvételeket jelentett, mert a részlegbe nem tartalmuk alapján, hanem formai jegyeik szerint kerültek be a dokumentumok.

Az állománygyarapításra fordítható pénzösszeg igen különböző volt: 15 ezer és 116 ezer forint között mozgott - de volt olyan könyvtár, ahol ebből csak a hangzó dokumentumokat vásárolták, s olyan is, ahol ebből fedezték a berendezések felújítását, új készülékek beszerzését is.

A hangfelvételek feltárása okozta a legtöbb gondot, mivel ekkorra még nem készült el az ISBD alapú bibliográfiai leírás útmutatója. Mégis, betürendes katalógus, ha hiányosan is, majdnem mindegyik könyvtárban volt, szakkatalógus azonban az intézmények több mint felében hiányzott.

A leggyakoribb szolgáltatás a zenei dokumentumok helyben-használatának biztosítása volt. Elsőként a Heves Megyei Könyvtár kezdte el a hangfelvételek kölcsönzését, éppen a vizsgálat évében. Sokan hozzákezdtek a hangfelvételek másolásához is, de a jó berendezések és a másolást végző technikus hiánya több helyen akadályozta e szolgáltatás kiterjesztését.

A 10 évvel később megismételt vizsgálat során már nem az volt a kérdés, hogy miképpen kell megszervezni a szolgáltatást és feldolgozni a dokumentumokat, hanem, hogy miképpen változtak meg a használói igények és ezeket a megváltozott igényeket ki tudják-e elégíteni.

Az új, korszerű könyvtárak felépítésével új, korszerű zenei részlegek is alakultak /Békéscsaba, Salgótarján, Pécs/, de még mindig nincs megnyugtató helyen a részleg pl. Székesfehérvárott, Kecskeméten pedig továbbra sincs működőképes zenei szolgáltatás.

A felmérés szerint az elmúlt évtizedben a használói igények a következőképpen változtak:

- erőteljesen megnőtt az igény a dokumentumok kölcsönzésére
- a hangfelvételek közül többen kölcsönzik a hangkazettákat, mint a hanglemezeket
- nagy az érdeklődés a CD lemezek iránt
- a kölcsönzésen belül megnőtt az igény a könnyűzenei felvételek iránt.

Ezeket az igényeket a részlegek mind az állományukkal, mind szolgáltatásaikkal megpróbálják követni. Ma már három könyvtár kivételével a hanglemezeket mindenütt kölcsönzik. Több könyvtár megnövelte a könnyűzenei felvételek arányát: ma ez a szám 30 és 70 % körül mozog.

A hangoskönyvek és a videofelvételek könyvtári megjelenése sok helyen azt jelentette, hogy automatikusan a zenei részleg gyűjteményébe

sorolták e dokumentumokat, holott csupán a formájuk közös, de egészen más a könyvtári szerepük.

Miután a szolgáltatás hangsúlya áttevődött a helybenhasználatról a kölcsönzésre, a zenei részlegek terét és technikai berendezéseit is ennek megfelelően kell kiépíteni, s lehetőség szerint a minimálisra kell csökkenteni a nem kölcsönözhető dokumentumok számát. Az elsődleges feladat mindenképpen az, hogy a könyvtárhasználók azokkal a szolgáltatásokkal és azokkal a dokumentumokkal találkozzanak, amelyekre szükségük van.

IRODALOMKUTATÁSOK, BIBLIOGRÁFIÁK
a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban
1990. júniustól decemberig

1. A Velencei tó vízvédelme. /Dolgozathoz./ 52 tétel.
Összeállította: Kiri Angéla.
2. Mór történelmi hagyományai. /Szakdolgozathoz./ 17 tétel.
Összeállította: Duhaj Erika.
3. A József Attila Gimnázium története. /Szakdolgozathoz./ 7 tétel.
Összeállította: Magony Imre.
4. Székesfehérvár utcanevei. /Szakdolgozathoz./ 62 tétel.
Összeállította: Kiri Angéla.
5. Aba története. /Tájékozódáshoz./ 46 tétel.
Összeállította: Kneifel András.
6. Piacozás, vásárok Magyarországon. /Néprajzi dolgozathoz./ 10 tétel.
Összeállította: Mikola Katalin.
7. A 10. huszárezred története. /Ujságcikkhez./ 7 tétel.
Összeállította: Duhaj Erika.
8. A Velencei tavi üdülőkörzet kialakulása és fejlesztése. /Szakdolgozathoz./ 37 tétel.
Összeállította: Duhaj Erika.
9. A szőlőtermesztés földrajzi feltételei Mórton. /Szakdolgozathoz./ 11 tétel.
Összeállította: Magony Imre.
10. A székesfehérvári ciszterci rendház és templom története.
/Dolgozathoz./ 18 tétel.
Összeállította: Magony Imre.

11. Tehetség gondozás az általános iskolában. /Szakdolgozathoz./
53 tétel.
Összeállította: Kiri Angéla.
12. Szellemileg enyhén sérült gyermekek szókincsének vizsgálata.
/Szakdolgozathoz./ 12 tétel.
Összeállította: Duhaj Erika.
13. A székesfehérvári királyi bazilika története. /Szakdolgozathoz./
30 tétel.
Összeállította: Duhaj Erika.
14. Comenius neveléstudományának a 0-6 éves korú gyermekek nevelésére
vonatkozó tételei. /Szakdolgozathoz./ 22 tétel.
Összeállította: Kneifel András.
15. Az árvaellátás helyzete Magyarországon. /Dolgozathoz./ 17 tétel.
Összeállította: Kiri Angéla.
16. Székesfehérvári népszokások és hagyományok az évszakok vonulatában.
/Szakdolgozathoz./ 71 tétel.
Összeállította: Duhaj Erika.
17. Zsdanov élete és munkássága. /Tájékoztatóhoz./ 8 tétel.
Összeállította: Kiri Angéla.
18. Székesfehérvár környezetvédelme 1985-1990. között. /Előadáshoz./
51 tétel.
Összeállította: Mikola Katalin.
19. A gazdaságirányítás controlling módszere. /Szakdolgozathoz./
19 tétel.
Összeállította: Magony Imre.
20. Pékek, sütőmesterek Fejér megyében. /Ujságcikkhez./ 7 tétel.
Összeállította: Magony Imre.
21. Székesfehérvár a török korban. /Dolgozathoz./ 22 tétel.
Összeállította: Duhaj Erika.

Az irodalomjegyzékeket - kérésre - másolatban rendelkezésre
bocsátjuk.

Mikola Katalin

1990. június - december

Agócs Sándor

Csoóri Sándor : Bibliográfia / [összeáll. Agócs Sándor] ; [a bibliográfia összeállításában segítséget nyújtott Frigyesy Ágnes, Mezővári László, Várszegi Lajos]. - [Bp.] : Hitel, [1990]. - 46 p. ; 20 cm

ISBN 963 0277 31 [!ISBN 963 02 7731 X]

Altorjai Sándor, 1933-1979 : [Székesfehérvár, István Király Múzeum, 1990. október 27 - december 31.] / [a kiállítást rend. ... Kovalovszky Márta, Ladányi József] ; [tanulm. ... Beke László]. - Székesfehérvár : István Kir. Múz., 1990. - 31 p. : ill. ; 30 cm. - (István Király Múzeum közleményei. D. sor., ISSN 0586-3759 ; 200.)

Kiállítási katalógus. - Angol nyelven is

ISBN 963 7390 07 3

Bakonyi István

Elidegenedés és társadalmi cselekvés : Tanulmány Németh László szépprózájáról / Bakonyi István ; [közread. a] Vörösmarty Társaság. - Székesfehérvár : Vörösmarty Társ., 1990. - 104 p. : ill. ; 20 cm

Bibliogr. a jegyzetekben

ISBN 963 04 0367 6

Balajty Ferenc

Mathias Rex / Balajthy Ferenc ; [közread. a Székesfehérvár szerkesztősége ...]. - [Székesfehérvár] : Fejér M. Lapk. Váll., [1990]. - [16] p. ; 15 cm

Beck András szobrászművész ... : István Király Múzeum, Székesfehérvár, [1990. szeptember 8. - október 7.] = András Beck Bildhauer ... : Österreichische Galerie, Wien, [1990. október 17 - november 18] / [a kiállítást rend. ... Kovalovszky Márta, Kovács Péter ..., Regine Schmidt ...] ; [tanulm. ... Németh Lajos]. - Székesfehérvár : István Kir. Múz., 1990. - 24 p., [28] t. : ill. ; 30 cm. - (István Király Múzeum közleményei. D. sor., ISSN 0586-3759 ; 198.)

Kiállítási katalógus. - Francia nyelven is

ISBN 963 7390 05 7

Benczik Jánosné

A Lánchos-kastély története / [írta Benczik Jánosné ...]. - [Mór] : [Radó Vár. Kvt.], [1990]. - [20]p. : ill. ; 15x21 cm

Benkő Judit, Cs.

A Garzon Bútorgyár története / [írták Cs. Benkő Judit, Farkas Gábor,

Szele Imre]. - Székesfehérvár :
[Garzon Bútorgy], 1989. - 122 p.,
[20] t. : ill., részben színes ;
17x21 cm
ISBN 963 02 7622 4

Bleier Andorné

"Dunaújvárosért" emléklakett
kitüntetések, 1970-1989 / [össze-
áll. Bleier Andorné] ; [kiad. a
"Dunaújvárosért" Városszépítő- és
Védő Egyesület ...] ; [szerk. Bene
Károly ...]. - Dunaújváros : Duna-
újvárosért Városszépítő- és Védő
Egyes., [1990]. - [51] p. ; 21 cm
Borítócím: "Dunaújvárosért" ;
1970-1989.

Bognár Zsuzsa

Kölcsey Ferenc ... : Ajánló
bibliográfia / [... összeáll. Bognár
Zsuzsa, Czipó Tiborné]. - Székes-
fehérvár : Velinszky Vár. Kvt.,
1990. - 32 fol. ; 21 cm

Borbély Béla

Velencei-tó / Borbély Béla ;
bev. szöveg ... Dávid Erzsébet. -
[Bp.] : MTI Foto cop, 1990. -
[84] p. : ill., színes ; 26 cm
Fotóalbum. - Közread. a Magyar
Távirati Iroda
ISBN 963 7262 84 9

Daloskönyv : Bursch [készítette
1990/91-es Szervező Valéta
Bizottság] ; [kiad. Miskolci
Egyetem Dunaújvárosi Főiskolai
Kar Szervezési- és Számítás-
technikai Osztály]. - [Duna-
újváros] : [NME KFFK], [1990]. -
96 p. : ill., kotta ; 21 cm

Demeter Zsófia

Székesfehérvár anno ... :
Pillanatképek egy város életéből /
Demeter Zsófia, Gelencsér

Ferenc. - Székesfehérvár :
[István Kir. Múz.], 1990. -
229 p. : ill., fotó ; 30 cm. - (Az
István Király Múzeum közleményei.
B. sor., ISSN 0491-9629 ; 38.)
(A Fejér Megyei Múzeumegyesület
kiadványai, ISSN 0237-5346 ; 6.)
Bibliogr.: p. 198-200.

Dolgozók a Dunai Vasműben /
[fel. szerk. Hirczi József ...]. -
[Dunaújváros] : [Dunai Vasmű],
1990. - 9 p. ; 20 cm. - (Dunaferr
kultúra füzetek ; 2.)

Közh. a Dunai Vasmű
Személyzeti és Oktatási Osztály

Dózsa Lakásfenntartó Szövetkezet
(Dunaújváros)

A Dunaújvárosi Dózsa Lakás-
fenntartó Szövetkezet alap-
szabálya : [Az 1990. március
20-án tartott küldöttgyűlés által el-
fogadott módosítással egységes
szerkezetbe foglalva]. - Duna-
újváros : [Dózsa Lakásfenntartó
Szöv.], 1990. - 35 p. ; 14 cm

Dudko, Antonyina

A Balatonfő-velencei terület
szerkezetalakulása / Dudko
Antonyina. - Bp. : Akad. K.,
[1989?]. - p. [207]-218., [3] t.fol. :
ill. ; 24 cm

Klly. Földtani közlöny, 118.
köt. 3. (1988).

A Dunai Vasmű humán
stratégiája / [fel. szerk. Hirczi
József ...]. - [Dunaújváros] :
[Dunai Vasmű], 1990. - 13 p. ;
20 cm. - (Dunaferr kultúra
füzetek ; 1.)

Közh. a Dunai Vasmű Személyzeti
és Oktatási Osztály

Dunaújváros ajánlja magát ... /

[szerk. Tóthné Záhorszky Margit...]. - Dunaújváros : Dunaújvárosi Ny. Kft., [1990]. - 15 p., [47] t. : ill. ; 23 cm
Közread. Dunaújváros Város Polgármesteri Hivatala

Dunaújváros empfiehltsich ... / [Verf. Tóthné Záhorszky Margit ...]. - Dunaújváros : Dunaújvárosi Ny. Kft., [1990]. - 15 p., [47] t. : ill. ; 23 cm

Közread. Dunaújváros Város Polgármesteri Hivatala

Dunaújváros recommends herself ... / [ed. by ... Margit Záhorszky Tóth ...]. - Dunaújváros : Dunaújvárosi Ny. Kft., [1990]. - 16 p., [47] t. : ill. ; 23 cm

Közread. Dunaújváros Város Polgármesteri Hivatala

Előterjesztés a Minisztertanács részére a Velencei tavi üdülőkörzet hosszú távú központi fejlesztési programjáról és regionális rendezési tervéről : Budapest, 1990. március / Belügyminisztérium [et al.]. - [Bp.] : [Belügymin. etc.], [1990]. - 8 fol. ; 30 cm

Borítócím: Velencei-tavi üdülőkörzet : Előterjesztés a Minisztertanács részére a hosszú távú központi fejlesztési programról és a regionális rendezési tervről, 1990.

Erdély érmei : Képatlasz / közli Érdy János ... - [Székesfehérvár] : [MÉE Fejér M. Alba Regia Szerv.], [1990]. - VII, XXIV t.fol. : ill. ; 30 cm

Közread. a Magyar Éremgyűjtők

Egyesülete Fejér Megyei Alba Regia Szervezete. - Az 1862-ben (Pest : Eggenberger) a Magyar Tudományos Akadémia által kiadott mű részletének reprintje
ISBN 963 04 0333 1

Fejér megye műemlékjegyzéke / [szerk. Ikafalvi Diénes Virág ...] ; [... összeáll. ... Arnóth Ádám et al.]. - Bp. : OMF, 1990. - [57] p. ; 25 cm

Cím a borítóról. - Közr. az Országos Műemléki Felügyelőség. - Klny. Magyarország műemlékjegyzéke, Bp. 1990. c. kiadványból

Fejér megye postai és távközlési adatai / Magyar Posta. - 1989. év. - Bp. : M. Posta Közp., 1990. - 22 p., [10] t.fol. : ill. ; 21 cm

Borítócím: A Magyar Posta Fejér megyei statisztikai tájékoztatója, 1989.

Fejér megyei történeti évkönyv : [A Fejér Megyei Levéltár évkönyve] / [szerk. Farkas Gábor]. - 21. - Székesfehérvár : [Fejér M. Lvt.], 1990. - 421 p. : ill. ; 24 cm

Indulás: 1. - Megjelenés: 1968. - Községtörténeti tanulmányok. - Bibliogr. a tanulmányok végén

ISBN 0301-7532

Francsics József, 1925-1988 festőművész emlékkiállítás [!]: Székesfehérvár, István Király Múzeum, 1990. február 10. - március 11. / [... rend. ... Kovalovszky Márta, Sasvári Edit]. - Székesfehérvár : István Kir. Múz., 1990. - 13 p. : ill. ; 23 cm. - (István Király Múzeum közleményei. D. sor., ISSN

0585-3759 ; 196.)

Kiállítási katalógus
ISBN 963 7390 03 0

Fülöp Gyula

Árpád népe előtt / [irta] Fülöp Gyula; Lendvai Antal [rajzaival]. - Bp. : Móra, 1990. - 61 p. : ill. ; 21x29 cm

ISBN 963 11 6667 8

A Helyettes Szomjazók szenvedélyes élete = The passionate life of Substitute Thirsters : [Székesfehérvár, István Király Múzeum, 1990. március 31 - április 29.] / [a kiállítást rend. ... Kovalovszky Márta, Ladányi József, Sasvári Edit] ; [tanulm. ... Ladányi József]. - Székesfehérvár : István Kir. Múz., [1990]. - [16] p. : ill., részben színes ; 29 cm. - (István Király Múzeum közleményei. D. sor., ISSN 0586-3759 ; 197.)

Kiállítási katalógus
ISBN 963 7390 04 9

Jáky József Műszaki Szakközépiskola Székesfehérvár

A székesfehérvári Jáky József Műszaki Szakközépiskola, 1950-1990 / [... szerk. Bakonyi (Kovács) István]. - Székesfehérvár : Jáky Műszaki Szakközépisk., 1990. - 200 p. : ill. ; 20 cm

ISBN 963 04 0374 9

Kereskedők, mesterségek, gyártmányok, szolgáltatók kézikönyve / [készült a MEC Kft. összeállításában] ; [tervező szerk. Rideg Ferenc]. - [Székesfehérvár] : [MEC Kft.], [1990]. - 15 p. : ill., részben színes ; 21 cm

Keresztényi Nándor

Strázsahegytől a Somlyóig : Negyvenéves az Összetartás Termelőszövetkezet / írta Keresztényi Nándor ; [a fényképeket Kékesdy Károly kész.]. - Mány : Összetartás Termelőszöv., 1989 [1990]. - 113 p. : ill., részben színes ; 28 cm

ISBN 963 02 7605 4

Keszei István

Átkelés : Válogatott versek / Keszei István ; [szerk. Keszei Ágnes és Bakonyi István]. - [Székesfehérvár] : Vörösmarty Társ., 1990. - 108 p. ; 19 cm

ISBN 963 04 0627 6

Kuti László

Dunaújváros-Izsák. Magyarázó [és atlasz.] (M. 1:200 000.) Bp. 1989, MÁFI [és] (ny.) XI 1., 19 térk. 1., har. 29 cm.

/Az Alföld földtani atlasza./ Színes. - A területre vonatkozó földtani változatok részletes ábrázolása és magyarázata.

ISBN 963 671 129 1 CM

ISBN 963 671 036 8 CM

Lake Velence : Englisch with 60 color photos = Velence See : Deutsch mit 60 Farbphotos. - Bp. : Fine Arts Publ. House, 1990. - [52] p. : ill., színes ; 20 cm

ISBN 963 336 524 4

Léka Géza

Mécsek : Léka Géza és Pálinkás István versei / [ill. Kovács György]. - Dunaújváros : Bartók Müvel. Közp., [1989]. - 81 p. : ill. ; 21 cm. - (A Vajda János Kör könyvsorozata, ISSN 0865-0667)

ISBN 963 01 9220 9

Lukács László

A szőlőörzés rendje a móri borvidéken / Lukács László. - Bp. : Akad. K., [1990]. - p. 297-315. : ill. ; 24 cm

Klly. Népi kultúra - népi társadalom. - 14. - Bp. : Akad. K., 1990.

Lukács László

Wandergestalten, Wanderarbeiten und regionale Arbeitsteilung in Ost-Transdanubien / László Lukács. - Wien : [s.n.], [1990]. - p. 97-129. : ill. ; 22 cm

Klly. Gutshofknechte und Saisonarbeit im pannonischen Raum : Vorträge des 7. Internationalen Symposiums "Ethnographia Pannonica" in Velem, 1985. - Bibliogr. : p. 122-129.

A Magyar Demokrata Fórum Székesfehérvári Városi Szervezetének politikai és önkormányzati programja / irták Békési Ferenc [et al.] ; szerk. Butola Zoltán. - Székesfehérvár : [MDF Székesfehérvári Vár. Szerv.], [1990]. - 31 p. ; 21 cm + mell. (7 p.)

Magyar Optikai Művek (Budapest). Elektromechanikai Részvénytársaság (Dunaújváros)

Kollektív szerződés / MOM Elektromechanikai Részvénytársaság ... - 1990-1994. - Dunaújváros : MOMERT, 1990. - 110 p. ; 21 cm

Nagy László

Erdélyi fejedelmek a Habsburg-ellenes harcok élén; Adalékok a Habsburg-kérdés újra -

értékeléséhez / Nagy László. - Székesfehérvár : József Műv. Ház és Kvt., [1990]. - 51 p. : ill. ; 20 cm. - (História klub füzetek, ISSN 0238-7131 ; 6.) ISBN 963 04 0384 6

Nehézipari Műszaki Egyetem (Miskolc). Kohó- és Fémipari Főiskolai Kar (Dunaújváros)

Studienplan / Technische Universität für Schwerindustrie Hochschulfakultät für Hütten- und Metallindustrie ... - Dunaújváros : NME KFFK, 1989 [!1990]. - 19 p. : ill. ; 21 cm

Nehézipari Műszaki Egyetem (Miskolc). Kohó- és Fémipari Főiskolai Kar (Dunaújváros)

University of Miskolc, Polytechnic of Dunaújváros : Short prospectus / [Polytechnic of Dunaújváros]. - Dunaújváros : NME KFFK, 1990. - 25 p. : ill. ; 21 cm

A közreadó angol neve: Technical University of Heavy Industry (Miskolc). Metallurgy and Metal Industry College-Faculty (Dunaújváros)

Orisekné Farsang Erzsébet / irta Bánszky Pál. - Kecskemét : M. Naiv Művészek Múzeum, 1990. - 48 p. : ill. ; 20 cm. - (Naiv művészeti kismonográfiák, ISSN 0237-840X ; 2.)

ISBN 963 7216 09 X

Peresztegi Sándor

Visszaveszem magam / Peresztegi Sándor. - [S. 1.] : [Peresztegi S.], cop. 1990. - 60 p. : ill. ; 20 cm

Versek

Posch Ede

Félistenek / Posch Ede. -
[Székesfehérvár] : Aréna, 1990. -
243 p. : ill. ; 18 cm

Interjúk. - Az előszót Zsolt
Róbert írta

ISBN 963 02 7822 7

Révész László László : [Székes-
fehérvár, István Király Múzeum,
1990. szeptember 15 - október 14.] /
[a kiállítást rend. ... Kovalovszky
Márta] ; [tanulm. Eva Schmidt,
Gábor Bora]. - [Székesfehérvár] :
[István Kir. Múz.], [1990]. -
44 p. : ill., részben színes ;
30 cm. - (István Király Múzeum
közleményei. D. sor., ISSN
0586-3759 ; 199.)

Kiállítási katalógus. - A
tanulmányok angol és német
nyelven is. - A címben a művész
nevének második eleme tükör-
írással

ISBN 963 7390 06 5

Szabad Demokraták Székes-
fehérvárért / [Szabad Demokraták
Szövetsége Székesfehérvári
Szervezete]. - [Székesfehérvár] :
SZDSZ [Székesfehérvári Szerv.],
[1990]. - 16 p. ; 29 cm

Szegedi Kovács György

Fölépitem a templomot / Szegedi
Kovács György. Szétszórt bokraid
közt / Simek Valéria. - Székes-
fehérvár : Szegedi Kovács Gy. :
Simek V., 1990. - 139 p. : ill. ;
20 cm, - (A Vajda János Kör könyv-
sorozata, ISSN 0865-0667)

ISBN 963 40 0259 5 [ISBN
963 400 259 5]

Székely János Jenő

Székely JJ / [kiad. ... a MTESZ
Technika Háza ...]. - Székes-

fehérvár : MTESZ Technika Háza,
[1990]. - [24] p. : ill. ; 21x30 cm
Katalógus. - Magyar, angol,
német, francia, olasz, orosz,
román, szlovák és szerbhorvát
nyelven

Székesfehérvári numizmatikai
emlékek : Kiállítási katalógus /
[... rend. és a katalógust szerk.
Hada Róbert, Szabó Antal] ; [a
rajzokat készítette Kálmánné Hada
Hajnalka] ; [rend., közr. a Magyar
Éremgyűjtők Egyesülete Fejér
Megyei Alba Regia Szervezete]. -
[Székesfehérvár] : [MÉE Fejér M.
Alba Regia Szerv.], [1984-]. - 21
21 cm

2. - [1990]. - 41 p., [12] t. : ill.
1. része kötetjelzés nélkül
jelent meg

Tóth Márton

Alvégi és felvégi fiúk / Tóth
Márton. - [Dunaújváros] : Tóth M.,
1990. - 77 p. : ill. ; 21 cm

Regény

Tóth Márton

Négy apának egy fia : Igaz mese /
Tóth Márton. - [Dunaújváros] :
Tóth M., 1989. - 327 p. ; 20 cm

Regény

ISBN 963 400 021 5

A Velencei-tó és környékének
turistatérképe. Készítette és kiad.
[a] Kartográfiai Vállalat. Szerk.
biz. : Ajtay Ágnes, Biró Géza stb.
M. 1:20 000. 8. jav. kiad. Bp.
1990, Cartographia. 67x47 cm. öh.
22 cm. 1 mt.

/Tourist map. - Touristenkarte
19./

Fejér megye. - Színes. - Hegy-
rajz szintvonalakkal és szín-
törléssel. - Magassági adatok. -

Települések alaprajzban. - Utak, vasútvonalak, horgász helyek jelezve. - Jelmagyarázat. - A Velencei-tó és környékének rövid ismertetője - összeáll. Rátóti Benő - a hátlapon - Melléktérk. : Agárd ; Gárdony ; Gárdonyfürdő ; Velencefürdő - a hátlapon
 ISBN 963 351 535 1 CM

Siklósi Gyula. - Bp. : Zrinyi, 1990. - 276 p. : ill. ; 20 cm
 Bibliogr. a jegyzetekben
 ISBN 963 327 018 9

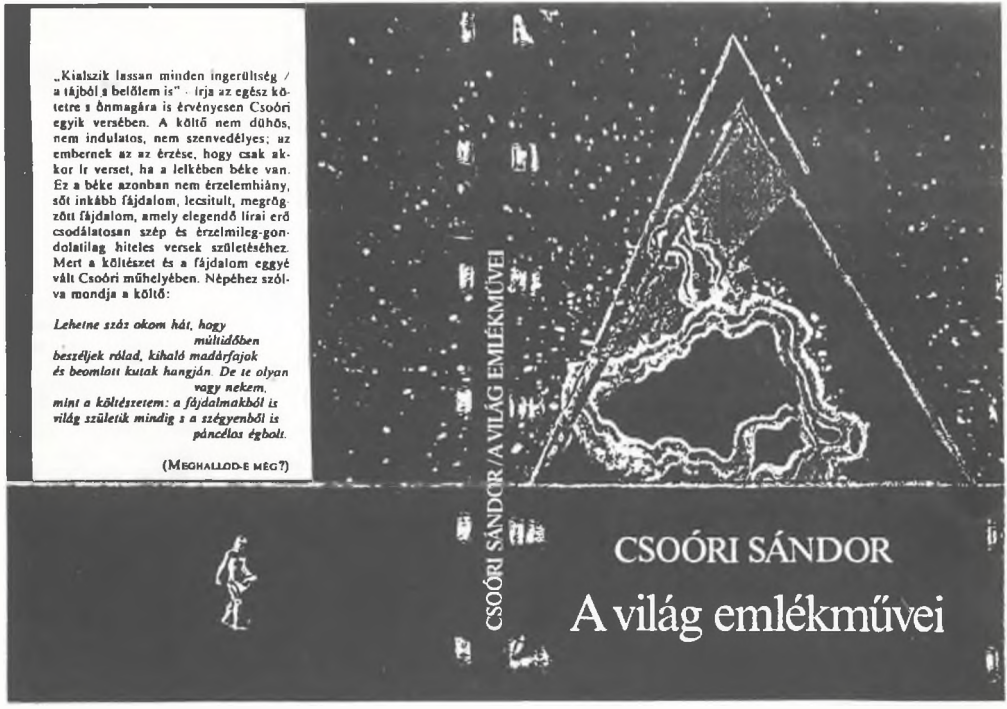
Vers-könyv / szerk. Bobory Zoltán ; [kiad. a Szabadművelődés Háza ...]. - Székesfehérvár : Szabadművel. Háza, 1990. - 108 p. ; 21 cm
 ISBN 963 01 9658 1

Veress D. Csaba
 Székesfehérvár, a királyok városa / Veress D. Csaba,

Komlósi József

FITZ JÓZSEF KÖNYV-DÍJ 1990

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete XXII. vándorgyűlésén
 díjazott könyvek.

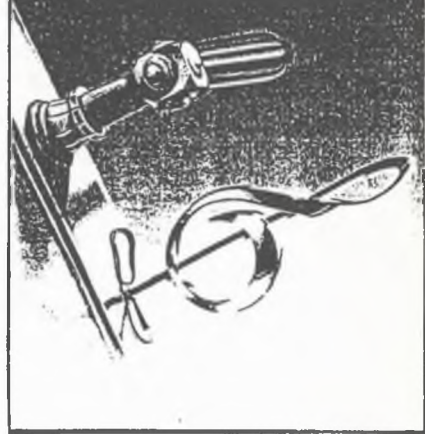
„Kialszik lassan minden ingerültség / a tájból s belőlem is” - írja az egész kötetre s önmagára is érvényesen Csóóri egyik versében. A költő nem dühös, nem indulatos, nem szenvedélyes; az embernek az az érzése, hogy csak akkor ír verset, ha a lelkében béke van. Ez a béke azonban nem érzelemhiány, sőt inkább fájdalom, lecsitult, megrögzött fájdalom, amely elegendő lírai erő csodálatosan szép és érzelmileg-gondolatilag hiteles versek születéséhez. Mert a költészet és a fájdalom egygőz vált Csóóri műhelyében. Népehez szólva mondja a költő:

*Lehetne száz okom hát, hogy
 múltidőben
 beszéljek rólad, kihaló madárfajok
 és beomlott kutak hangján De te olyan
 vagy nekem,
 mint a költészetem: a fájdalomtól is
 világ születik mindig s a szegényből is
 páncélas égbolt.*

(MÉGHALLOD-E MÉG?)

PÉCSI GÉZA

KULCS A MUZSIKÁHOZ

Váradi Pál–Borbély Anikó

KALOTASZEG FELSZEG

Megjelent a Magyar Néprajzi Társaság alapításának 100. évfordulóján

ZRINYI NYOMDA KIADÓJA-1989

HÁZSONGÁRD

Házsongárd Európa egyik legrégebbi temetője; neve, fogalma immár a kultúráj része, darabja, egy kultúra jól ismert, tisztelttel övezett tartományát jelenti. Különben: lejtős hegyoldal Kolozsvár felett, s ki tudja, volt-e köze holmi nyulaskertekhez, avagy csak a német szóban rejlő zsongáshoz, valami egyéb, rejtelmesebb módon. Nem La Tène, nem Neander-völgy, se hallstatti lelőhely – hanem még „élő” temető, hivatalosan is négy évszázados folytonossággal működő síralomvölgy és panteon egyben.

A Házsongárd ma összefüggő ritkás szálerdő, a lombok koronája mindenütt összeér felette; ám még a múlt század közepén, egy acélmetszet bizonyossága szerint, valahonnan a Bölöni Farkas Sándor síremléke tájáról még rá lehetett látni a városra.

ÍRTA
LÁSZLÓFFY ALADÁR
FÉNYKÉPEZTE
KÁNTOR LÁSZLÓ

HELIKON KIADÓ

MAGYARORSZÁG

NEMZETI ATLASZA

NATIONAL ATLAS
OF
HUNGARY

ISSUED BY
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
FÖLDRAJZTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET
Könyvtárban

Research guided by
THE GEOGRAPHICAL RESEARCH INSTITUTE of
THE HUNGARIAN ACADEMY of SCIENCES

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG
EDITORIAL BOARD

ELNÖK: PÉCSI GÉZA

ELNÖK: LÁSZLÓFFY ALADÁR
ELNÖKHETŐSÉG: KÁNTOR LÁSZLÓ
SZERKESZTŐ: KÁNTOR LÁSZLÓ
KÖLTSÉGVISELŐ: KÁNTOR LÁSZLÓ
KÖLTSÉGVISELŐ: KÁNTOR LÁSZLÓ
KÖLTSÉGVISELŐ: KÁNTOR LÁSZLÓ

AJÁNLÁS

a Magyar Tudományos Akadémia elnöke
President of the Hungarian Academy of Sciences

DEDICATION

A Magyar Tudományos Akadémia és a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium 1983-ban elhatározta Magyarország Nemzeti Atlasza újbóli kiadását.

A népes munkaközösség arra vállalkozott, hogy a Magyarország Nemzeti Atlasza 1967. évi kiadása óta végzett kutatások eredményei alapján bemutassa és értékelje hazánk természeti, gazdasági és társadalmi viszonyainak változását, mai állapotát.

A sok éves, tudományos szempontból is igen nagy jelentőségű mű létrejöttét az ország főhatóságainak anyagi támogatása, adatszolgáltatása, szakértőinek az atlasz iránti elkötelezettsége tette lehetővé. Ezzel olyan művet teszünk közzé, amely a tudományos és gyakorlati munkát, az oktatást, valamint az ismeretszerzést egyaránt szolgálja.

Megköszönöm az atlasz elkészítésében részt vevő tudósok, szakemberek áldozatos munkáját, a támogató főhatóságok és közreműködő intézmények segítőkészségét, amellyel lehetővé tették, hogy a magyar tudomány újabb, nagyszerű eredménye válhassék közkincsé.

Az alkotók és a munka támogatói nevében az atlaszt a hazája építésében új utakat kereső magyar népnek és a külföldi érdeklődőknek ajánlom.

In 1983 the Hungarian Academy of Sciences and the Ministry of Agriculture and Food decided on the publication of the new edition of the National Atlas of Hungary.

It was the task of a large number of workers to reassess and publish the changes in the natural, economic and social conditions of our country since 1967, the date of the previous edition of the National Atlas of Hungary.

It has taken many years to complete this work of great scientific importance. Its publication was promoted with the financial support and data supply of the highest authorities of the country and through the commitment of its experts toward the Atlas. We present herewith a work that equally promotes scientific research, practical application, education and the acquisition of knowledge in general.

I express, therefore, my thanks for the unselfish work of the scientist scholars and experts who participated in the completion of the Atlas and for the assistance of the sponsoring governmental bodies and contributing institutions. Thanks to these people, another magnificent product of Hungarian science will become available for public use.

On behalf of authors and sponsors I dedicate the atlas to the Hungarian people, who are looking for new ways to develop their country and to foreigners who are interested in our nation.

1990. június 1. - december 15.

GYÖRKÖS FERENC bodajki faragó népművész munkáiból rendeztek kiállítást Móron a Radó Antal Városi Könyvtárban. A falusi élet miniatűr tárgyi emlékeit reprezentáló kiállítás május 15-től június 5-ig volt látható a könyvtár nyitvatartási ideje alatt.

KÖZÉLETÜNK - közérzetünk címmel Györffy Miklós újságíróval találkozhattak az érdeklődők május 29-én a dunaújvárosi Munkásművelődési Központ könyvtárában. Györffy Miklós szellemes, szubjektív bevezetője után többen kérdésekkel fordultak a vendéghez. A találkozó egyre inkább beszélgetés-jellegűvé vált, vélemények cseréltek gazdát. A kellemes esten mintegy hatvan főnyi közönség vett részt.

AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIÁKAT jelentetett meg a Velinszky László Városi Könyvtár a nyár folyamán. Székesfehérvár Palotaváros városnegyedében utcát neveztek el Kelemen Béla tanár, nyelvész, esztétikusról /Pest, 1865. május 16. - Székesfehérvár, 1944. július 4. / és Bátky Zsigmond etnográfusról /Kocs, 1874. január 5. - Budapest, 1939. augusztus 28. /, aki Fejér megye és Székes-

fehérvár első néprajzkutatója volt. Mindkét kiadványon a városi könyvtár egységeinek címe és nyitvatartási ideje is szerepel. A bibliográfiákat Dobozi Sándorné állította össze.

JAPÁN Funai Electric Co. LTD FA-X20-as készülékkel gyarapodott a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár június 1-én. A készülék három funkciót lát el: "intelligens" telefon, irodai fénymásoló, telefax /távmásoló/: 22-11-634. Azonos készülékeket vásárolt a többi megyei könyvtár is a Könyvtári Egyesülésen keresztül kedvezményes áron. Néhány városi könyvtár is rendelkezik már az új technikai eszközzel. A könyvtárak közötti kapcsolat így meggyorsult és egyszerűsödött, ami elsősorban az olvasók jobb és gyorsabb kiszolgálatát segíti.

TOVÁBBKÉPZÉS. Június 4-én a megye főfoglalkozású könyvtárosai megtekintették Budapesten az Országos Széchényi Könyvtárban a Bibliotheca Corviniana kiállítást.

KÖNYVTÁRKEZELŐI ismeretekből tett érettségi vizsgát június 4-én 13 fő a székesfehérvári Vasvári Pál Gimnázium és Szakközépiskolába 8-an végeztek Bicskén, Dunaújvárosban pedig 7-en tettek sikeres könyvtárkezelői vizsgát az idén.

A LUZSÉNSZKY /ú.n. Lános/ kastély és lakói címmel képekkel illusztrált ismertető füzetet jelentetett meg a móri Radó Antal Városi Könyvtár. A házi sokszorosítással előállított kiadvány szerzője Benczik Jánosné, aki az

előző években már több helyismereti kiadvány szerzőjeként szerepelt. A Lánchos kastély 200 éve épült fel, ez adta az indítást arra, hogy a személyes kutatásokon is alapuló tanulmány megjelenjen a nyáron.

ÚJ IRODAGÉPEKKEL és információs technikai eszközökkel gazdagodott a Velinszky László Városi Könyvtár hálózata. A központ telefax készüléket kapott /22/ 13-045, a Budai úti(29-436), a Széchenyi úti(29-437) és a Királykút Könyvtárba(29-439) bekötötték a régen várt telefont, a feldolgozáshoz pedig egy IBM PC AT kompatibilis számítógépet és egy EPSON FX 1050-es nyomtatót vásároltak az év során.

VÉRTE SAC SÁN új helyre költözött a könyvtár júniusban. A volt párt-házban világos, jól fűthető helyiségben, 76 m²-es alapterületen méltó helyet kapott a könyvtár, amely megszabadult az elavult, elhasznált könyvektől is a költözködést követő állomány-rendezés során. A későbbiekben a község központjában való működés bizonyára éreztetni fogja kedvező hatását a könyvtár életében.

LOVASBERÉNYBEN kedvező elhelyezést nyert ez év júniusában a könyvtár, amikor birtokba vette a mellette lévő párthelyiséget. Alapterülete ezáltal 54 m²-ről 114 m²-re növekedett. Helybenolvasásra kellemes klubövezetet alakítottak ki. Most már a jobb körülmények is indokolják, hogy bővíteni kellene az újságok választékát.

KÖNYVTÁRKEZELŐI tanfolyam

elvégzése után tettek sikeres vizsgát az Országos Széchenyi Könyvtárban: Bucskó Erika /Polgárdi/, Folberth Béláné /Mór/, Horváthné Gógán Jolán /Mezőszilas/, Majer Istvánné /Adony/, Simon Miklósné /Káloz/, Varga Tiborné /Adony/.

A MKE XXII. VÁNDORGYÜLÉSÉT július 11-14. között tartotta Székesfehérváron. A korábbi vándorgyűlésekkel szemben annyiban tért el a fehérvári, hogy a közel ötszáz résztvevő - elvileg - minden programon részt vehetett, mivel a tagozati ülések időbeli egymásutánisága erre lehetőséget adott. A másik: a külföldi vendégek előadásai szervesen beilleszkedtek a tagozati ülések programjába.

MAGYAR NAPLÓ estét tartottak a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban a MKE XXII. vándorgyűlésének időszakában, azaz július 13-án. Vendégek voltak: Reményi József Tamás főszerkesztő, Kukorelly Endre költő és Lencső László a lap menedzsere.

ÚJABB TECHNIKAI eszközökkel gyarapodott júliusban a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár zenei részlege. A FICHER típusú, lineáris lejátszó fejjel ellátott lemezjátszóból 5-öt, a PIONEER típusból egyet vásároltak. Ugyanekkor beszereztek 8 db - Videoton FH 10-es típusú - fejhallgatót.

JULIUSBAN országos pályázat keretében kedvezményes áron IBM PC AT típusú számítógépet vásárolt a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár. Egyelőre a megyei statisztika feldolgozásához

használják, de az intézmény több könyvtári program felhasználására is készül. A felkészüléshez tartozott, hogy öt kolléga végzett számítógépezési tanfolyamot a városi könyvtár 4 munkatársával együtt.

WALDORF-pedagógiai tábort szervezett az iváncsai klubkönyvtár július 12. és 24-e között Iváncsán.

KÖLCSEY FERENC születésének 200. évfordulója alkalmából ajánló jegyzéket jelentetett meg a Velinszky László Városi Könyvtár. A 170 tételből álló ajánló bibliográfiát Bognár Zsuzsa és Czipó Tiborné állította össze.

A SZAKSZERVEZETEK Fejér Megyei Könyvtára a nyár és az őszi folyamán többféle tanfolyamot szervezett. Tartottak nyelvtanfolyamokat: angol kezdőt és haladót, német kezdőt; szabásvarrás tanfolyamokat külön felnőtteknek és tinédzsereknek; matematika korrepetálást az általános iskola ötödik osztályát megkezdő gyerekeknek. Örvendetes, hogy a tanfolyamok hallgatói közül többen visszajárnak olvasóként a könyvtárba.

ELŐZŐ SZÁMUNKBAN hirt adtunk a székesfehérvári Építők Művelődési Ház Olvasótermének bezárásáról. Akkor az 1024 db-os kötött folyóiratgyűjtemény sorsa még bizonytalan volt. Azóta a Szakszervezetek Megyei Könyvtára átadta a napilapokat a Megyei Levéltárnak, 7 féle - főleg tudományos - folyóirat 1965-1988-as évfolyamait az István Király

Múzeumnak ajándékozta, a többi kötet a Szakszervezetek Megyei Könyvtárába került, s a továbbiakban ott áll az olvasók, az érdeklődők rendelkezésére.

KITÜNTETÉS. A Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár két dolgozója kapott kitüntetést augusztus 20-a alkalmával. Miniszteri dicséretben részesült Bernáth Edit könyvtáros és Zab Antal Jenő gépkocsivezető. Gratulálunk!

DEBRECENBEN tartották augusztus 21-23-án a II. Országos Bibliográfiai Értekezletet. A Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárból Tóth György, dr. Kisteleki Gyözőné és Komlósi József vettek részt. Az elsőt, amelyet Gödöllőn tartottak - harminc évvel ezelőtt - is ott volt Tóth György.

A SZAKSZERVEZETEK Fejér Megyei Könyvtára megkezdte a munkavédelmi oktató videofilmek gyűjtését és kölcsönzését, amellyel elősegíti a vállalatok, intézmények, szakmunkásképző iskolák munkavédelmi oktatását.

POLGÁRMESTER-jelöltek bemutatkozását szervezte meg Székesfehérváron a Sziget utcai könyvtár. Szeptember 3-án Gulyás Ferenc, 10-én dr. Kozma Tamás, 17-én Balsay István mutatkozott be a vitákon résztvevő mintegy 600 fehérvári polgárnak.

AZ ÖNKORMÁNYZATI testület képviselőjelöltjeinek választás előtti bemutatkozását szervezték meg több székesfehérvári könyvtárban szeptemberben. Négy

alkalommal a Videoton Könyvtárban, kétszer a megyei könyvtárban, s egy-két alkalommal a városi fiókkönyvtárak is helyet adtak ilyen találkozóknak.

25 ÉVES kiválóan végzett szakmai munka elismeréseként szeptember 12-én Radó Emlékgyűrűt kapott Benczik Jánosné a móri Radó Antal Városi Könyvtár főmunkatársa. Gratulálunk!

AZ ETYEKI könyvtár ismét két színvonalas kiállításnak adott helyet a nyár folyamán. Sófalvi Jenő erdélyi festőművész Székelyudvarhelyről hozta el műveit, a másik kiállító Szabó Erika fotóművész volt. Mindkét kiállítás képei megvásárolhatók voltak, több gazdára is talált.

ŐSZTŐL több fajta klubot szervezett a Videoton Könyvtára. Az alsótagozatos gyerekeknek hetente egy alkalommal játékos német és angol nyelvklubot, a felsőtagozatosoknak folytatták a számítástechnikai grafikával foglalkozó klubot, valamint fotóklubot szerveztek. Gondoltak a felnőttekre is, nekik szinten tartó német nyelvklubot és közhasznú tanfolyamokat indítottak.

PÜSKI KÖNYVESBOLT.

Szeptember 22-én új könyvesbolt nyílt Székesfehérváron, a Pelikán udvarban /Kossuth u. 15./, ahol képzőművészeti galéria is található, mellette pedig az írószövetség közép-dunántúli csoportjának új klubhelyisége van. A névadó - a legendás híri könyvkiadó, Püski Sándor - és a köztársaság elnöke Göncz Árpád is megtisztelte

látogatásával az új létesítményt. A könyvesbolt a határainkon túli magyar irodalom terjesztésével missziót vállalt, s ajánljuk a könyvtáros kollégák figyelmébe.

TINI KLUB alakult szeptember 24-én a móri Radó Antal Városi Könyvtárban. Az első rendezvényen a meghívott 7-8. osztályosokkal az éves programról beszélgettek, amelyben zene, irodalom, filmesztétika, szexuális felvilágosítás és táncház is szerepelt.

AZ ÖNKORMÁNYZATI választások során az alábbi könyvtárosok lettek szeptember 30-tól képviselők: Pataky Csaba tiszteletdíjas községi könyvtáros Besnyőn, Kiszelyné Mensáros Zsuzsa tiszteletdíjas községi könyvtáros Csókakőn, Klausz Gábor városi könyvtárigazgató Gárdonyiban, Rédl László klubkönyvtárvezető Iváncsán, Kissné Horváth Cecilia községi könyvtárvezető Lovasberényben, Horváthné Gógán Jolán klubkönyvtárvezető Mezőszilaszon, Zámbo Éva tiszteletdíjas könyvtáros Mohán, Mosonyi György községi könyvtárvezető Perkátán, Deák Zita a megyei könyvtár munkatársa Székesfehérváron. Közéleti tevékenységükhöz sok sikert kívánunk!

BÁBSZAKKÖR működik októbertől kezdve heti rendszerességgel a székesfehérvári Sziget utcai könyvtárban. A foglalkozásokat Heimné Tóth Szilvia vezeti.

MIÉRT SZÉP? elnevezéssel irodalmi műelemző kör alakult

októberben a székesfehérvári Mészöly Géza utcai könyvtárban. A havonta sorra kerülő foglalkozásokat Blatt György tanár vezeti.

A MÓRI BORNAPOK rendezvény-sorozat keretében kiállításnak és előadásnak is helyet adott a Radó Antal Városi Könyvtár. Október 5-én a könyvtárban nyitotta meg Götz Lingenthal, az NSZK budapesti kulturattaséja a német ifjúsági könyv kiállítását. Ugyancsak ezen a napon tanácskoztak a könyvtárban a német nyelv oktatásáról.

NÉPRAJZI PÁLYÁZAT. Mór Városi Tanács, Városi Művelődési Központ és a Radó Antal Városi Könyvtár néprajzi gyűjtőpályázatot hirdetett, melynek díjához a könyvtár tizenötezer forintot ajánlott fel. A díjkiosztás a bornapok keretében történt.

A VÁLLALKOZÓ könyvtárakat és az érdeklődő könyvtárosokat látták vendégül október 18-án Szentesen a városi könyvtárban. A gyöngyösi, a szentesi és a szarvasi könyvtár mellett a móri Radó Antal Városi Könyvtár is a meghívottak között volt, akik a könyvtár kiadványairól, kisebb-nagyobb "vállalkozásukról" és terveikről beszéltek a nagyszámú hallgatóság előtt, akiket a MKE Csongrád Megyei Szervezete és az egyesület Közkönyvtári Tagozata hívott meg a konferenciára.

A MARTONVÁSÁRI Általános Művelődési Központ Könyvtára

Bánffy György színművész irodalmi estjét rendezte meg október 24-én. A Jászai-dijas művész nem első ízben volt a könyvtár vendége. Ezúttal Márai Sándor és Faludy György műveiből készült irodalmi összeállítással állt a népes martonvásári hallgatóság elé. Külön érdekessége a műsornak, hogy még Márai Sándor életében kezdte a válogatást és az ő egyetértésével állt össze a műsor. Sajnálatos, hogy hamarosan posztumusz előadás-megemlékezés lett belőle még az USA-ban, ahol az egyik magyar klubban került először közönség elé.

PILINSZKY-EMLEKÜLÉS Sre került sor október 24-én a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban, a Vörösmarty Társasággal közös szervezésben. Az emlékülésen előadást tartott Jelenits István irodalomtörténész, a Magyar Piarista Rend tartományfőnöke, Domokos Mátyás irodalomtörténész, Radnóti Sándor esztéta és Takács Imre költő. Közreműködött Kézdy György színművész. Az emlékülést megelőző órában Pilinszky János fehérvári lakóhelyén /Velinszky u. 14./ emlékművet avattak, Vigh Tamás szobrászművész alkotását. Az emlékmű Cseh István nyugalmazott tanár és Székesfehérvár Megyei Város Tanácsa adományából készült. Avató beszédet mondott Román Károly a Vörösmarty Társaság alelnöke. A megyei könyvtár olvasótermében könyv- és fotókiállítással emlékeztek a költőre, készült bibliográfia, s a hallgatóság kézbe vehette az elhangzott versek külön sokszorosított szövegét is. Rövid

ideig újra itt helyezték el Ferenczy Béni Pilinszkyról készült mellszobrát, ami a múzeum tulajdona.

SZAKFELÜGYELET MÓRON.

A közművelődési könyvtári szakfelügyelők, Hegedüs Éva, Fülöp Lászlóné és Szabó Istvánné szeptember hónapban komplex vizsgálatot végeztek a Radó Antal Városi Könyvtárban. Az október 25-én, a móri intézmény könyvtárosainak részvételével tartott realizáló megbeszélésen tapasztalataik alapján elemezték az állomány gyarapításának, feltárásának helyzetét, az olvasószolgálati mutatók alakulását, a könyv- és könyvtárnépszerűsítő és a körzeti módszertani tevékenységet.

Észrevételeik között szerepelt, hogy a könyv- és folyóiratbeszerzésre biztosított összegek Mórrott nem tudnak lépést tartani az emelkedő árakkal; ezzel is magyarázható a gyermek- és ifjúsági irodalom vásárlásában mutatkozó lemaradás. A raktári és kiszolgáló területek szűkösek, a technikai felszereltség korszerűsítésre szorul.

A szakfelügyelők elismerően nyilatkoztak a módszertani munkáról, amely főleg a kisközségek könyvtárai számára nélkülözhetetlenek, és javasolták a belső szakmai munkák további következetesebbé, igényesebbé tételét. Megállapították: az intézmény munkatársai a változó, nehezedő körülményekhez alkalmazkodva mindent elkövetnek, hogy a könyvtár a város közéletében, köztudatában kellő súllyal legyen jelen. Kérték a meg-

változott móri városi önkormányzat képviselőit, hogy továbbra is támogassák a feladatai teljesítésére sokoldalúan képes könyvtár munkáját.

A DUNAÚJVÁROSI Munkás-
művelődési Központ és Könyvtár zenei részlegét a hanglemezekkel és az eszközökkel együtt átadta használatra a Vasmű Klubban működő Rádió Kft-nek. A májusi átadás után a továbbiakban a kft működteti és gyarapítja az állományt. Az MMK-ban így felszabadult 63 m²-es helyiséget az AGROBANK novembertől bérli. A bérleti díj a közös intézmény bevételeit szaporítja.

TOVÁBBKÉPZÉS. November 5-én a főfoglalkozású könyvtárosoknak tartottak továbbképzést a megyei könyvtárban. Témák: a könyvtárak teendői az önkormányzati törvény után; tájékoztató a Könyvtári és Informatikai Kamaráról. Mindkét téma előadója dr. Kenyéri Katalin, az OSZK KMK jogtanácsosa volt.

MULTUNK-JELENÜNK-JÖVŐNK című dunaújvárosi helytörténeti pályázat meghirdetéséről előző számunkban adtunk hírt. A pályázat szeptember 15-én lezárult. Sajnos csak kevés diákot sikerült a pályázatba bekapcsolni, összesen tizet, s mindannyian a Széchényi István Gimnázium tanulói voltak. A könyvtár mellett a Dunaújvárosért Városszépítő- és Védő Egyesület, a Dunaújvárosi Kábeltévé és Miskolczi Miklós író voltak a "kiirók". A legjobb dolgozatok: A múzeum története, A Szórád Márton Általános Iskola

története, Pentele és Pentele környéki népszokások. A díjakat november 8-án adták át a sikeres pályázóknak.

A MÓRI városi könyvtár november 13-án vendégül látta Bálint György szakíró, aki a zöldség- és gyümölcsstermesztésről tartott színvonalas előadást a hetven fős hallgatóságnak.

JÓL SIKERÜLT rendezvények voltak a felnőttek részvételével a székesfehérvári városi könyvtár fiókkönyvtáraiban. November 6-án a Budai úti könyvtárban Lőrincz L. László, november 14-én a Királykút Könyvtárban Moldova György volt az író-olvasó találkozó vendége.

IFJ. SCHIRILLA György edző, szakíró volt a martonvásári Általános Művelődési Központ Könyvtárának vendége november 15-én. Az édesapja nyomdokain járó fiatal szakíró Az egészséges vegetariánus életmód címmel tartott előadást, amelynek során joggyakorlatokat is bemutatott és hasznos természetgyógyászati tanácsokkal látta el az érdeklődőket.

BAKONYCSERNYÉN hosszú évek könyvtári gondja oldódott meg november közepén, amikor az átalakított volt tanácsházban méltó elhelyezést kapott a község könyvtára. Az önálló épületben 107 m²-es alapterületen kezdi meg működését - az elavult, elhasználódott állománytól megtisztított - könyvtár.

IBM PC AT típusú számítógépet vásárolt novemberben a dunaúj-

városi Munkásművelődési Központ Könyvtára. A géphez nyomtatót is beszerettek, s vásároltak Debrecenből egy állománynyilvántartó programot /telepitéssel, felügyelettel együtt/, melyet a későbbiekben vonalkódozásra, kölcsönzésre is használhatnak.

UJABB KARNYUJTÁS címmel kárpátaljai írók mutatkoztak be november 16-án a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban. Az est vendége volt Balla László az Ukrajnai Írószövetség magyar szakosztályának elnöke, Kőszeghy Elemér, Horváth Sándor, Kovács Elemér írók. A vendégeket Péntek Imre költő, a Magyar Írók Szövetsége Közép-dunántúli csoportjának titkára mutatta be. A bensőséges, élménydús találkozó után Balla László dedikálta Azt bünteti, kit szeret című kortörténeti regényét, melyet 1990-ben jelentetett meg a Háttér Kiadó. A vendégek műveiből bibliográfiát állított össze a megyei könyvtár. November 17-én Móra látogattak a vendégek, ahol Erdei Ferencsel a művelődési központ igazgatójával és Kleinné dr. Horváth Magdolnával a városi könyvtár igazgatójával beszélgettek a kisebbség művelődési lehetőségeiről, szokásairól. Mindkét városban a helyi televízió riportot készített a vendégekkel, élükön Balla Lászlóval. A riportot kétszer is műsorukra tüzték a városi televíziók.

ABÁN novemberben elkészült a könyvtár központi fűtése. Ugy gondoljuk, most már valóban barátságos környezetben

Bakonyi István

Keszei Ágnes

Keszei Imre

KESZEI ISTVÁN Átkelés című kötetének
bemutatóján a megyei könyvtárban.

Kárpátaljai írók a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban
az Újabb karnvúítás című irodalmi esten.

fogadhatják az olvasókat, akik - ha tényleg nem kell már dideregni - reméljük nagyobb számban keresik fel a szép könyvtárat.

HANTOSON némi javulás történt a könyvtár elhelyezésében az ősszel, amikor is kisebb "bővitést" végeztek. Most 27 m²-es helyiségben - ami a kívánatosnak még mindig csak a fele! - kezdheti meg működését a könyvtár, de előbb még meg kell az új könyvtárosnak teremteni az alapvető könyvtári rendet, s megszabadítani az állományt az elhasználdott, elavult könyvektől.

KESZEI ISTVÁN Átkelés című válogatott verseskötetének bemutatójára hívta a Vörösmarty Társaság az érdeklődőket a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár olvasótermébe november 19-én. Az irodalmi esten Bakonyi István vezette a beszélgetést, melyen vendégként jelen voltak a költő testvérei: Ágnes és Imre. Keszei István, aki rövid ideig a megyei könyvtárban is dolgozott, 1957-től élt külföldön, s most már csak szelleme térhetett vissza "őrültségig szeretett szülővárosába". Ezt az "átkelést", visszatérést segítette az irodalmi est, a Vörösmarty Társaság által megjelentetett kötet, Belgiumból ez alkalomra hazatért testvére - Imre - és az esten közreműködő Bobory Zoltán és Cserta Gábor előadók. Keszei István írásaiból, életének különböző szakaszain készült fényképekből kiállítást készített a könyvtár. Az Átkelés című kötet a helyszínen megvásárolható volt. Az est azt bizonyította, hogy Keszei István élete és alkotása családi

ügyből Fehérvár ügye lett, s költészete talán a város falain túl helyet talál az egyetemes magyar irodalomban is.

A VÖRÖSMARTY NAPOK 1990 rendezvényei közül a Vörösmarty Emlékülésnek a megyei könyvtár adott helyet december 1-én. Bécsy Tamás egyetemi tanár Vörösmarty nézetei a drámáról, Nagy Imre irodalomtörténész pedig Vörösmarty szonettjei címmel tartott előadást. Ez alkalommal került sor a Vörösmarty pályázat eredményének a kihirdetésére és a díjak átadására. Az I. díjat nem adta ki a zsüri. A II. díjat Libor Éva, a dunaújvárosi Széchényi István Gimnázium tanulója, a III. díjat pedig Márvány Beáta, a székesfehérvári Hunyadi Mátyás Szakközépiskola diákja kapta.

A HELYHATÓSÁGI választások után a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár levélben kereste fel a megválasztott polgármestereket, s rajtuk keresztül a képviselő testületeket, hogy a könyvtár sokrétű információs bázisát munkájukhoz segítségül felajánlja. Ennek kézzelfogható jeleként válogatott cikkjegyzéket küldött az önkormányzatokról szóló irodalomról novemberben és decemberben. A decemberi levélhez mellékelte a könyvtár a település könyvtáráról szóló feljegyzését is, bizva abban, hogy az intézményirányító munkához segítséget ad a rövid helyzetkép és a szakmai javaslat, aminek figyelembe vételével mind eredményesebben tudnák a könyvtárak a lakosság olvasói igényeit kielégíteni.

FELUJITOTTA a Velinszky László Városi Könyvtár József utcai fiókkönyvtárát, ahol decemberben új szolgáltatásként a CD lemezek hallgatása is lehetővé vált.

TOVÁBBKÉPZÉS. December 3-án a gyermekkönyvhéthöz kapcsolódott a főfoglalkozású könyvtárosok továbbképzése. Ez alkalommal is két témával foglalkoztak a résztvevők. Sziládi János a Móra Kiadó igazgatója a gyermekkönyvkiadás gondjairól beszélt, Tóth Gyuláné könyvtáros, a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár /Miskolc/ munkatársa pedig a gyermekújságokról tartott előadást.

KÖZHASZNU információk számítógépes adatbázisát kezdte el kiépíteni decemberben a Videoton Könyvtára. E vállalkozás propagálásával a vállalkozókhoz fordultak, akiktől a későbbiekben bevételt remélnek szolgáltatásaik nyilvántartásáért.

PRIVATIZÁCIÓ és egyéb átszervezés miatt négy letéti könyvtár szűnt meg a Dunai Vasműben az év során. Évvégére az üzem területén már csak 11 könyvkölcsönzőt működtetett a dunaiújvárosi MMK a Vasműben.

ERDÉLYI magyar közösségeknek ajánlotta fel - a Szabadművelődés Háza és a Vörösmarty Társaság kezdeményezésére - a Velinszky László Városi Könyvtár a megszünt Bacsó Béla téri fiókkönyvtár 6000 kötetes állományát. A küldemény december 3-án jutott el a Magyar Máltai Szeretetszolgálaton keresztül a gyulafehérvári püspökségre.

ALCSUTDOBOZON december első napjaiban új helyre költözött a könyvtár. Az általános iskola melletti szárnyban kapott 50 m²-es világos, központi fűtéssel ellátott helyiséget. Ezzel a könyvtár hosszú évek óta reménytelenül rossz helyzete kimozdult a holtpontról.

A CSÁKVÁRI Nagyközségi Könyvtárban december 7-én Szabó László tartott vetített képes élménybeszámolót Szentföldi útjáról. A csákvári gyerekek kedvelt Szabó Laci bácsija ezúttal a felnőttekkel találkozott.

A MÁSDIK FÉLÉVBEN közel negyven gyermekfoglalkozást tartottak a sárbogárdi Madarász József Városi Könyvtárban. A Mészöly Géza Általános Iskola Zsolnai-tagozatos 4. b. osztálya rendszeresen, heti egy alkalommal vett részt könyvtárhasználati foglalkozáson. A 2. a. osztályos tanulók pedig ebben a tanévben is folytatták a komplex anyanyelvi- és könyvtári órákat.

LUCA-NAPI SZÉK. A Székesfehérvári Építész Kör december 13-án - Luca napján - szakmai vitadélután tartott a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban építészek, könyvtárosok, s más érdeklődők részvételével. A beszélgetés témája egy egyszer majd megépülő új fehérvári központi könyvtár leendő funkciója és telepítése volt. A beszélgetést Csutiné Schleer Erzsébet vezette, aki "indulásként" Luca-székre helyezte a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár új épülettervének 1972-ben elkészült makettjét. A tétnélküli beszélgetés közelebb

hozta az építészeket és a könyvtárosokat egymáshoz, a szakmai elvárások kölcsönösen érthetőbbek lettek, s ha egyszer valóban épül új, központi könyvtár, már a tervezésnél szót kell hogy értsen a két szakma.

A SZAKSZERVEZETEK Fejér Megyei Könyvtára december 14-én rendezte meg a júniusban meghirdetett PANDA képzőművészeti pályázat kiállítását és díjazását. A rendezvényre meghívták Radeckzy Jenőt is, a Chernell István Madárvárta vezetőjét, aki a Velencei-tó érdekes madarairól mesélt a gyerekeknek. Az előadás után természeti témájú könyvkiállítás, valamint állatokról, növényekről szóló vetélkedő várta az érdeklődőket.

A pályázatra a székesfehérvári Petőfi Sándor Általános Iskolából, Szabadbattyánból, Kincsesbányáról, Martonvásárról érkeztek be alkotások. A gyerekek lelkes munkája, a felkészítő pedagógusok és a szülők odaadó figyelme tette sikeressé a pályázatot.

A BIBLIA A TÁRS-MŰVÉSZETEK BEN címmel előadássorozat indult a bicskei Vajda János Városi Könyvtárban október 27-től december 15-ig, hetente szombat délután 5 órakor. /1991. januárjában a sorozat folytatódik./ Az eddigi nyolc alkalom a következő témákat foglalta magában: a teremtés, a bűnbeesés, az ősevangélium, Káin és Ábel, Jákób története, József és testvérei, Mózes élete, a tizparancsolat. Az érdeklődésre joggal számot tartó sorozat

- különösen a középiskolások tekintetében - hézagpótló ismeretekkel szolgál. Előadók voltak: Buda Júlia, Egervári Oszkár, Kovács Pál, Stramszki István, Reisinger János, Vankó Zsuzsa és Vigh Ágnes.

KONCZ GÁBOR Jászai-díjas színművész Gyorsvonat című irodalmi összeállításával szerepelt a Martonvásári Általános Művelődési Központ Könyvtárában december 17-én. Buzatti cimadó elbeszélése mellett Moldova György, Arany János, Benjámín László, Baranyi Ferenc műveiből hallhattak részleteket az érdeklődők. Az irodalmi est osztatlan sikert aratott.

SZEMÉLYI HIREK

Az előszállási községi könyvtár vezetője Bruzsáné Élő Éva augusztus 15-én megvált az intézménytől, helyette Takács Józsefné lett augusztus 16-tól a könyvtár vezetője. Augusztus 15-től alkalmazza a székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium könyvtárában Zseli Klárát, aki öt év megszakitás után kerül újra könyvtárosi munkakörbe. Augusztus 26-án váltott munkahelyet a dunaújvárosi Munkásművelődési Központ és Könyvtár két könyvtárosa: Balogh Márta a Szórád Márton Általános Iskolában,

Vighné Mátrai Ildikó pedig a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskolában kezdte meg tanári pályáját. Kondor Katalin zenei könyvtáros szeptember 1-től a dunaujvárosi Rádió Kft. alkalmazottja. A Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár október 1-től feldolgozó munkatársnak alkalmazza Virág Miklósnét, november 15-től pedig az olvasószolgálatba került raktárkezelőnek Kemény Zsuzsanna. December 1-től a Velinszky László Városi Könyvtár olvasószolgálatos munkatársnak alkalmazza Horváth Hellát. Uj munkatársainknak jó munkát kívánunk!

Szeptember 16-tól nyugdíjas Ábrahám Józsefné /Szilvia/, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár feldolgozó osztályának munkatársa. Két évtizedet dolgozott végig fegyelmezett szorgalommal az intézményben, leküzdve a nyelvi nehézségeket. Szilvia ugyanis lengyel állampolgár, de közel három évtizede él Magyarországon, ahova házasságkötés révén került. Első magyarországi munkahelye a Videoton műszaki könyvtárában volt. Szilvia "a mi lengyelünk", akivel nyugdíjasként is gyakran találkozunk, s ha nincs itt szívesen idézzük utánozhatatlan "kiszólásait". Tevékeny nyugalmat, jó egészséget és sok örömet kívánunk a nyugdíjas évtizedekre.

EGYESÜLETI HIREK

JUNIUS 12-én, a vándorgyűlés szabadidős programjára, 50 db színházjegyet vásárolt tagjainak a Fejér megyei szervezet, s így a Kakuk Marci szerencséje című darabot ajándékba kapott jeggyel nézhették meg Székesfehérváron a Pelikán udvarban.

OKTÓBER 3-án a MKE Közkönyvtári Tagozata Székesfehérváron a Videoton Oktatási Központ könyvtárában tartotta - elsősorban a szakszervezeti könyvtárak jövőjével foglalkozó - összefoglalót. Előadó volt Vadász János a Közgyűteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezete országos titkára és Szőke Attiláné a Fúzió Szakszervezetek Kulturális Központja intézményvezetője. A résztvevők a viták során csak kevés dologban tudták a nézeteiket elfogadtatni, illetve közelíteni egymáshoz.

OKTÓBER 21-22-én szlovákiai tanulmányúton vettek részt a MKE XXII. vándorgyűlésének szervezésében, lebonyolításában tevékenykedő székesfehérvári könyvtárosok. A 43 jutalmazott Komárnó, Érsekújvár, Nyitra, Nagyszombat, Pöstyén és Galgóc után Pozsonyba látogatott, ahol a

városi könyvtár munkájával ismerkedtek meg. A költségekhez a MKE, Székesfehérvár Város Tanácsa, a Fejér Megyei Tanács és a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár járult hozzá.

A MKE vendégeként hazánkba látogatott Maurice Line könyvtári és információs tanácsadó, a Library Association soros elnöke, aki november 8-án Székesfehérváron is tartott előadást a könyvtárosoknak. A könyvtárak szerepe a tanulás folyamatában című előadását a téma közös megbeszélése követte. A vendéget Billédi Ferencné dr., a MKE elnöke kísérte el Fejér megyébe.

NOVEMBER 5-én taggyűlést tartott a Fejér megyei szervezet. A taggyűlésen Beniczky Péterné titkár beszámolt a szervezet elmúlt évi munkájáról. Ugrits Margit a vezetőség nevében előterjesztette a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Fejér Megyei Szervezetének új szervezeti és működési szabályzatát. A beszámolót és a szabályzatot a taggyűlés elfogadta. Ez után került sor az új tisztségviselők és a küldöttek megválasztására. A választási bizottság nevében Komlósi József tájékoztatta a taggyűlést a jelölés tapasztalatairól, majd javaslatot tett a jelöltekre. A választás eredményeként a szervezet új vezetősége: Hegedüs Éva elnök /Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár/, Fazekasné Sin Gyöngyi titkár /Videoton Oktatási Központ/, dr. Berky Éva /Velinszky László Városi Könyvtár/, Klausz Gábor /Gárdonyi Városi Könyvtár/ és Szemmelweis Ilona /dunaújvárosi

Munkásművelődési Központ és Könyvtár/ a vezetőség további tagjai. Küldöttek - a szavazatok sorrendjében - Hegedüs Éva, Ugrits Margit, Némethné Felföldy Magdolna, Fülöp Lászlóné és Beniczky Péterné. A taggyűlés az egyesület tanácsába a szervezet elnökét választotta. A taggyűlés javaslatot tett a MKE új tisztségviselőire is, s a jóváhagyott javaslatot kollektív jelölésként továbbította az országos választási bizottsághoz.

DECEMBER 3-án a szervezet vezetősége tájékoztatta a továbbképzésen megjelent kollégákat a vezetőségen belüli funkciókról: Elnök: Hegedüs Éva /Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár, Szfvár/; Titkár: Fazekasné Sin Gyöngyi /József Attila Művelődési Ház és Könyvtár, Szfvár, VOK/; Gazdasági felelős és nyilvántartó: dr. Berky Éva /Velinszky László Városi Könyvtár Budai úti fiókkönyvtára, Szfvár/; Továbbképzési és rendezvény felelős: Klausz Gábor /Városi Könyvtár, Gárdonyi/; Információ felelős: Szemmelweis Ilona /Munkásművelődési Központ és Könyvtár, Dunaújváros/.

A MKE Fejér Megyei Szervezet 1990. évi tagnévsora betűrendben, lakhelyük megjelölésével: Avramuczné Szende Zsuzsa, Bauer Andrea Márta, Beniczky Péterné, dr. Berky Éva, Bernáth Edit, Bognár Zsuzsa /Szfvár/, Börcs János /Bicske/, Burkus Lidia /Szfvár/, Csizmadia Istvánné /Enying/, Csaba Orsolya, Czipó Tiborné, Deák Zita, Dobozi Sándorné, Duhaj Erika /Szfvár/.

Erdélyi Józsefné /Mezőfalva/,
Escher Ilona, dr. Farkas
Józsefné, Fazekasné Sin Gyöngyi,
Fábiánné Makrai Edit, dr. Fekete
Györgyné /Szfvár/, Fischer
Jánosné /Sárbogárd/, Fülöp
Lászlóné /Szfvár/, Gazsiné
Estélyi Katalin /Bicske/, Gévay
Ágnes /Szfvár/, Gutenkunstné
Szabados Margit /Dunaújváros/,
Havrilla János /Perkáta/, Hegedüs
Éva /Szfvár/, Herczigné Kemény
Ágnes /Dunaújváros/, Hollósi
Józsefné /Csór/, Horváth
Ferencné, Horváth Rózsa /Szfvár/,
Imre László /Sárbogárd/, Józsa
Anna Borbála /Szabadbattyán/,
Kalocsa Irén /Szfvár/, Kálmán
Józsefné /Dunaújváros/, Kálmánné
Heim Ágnes, Kárász Józsefné
/Szfvár/, Katona Zsuzsanna
/Dunaújváros/, Kiss Árpádné
/Szfvár/, Kiss Éva /Rácalmás/,
Kiss Jánosné, dr. Kisteleki
Győzőné /Szfvár/, Klausz Gábor
/Agárd/, Kleinné dr. Horváth
Magdolna /Mór/, Kneifel András,
Kolozsárné Horinka Valéria,
Komlósi József, Komlósiné Farkas
Judit /Szfvár/, Kovács Judit
/Rácalmás/, Krasztina Zoltánné
/Csákvár/, Kránitz Györgyné,
Kurcz Vilmosné, Lacza Istvánné,
Lakatos Ferencné, Laky Éva,
Madarász Edit, Magyar Margit
/Szfvár/, Mészárosné Ágoston
Ildikó /Csákvár/, Mészáros
Sándorné, Mohácsi Erzsébet,
Molnár Istvánné /Szfvár/, Mosonyi
György /Perkáta/, Nagy
Benedekné /Mór/, Nagy Jánosné,
Néda Lászlóné /Szfvár/, Némethné
Felföldy Magdolna /Polgárdi/,
Nyuliné Kocsis Éva /Dunaújváros/,
Pálfalvi Mária /Szfvár/, Péter
Éva /Dunaújváros/, Petz
Krisztina /Szfvár/, Polán Ernőné

/Dunaújváros/, Poprády Géza
/Bp./, Preszter Ágnes /Szfvár/,
Pribék Ágnes /Cece/, Rados
Gézáné /Szfvár/, Rápolti Gyuláné
/Gárdony/, Sebőkne Nagy Olga
/Pusztavám/, Somlyai Károlyné,
Soós Sándorné /Szfvár/, Szabó
Istvánné /Mezőfalva/, Szabó
Józsefné /Szfvár/, Szabó
Zoltánné, Szántó Béláné,
Szécsenfalviné Lukács Mária,
Szemmelweis Ilona, Takácsné
Czékli Mária /Dunaújváros/, Tóth
Attiláné, Tóth György /Szfvár/,
Tóth Jánosné /Dunaújváros/, Török
Józsefné /Enying/, Ugrits Margit
/Csákvár/, dr. Varga Gyuláné,
Varga Zsuzsanna, Vati Éva
/Szfvár/, Vágó Józsefné, Viczai
Ferencné, Vörös Jánosné /Duna-
újváros/, Weidinger Istvánné
/Csákvár/, Zsobraákné Balogh
Mária /Kincsesbánya/.
Összesen 99 fő.
